

SINE
COLLOQUIIS
COLLOQUIA

COLLOQUIIS
COLLOQUIA

CRISTO I
SANTO E CIVILIZACION
FACILISSE

NUMERO

Wydawnictwo
Naukowe
PWN
Warszawa
2000

SINE COLLOQUIIS COLLOQUIA

Część 1
Testy i ćwiczenia
łacińskie

Joanna Ziabicka

Projekt okładki
Maryna Wiśniewska

Redaktor techniczny
Anna Bączkowska

Tytuł dotowany przez
Ministra Edukacji Narodowej

BG 297390/1

BG 297390

Copyright © Wydawnictwo Naukowe PWN SA
Warszawa 2000

ISBN 83-01-13337-6
ISBN 83-01-13339-2 (t. 1-2)

Wydawnictwo Naukowe PWN SA
ul. Miodowa 10, 00-251 Warszawa
tel. (0-22) 6954 321
faks: (0-22) 6954 163
e-mail: pwn@pwn.com.pl
<http://www.pwn.com.pl>
Printed in Poland

K
Bib. Maryna Wiśniewska

SPIS TREŚCI

Przedmowa	7
Testy wstępne	9
Test 1	9
Test 2	13
Test 3	18
Test 4	22
Testy z gramatyki	27
Test 5	27
Test 6	29
Test 7	32
Test 8	35
Test 9	42
Testy z czytanych tekstów	53
Test 10 (<i>Cic.Man.</i>)	53
Test 11 (<i>Cic.Man.</i>)	57
Test 12 (<i>Cic.Man.</i>)	59
Test 13 (<i>Cic.Cat.1</i>)	61
Test 14 (<i>Cic.Cat.2</i>)	65
Test 15 (<i>Cic.Mur.</i>)	72
Test 16 (<i>Cic.Arch.</i>)	74
Test 17 (<i>Cic.Arch.</i>)	77
Test 18 (<i>Cic.Pont.</i>)	83
Test 19 (<i>Cic.De or.</i>)	88
Test 20 (<i>Cic.De or.</i>)	91
Test 21 (<i>Cic.De or.</i>)	94
Test 22 (<i>Cic.Lael.</i>)	95
Test 23 (<i>Cic.Lael.</i>)	97

Test 24 (<i>Liv.1</i>)	99
Test 25 (<i>Nep.Them.</i>)	101
Test 26 (<i>Val.Max.</i>)	102
Wykaz skrótów	108
Wykaz skróconych dzieł autorów klasycznych	109

PRZEDMOWA

Sine colloquiis colloquia to zbiór testów i ćwiczeń łacińskich, które przez szereg lat układałam dla studentów I i II roku filologii klasycznej Uniwersytetu Warszawskiego w ramach kursowych zajęć z lektury tekstów łacińskich i z gramatyki opisowej. Tytuł znaczy „kolokwia bez rozmów” (dosł. „rozmowy bez rozmów”) i nawiązuje do terminu *kolokwium*, oznaczającego formę ustnego egzaminu, a stosowanego niekiedy również do sprawdzianów pisemnych.

Zebrane testy można podzielić na trzy kategorie: testy wstępno-powtórzeniowe, testy ściśle gramatyczne, testy na zrozumienie i znajomość tekstów czytanych na zajęciach. Część pierwsza zawiera testy podstawowe z zajęć grupy początkującej oraz ćwiczenia powtórzeniowe z fleksji i składni z zajęć z łaciny dla grupy zaawansowanej.

W części drugiej znalazły się testy z dwuletniego kursu gramatyki opisowej dla grupy zaawansowanej.

Część trzecia wreszcie obejmuje testy sprawdzające zrozumienie i znajomość przeczytanego tekstu. Układane były na zakończenie lektury tekstu na zajęciach; przeważnie ich napisanie było warunkiem zaliczenia tych zajęć. Znalazło się tu również parę ćwiczeń przeznaczonych do wykonania w grupach oraz krzyżówka typu „julianka”, ułożona samodzielnie przez zespół studentów w oparciu o tekst czytany na zajęciach (Małgorzata Dziedziak, Anna Kosk, Grażyna Kupis, Tomasz Płóciennik – test 12).

Do zbioru dołączyłam test przygotowany na egzamin wstępny na Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne UW w roku 1993, ułożony według obowiązujących wówczas wzorów dla egzaminów wstępnych z języków obcych.

Testy i ćwiczenia zawarte w niniejszym zbiorze łączą tradycyjne metody nauczania języków klasycznych z nowoczesnymi technikami nauczania języków nowożytnych.

Najpowszechniej stosowane metody tradycyjne to zapamiętywanie paradygmatów odmian, rozpoznawanie, określanie i tworzenie form gramatycznych oraz przekład na język ojczysty jako kryterium zrozumienia tekstu. Wynikiem nauczania jest wówczas całkowicie bierna znajomość języka – uczeń potrafi zrozumieć i skomentować nawet bardzo trudny tekst, ale nie zdoła samodzielnie napisać prostego zdania po łacinie.

Metody tradycyjne zostały wzbogacone o ćwiczenia wymagające czynnej znajomości języka. Uzupełnianie luk w wyrazach czy zdaniach, przekształcanie i uzupełnianie konstrukcji składniowych, układanie zdań z rozsypanych wyrazów wymaga z jednej strony dobrej znajomości gramatyki, z drugiej – uczy jej praktycznego zastosowania. Z kolei wybór zdań zgodnych lub niezgodnych z treścią podanego tekstu czy dokończenie zdań streszczających tekst wybranymi wariantami uzupełnień to alternatywne wobec

przekładu sposoby sprawdzenia zrozumienia tekstu. Ćwiczenia takie, podobnie jak polegające na szukaniu błędów w tekście, uczą uważnej i krytycznej lektury. Zastosowanie popularnej techniki testu wyboru sprzyja kształceniu rozróżniania pojęć, wyrazów i sformułowań podobnie brzmiących. Tego rodzaju ćwiczenia „uczynniają” znajomość języka łacińskiego, uczą myślenia i twórczej postawy wobec tekstu, postawy, która pozwala głębiej wniknąć w gramatyczną i znaczeniową strukturę tekstu. Jest to również dobry wstęp do późniejszych ćwiczeń stylistycznych.

Zbiór przeznaczony jest dla wszystkich uczących się i nauczających łaciny w szkołach wyższych i średnich. Gotowe testy i ćwiczenia w całości dadzą się zastosować na studiach filologii klasycznej i lektoratach języka łacińskiego, w klasach autorskich i klasach o profilu klasycznym. Mogą też z powodzeniem służyć uczniom przygotowującym się do konkursów i olimpiad, a także wszystkim pogłębiającym znajomość języka łacińskiego. Wybrane ćwiczenia nadają się do wykorzystania w szkole na zajęciach z łaciny, i to nie tylko w klasach o specjalnym programie lingwistycznym. Część ćwiczeń po niewielkich modyfikacjach da się z pewnością dostosować do aktualnych potrzeb nauczyciela. Do stosunkowo łatwych należą ćwiczenia z testów 1-4 i 25-26. Poza tym wszystkie testy mogą służyć nauczycielowi jako wzorce, pomysły do układania własnych ćwiczeń, związanych z przerobionym materiałem i dostosowanych do poziomu uczniów czy studentów. Już od dłuższego czasu z przyjemnością obserwuję, jak moi byli studenci, których dręczyłam tymi sprawdzianami w czasie studiów, własnym uczniom lub studentom układają podobne testy.

Zbiór zawiera szczegółowy klucz, obejmujący rozwiązania testów i tłumaczenia wszystkich partii tekstów oraz większości zdań wykorzystanych w testach. Ułatwi to korzystanie z książki zarówno samoukowi, jak i nauczycielowi.

Tłumaczenia pojedynczych zdań i większych fragmentów przytaczam według publikowanych przekładów, których wykaz znajduje się na końcu książki. (Znakomita większość wykorzystanych w sprawdzianach zdań to oryginalne cytaty, niekiedy nieco zmodyfikowane, z podaną lokalizacją). Zdania niezlokalizowane i zdania, do przekładu których nie dotarłam, podaję w tłumaczeniu własnym.

Zbiór został opatrzony indeksem zadań testowych oraz indeksem gramatyczno-dydaktycznym, wykazującymi rodzaje ćwiczeń i testowane zagadnienia gramatyczne, jak również indeksem zlokalizowanych cytatów z autorów klasycznych. Książka zawiera ponadto wykaz skrótów, wykaz skróconych dzieł autorów oraz wykaz wykorzystanych w kluczu tłumaczeń.

Na zakończenie chciałabym wyrazić wdzięczność Pani dr Barbarze Brzuskiej i Pani mgr Wiktorii Melech za cenne uwagi i wskazówki, dzięki którym książka przybrała kształt obecny. Dziękuję Pani mgr Grażynie Czetwertyńskiej zwłaszcza za sugestie dotyczące indeksu ćwiczeń. Rzecz jasna, *Sine colloquiis colloquia* nigdy nie powstałyby bez studentów, dla których sprawdziany te były układane i którzy przyczyniali się do ich poprawiania i ulepszania. Szczególną wdzięczność winnam Emilii Kędziorek, Agnieszce Miturze i Marcinowi Morawskiemu za znalezienie pomyłek w kluczu.

Joanna Ziabicka

TESTY WSTĘPNE

TEST 1A¹

I. Określ dokładnie (tryb, czas, strona, osoba, liczba lub deklinacja, przypadek, liczba, rodzaj) następujące formy gramatyczne, podaj ich pochodzenie oraz przetłumacz je (podaj wszystkie możliwości):

1. ara
2. diceris
3. nomina
4. victus
5. exercituum

II. Utwórz podane poniżej formy gramatyczne:

1. imperativus praes. act. sing. od lego 3
2. indicativus perf. act. 3 sing. od sum
3. abl. sing. fem. od hic
4. participium praesentis act. od venio
5. acc.pl. od animal

III. Dopisz zakończenia poniższych wyrazów stosownie do podanych w nawiasach tłumaczeń:

1. cap (chwyciłam)
2. aud (wysłucha, zanim...)
3. orn (ozdobiliście)
4. hab (miejcie)
5. leg (czyta)

IV. Przetłumacz:

1. było (i już nie ma)
2. będę (mówi kobieta)
3. jesteś (do mężczyzny)

¹ TEST 1 – Test ułożony dla studentów grupy początkującej I roku filologii klasycznej na zaliczenie I semestru ćwiczeń łacińskich w r. akad. 1994/95.

4. będziecie (wcześniej)
5. byliśmy (upřednio)

V. *Przetłumacz zdanie, następnie przekształć je tak, by zmienić stronę orzeczenia:*

1. Caius Iulius Caesar multas gentes Gallorum vicit.

2. Plurimi milites a principe ad contionem vocati sunt.

VI. *Przetłumacz poniższe zdania. Wskaż (podkreśl) i nazwij zastosowane konstrukcje składniowe:*

1. Aliquis vir bonus nobis eligendus est ac semper ante oculos habendus (Sen.Ep.11,8).

2. Urbem nostram omnium pulcherrimam esse saepe audivistis.

3. Quam multos scriptores rerum suarum Magnus ille Alexander secum habuisse dicitur!
 (Cic.Arch.10,24).

4. Domino Romano multi servi erunt.

5. Facite, inquit, quod vobis libet, daturus non sum amplius (Cic.Verr.2,70).

VII. *Zbuduj zdanie z podanego poniżej zdania i czasownika w nawiasie. Dokonaj przekształceń (strona, czas, konstrukcja składniowa) w taki sposób, aby otrzymać 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.*

Horatius pulchros versus scribit. (tradere)

TEST 1B

I. *Określ dokładnie (tryb, czas, strona, osoba, liczba lub deklinacja, przypadek, liczba, rodzaj) następujące formy gramatyczne, podaj ich pochodzenie oraz przetłumacz je (podaj wszystkie możliwości):*

1. mala
2. pictura
3. legendi
4. scriberis
5. ora

II. *Utwórz podane poniżej formy gramatyczne i przetłumacz:*

1. dat. sing. od zaimka zwrotnego
2. indicativus praes.pass. 3 pl. od scribo
3. participium perfecti pass. od moneo

4. gen. pl. od mare
5. gerundium od audio

III. Dopisz zakończenia poniższych wyrazów stosownie do podanych w nawiasach tłumaczeń:

1. eg (popędzi, zanim...)
2. dic (być wypowiedanym)
3. mon (upomnieliśmy, zanim...)
4. voc (byłom wzywane)
5. ven (przyszliście)

IV. Przetłumacz:

1. bądź!
2. byłam (uprzednio)
3. byliśmy uczniami (ale już jesteśmy studentami)
4. będą (w nieokreślonej przyszłości)
5. jesteś sobą

V. Przetłumacz zdanie, następnie przekształć je tak, by zmienić stronę orzeczenia:

1. Urbs a Romanis extero muro cincta est.

2. Imperator Gallos superiore anno Romam adduxit.

VI. Przetłumacz poniższe zdania. Wskaż (podkreśl) i nazwij zastosowane konstrukcje składniowe:

1. Fortunatus sibi Damocles videbatur (Cic.Tusc.5,62).

2. Iniuriam qui facturus est, iam fecit (Sen.Ira 1,3,1).

3. Non ego dolorem esse nego, (...) sed eum opprimi patientia dico (Cic.Tusc.2,33).

4. Omnia sunt profecto laudanda, quae coniuncta cum virtute sunt, et, quae cum vitiis, vituperanda (Cic.Partit.21,71).

5. Oppido parvo murus altus fuit.

VII. Zbuduj zdanie z podanego poniżej zdania i czasownika w nawiasie. Dokonaj przekształceń (strona, czas, konstrukcja składniowa) w taki sposób, aby otrzymać 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.

Marcus Tullius Cicero celebrem orationem habet. (dicere)

TEST 1C

I. Określ dokładnie (tryb, czas, strona, osoba, liczba lub deklinacja, przypadek, liczba, rodzaj) następujące formy gramatyczne, podaj ich pochodzenie oraz przetłumacz je (podaj wszystkie możliwości):

1. magis
2. pareris
3. duci
4. vivam
5. exercitus

II. Utwórz podane poniżej formy gramatyczne i przetłumacz je:

1. indicativus futuri I act. 3 pl. od trado
2. gerundivum od moneo
3. imperativus praes. act. pl. od capio
4. indicativus perf. pass. 3 os. sing. od ago
5. acc.pl. od exemplar

III. Dopisz zakończenia poniższych wyrazów stosownie do podanych w nawiasach tłumaczeń:

1. fac (zrobimy)
2. scri (pisze się)
3. val (będziecie mieć się dobrze)
4. recit (zostaną przeczytane, a następnie... – o książkach)
5. mun (byłom obwarowane)

IV. Przetłumacz:

1. bądźcie!
2. byli (i już ich nie ma)
3. byłoś (uprzednio)
4. będziesz mną
5. będę (zanim coś się stanie)

V. Przetłumacz zdanie, następnie przekształć je tak, by zmienić stronę orzeczenia:

1. Demetrius, dux clarissimus, Rhodum insulam obsedit.

2. Romae Aesculapius in templo in insula fluvii Tiberis aedificato a Romanis colebatur.

VI. Przetłumacz poniższe zdania. Wskaż (podkreśl) i nazwij zastosowane konstrukcje składniowe:

1. Honestas divitiis praeponenda est.

2. Cato dixit litterarum radices amaras esse, sed fructus iucundiores (Cic.fr.I,18).

3. Pulchrae puellae longi capilli erant.

4. Athenas properaturus sum. Quamdiu mihi properandum erit?

5. Apud Graecos et Romanos multi et clari oratores fuisse dicuntur.

VII. Zbuduj zdanie z podanego poniżej zdania i czasownika w nawiasie. Dokonaj przekształceń (strona, czas, konstrukcja składniowa) w taki sposób, aby otrzymać 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.

Antiochus Hannibalem magna voce rogat. (tradere)

TEST 2A²

I. Rozpoznaj i dokładnie określ następujące formy gramatyczne:

1. urbi
2. exercituum
3. dicta essent
4. huic
5. de
6. die
7. dic
8. agricolae
9. capēris
10. tulero

II. Utwórz podane formy gramatyczne od podanych wyrazów:

1. ars brevis – abl. sing.
2. nomen hostile – acc. pl.
3. idoneus, -a, -um – superl. nom. sing. masc.
4. bonus, -a, -um – comp. acc. sing. n.
– superl. nom. pl. fem.
5. amica, -ae – con. imf. act. 2 os. pl.
scribo, -ere, -psi, -ptum
6. ind. fut. pass. 2 os. sing.
7. con. pperf. act. 1 os. pl.
8. inf. fut. act.

² TEST 2 – Wstępny test gramatyczny, ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej na rozpoczęcie ćwiczeń łacińskich w r. akad. 1986/87.

9. gerundivum
vincio, -ire, -nxi, -nctum
10. ind. pperf. pass. 2 os. sing.
11. part. praes. act.
12. con. perf. act. 1 os. sing.
13. ind. praes. pass. 3 os. sing.
vinco, -ere, vici, victum
14. ind. fut. II act. 2 os. pl.
15. con. praes. pass. 1 os. pl.
16. ind. praes. pass. 3 os. sing.
17. inf. perf. act.

III. W następujących zdaniach:

1. uzupełnij brakujące końcówki:
Et soror. tuam, et fratr. tuos amo.
2. wstaw zaimek *hic, haec, hoc*:
Caesar non longe ab loco castra posuit.

IV. Określ funkcję przypadku w zdaniu:

1. Quae antea patris fuerunt, fili fiunt.
2. Honesta mors melior turpi vita est.
3. Carthaginienses Hannibali Hasdrubalem auxilio miserunt.

V. Wskaż i określ zdania podrzędne:

1. Si eum librum habeam, tibi dem.
2. Dux equites misit, ut hostes persequerentur.
3. Cum mihi otium est, poetarum Romanorum libros legere amo.

VI. Zamień na oratio obliqua:

Multae urbes Galliae a Caesare expugnatae sunt.
Constat

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Quattuor et sex sunt
2. Tria de octo sunt
3. Quater bina sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. wademekum
2. reprimenda
3. recepta

4. referat
5. abstynent
6. mores

TEST 2B

I. Rozpoznaj i dokładnie określ następujące formy gramatyczne:

1. artium
2. duc
3. sed
4. hos
5. sede
6. scripturi
7. magistratui
8. tulerim
9. capēris
10. poetae

II. Utwórz podane formy gramatyczne od podanych wyrazów:

1. dux fortis – abl. sing.
2. nomen odiosum – dat. sing.
3. pius, -a, -um – superl. nom. pl. fem.
 – superl. acc. sing. n.
4. male – comp.
5. puella, -ae – con. imf. act. 3 os. sing.
 dico, -ere, dixi, -ctum
6. ind. fut. act. 1 os. sing.
7. con. imf. pass. 2 os. pl.
8. inf. fut. pass.
9. gerundium
 vivo, -ere, vixi, -ctum
10. con. praes. act. 2 os. pl.
11. con. perf. act. 3 os. sing.
12. ind. perf. act. 2 os. pl.
13. gerundivum
 vincio, -ire, -nxi, -nctum
14. con. perf. act. 2 os. sing.
15. inf. praes. pass.
16. supinum, abl.
17. inf. fut. act.

III. W następujących zdaniach:

1. uzupełnij brakujące końcówki:

Divitiae virum felic. non faciunt.

2. wstaw zaimek *hic*, *haec*, *hoc*:

Dux ad murum exercitum ducit.

IV. Określ funkcję przypadku w zdaniu:

1. Non sum tantae scientiae, quantae videor.
2. Dux castra eo loco movit.
3. Virtus apud omnes admiracioni est.

V. Wskaż i określ zdania podrzędne:

1. Si eum librum haberem, tibi darem.
2. Saepe accidit, ut facere non possimus, quod polliciti sumus.
3. Cicero, cum Athenis esset, oratores et philosophos clarissimos audiebat.

VI. Zamień na oratio obliqua :

Cicero orator maximus fuit.

Scimus

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Quinque et duo sunt
2. Septem de decem sunt
3. Ter quaterna sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. akapit
2. propaganda
3. pensum
4. wakat
5. adiutant
6. wgary

TEST 2C**I. Rozpoznaj i dokładnie określ następujące formy gramatyczne:**

1. insulam
2. tulissemus
3. rex

4. fac
5. hunc
6. classi
7. portibus
8. capiam
9. ex
10. recitantium

II. Utwórz podane formy gramatyczne od podanych wyrazów:

1. navis longa – abl. sing.
2. exercitus fortis – gen. pl.
3. magnificus, -a, -um – superl. dat. pl. n.
– comp. gen. sing. fem.
4. parvus, -a, -um – superl. nom. sing. fem.
5. filia, -ae – con. imf. act. 1 os. sing.
duco, -ere, duxi, -ctum
6. ind. perf. act. 3 os. pl.
7. con. praes. pass. 1 os. sing.
8. inf. praes. pass.
9. part. fut. act.
vivo, -ere, vixi, -ctum
10. part. praes. act.
11. gerundium
12. con. perf. pass. 2 os. sing.
13. ind. imf. act. 3 os. pl.
vinco, -ere, vici, victum
14. inf. praes. pass.
15. ind. praes. pass. 1 os. pl.
16. con. perf. pass. 2 os. sing.
17. gerundivum

III. W następujących zdaniach:

1. uzupełnij brakujące końcówki:
Milites castr. ponere iussi sunt.
2. wstaw zaimek *hic, haec, hoc*:
Pater meus epistulae statim respondit.

IV. Określ funkcję przypadku w zdaniu:

1. Cogitare hominis est.
2. Alieno more vivere non possum.
3. Saepe divitiae hominibus exitio sunt.

V. Wskaż i określ zdania podrzędne:

1. Si eum librum habuissem, tibi dedissem.
2. Frater amicum rogavit, ut ad se veniret.
3. Cum vita sine amicis tristis sit, ipsa ratio monet amicos comparare.

VI. Zamień na oratio obliqua:

Leges ad salutem civium inventae sunt.

Scimus

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Tria et octo sunt
2. Duo de sex sunt
3. Bis septena sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. referendum
2. delikwent
3. rekwiem
4. memento
5. korekta
6. Nobiles

TEST 3A³**I. Rozpoznaj i bardzo dokładnie określ następujące formy (i podaj, od czego pochodzą); jeśli istnieją różne możliwości, podaj wszystkie warianty:**

1. poetae
2. exercitis
3. exercetis
4. exercitibus
5. lacus
6. labores
7. ducti essetis
8. sine
9. venero
10. fertur

³ TEST 3 – Wstępny test gramatyczny, przygotowany dla studentów I roku filologii klasycznej na rozpoczęcie ćwiczeń łacińskich w r. akad. 1988/89.

II. Utwórz podane formy od:

1. via facilis – abl. sing.
2. omen horrendum – acc. pl.
3. pius, -a, -um – superl. nom. sing. fem.
4. malus, -a, -um – comp. gen. sing. n.
5. fero, ferre, tuli, latum – con. fut. act. 3 os. sing.
audio, -ire, -ivi, -itum
6. ind. fut. act. 2 os. sing.
7. con. impf. pass. 3 os. pl.
8. inf. fut. act.
9. gerundivum
condo, -ere, -didi, ditum
10. con. praes. act. 1 os. pl.
11. con. perf. act. 2 os. sing.
12. ind. perf. act. 3 os. pl.
13. gerundium
condio, -ire, -ivi, -itum
14. con. pperf. act. 1 os. sing.
15. inf. praes. pass.
16. supinum (abl.)
17. inf. fut. pass.

III. W następujących zdaniach:

a) uzupełnij brakujące końcówki:

1. Honores labor. magnis gignuntur.
2. Epistulam patr. meo scribo.

b) wstaw zaimek *ill*e:

3. De natura loci narra mihi, amice!
4. Ad te via venio.

c) wstaw właściwy przyimek:

5. Discipuli eum poetam clarum veniunt.
6. Vita luna non est.

IV. W podanych niżej zdaniach określ funkcję (konstrukcję) podkreślonych członów zdania:

1. Cicero vir magnae eloquentiae fuit.
2. Vilius est argentum auro, aurum virtute.
3. Omnes Galli, ut Caesar narrat, lingua, institutis, legibus inter se differunt.
4. In pugna Marathonia exiguitas loci Persis impedimento fuit.
5. Regibus Roma expulsis Romani duos consules creaverunt.

V. Nazwij i objaśnij wszystkie zdania podrzędne:

1. Amicus meus, cum aegrotus sit, tamen omnibus studiis interest.
2. Cum *Cognosce te ipsum* sapientes antiqui dixerant, hoc dixerant: *Cognosce animum tuum*.
3. Caesaris milites eos hostes, qui fugerant, persecuti sunt.
4. Nemo est tam senex, qui se annum posse vivere non putet.
5. Atticus, Ciceronis amicus, sic Graece loquebatur, ut Athenis natus esse videretur.
6. Opto, ut semper verum dicatis.

VI. Następujące zdanie przekształć w oratio obliqua w różnych czasach i stronach tak, aby uzyskać 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.

Horatius poeta pulchros versus fecit. (tradere)

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Quater quaterna sunt
2. Duo et octo sunt
3. Unum de undeviginti sunt
4. Sexies terna sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. rebus
2. legenda
3. data
4. pacjent
5. placet
6. rarytas

TEST 3B

I. Rozpoznaj i bardzo dokładnie określ następujące formy (i podaj, od czego pochodzą); jeśli istnieją różne możliwości, podaj wszystkie warianty:

1. urbe
2. orbi
3. casuum
4. facta essent
5. has
6. et
7. agri
8. incolae
9. ceperis
10. tulistis

II. Utwórz podane formy od:

1. classis celebris – abl. sing.
2. porticus pulchra – gen. pl.
3. benedicus, -a, -um – superl. acc. pl. masc.
4. parvus, -a, -um – comp. nom. pl. masc.
5. laudo, laudare, laudavi, laudatum – part. perf. act.
puto, -are, -avi, -atum
6. ind. fut. act. 1 os. pl.
7. con. impf. pass. 2 os. sing.
8. inf. fut. pass.
9. gerundium
condio, -ire, -ivi, -itum
10. con. praes. act. 2 os. sing.
11. con. perf. act. 1 os. sing.
12. ind. perf. act. 2 os. pl.
13. gerundivum
condo, -ere, -didi, -itum
14. con. pperf. act. 3 os. pl.
15. inf. praes. pass.
16. supinum (abl.)
17. inf. fut. act.

III. W następujących zdaniach:

a) uzupełnij brakujące końcówki:

1. Ex herbis util. homines remedia praeparant.
2. Servi Romani pro libertat. sua pugnabant.

b) wstaw zaimek *ille*:

3. Magister de vita poetae nobis narrat.
4. Da mihi librum, mi fili!

c) wstaw właściwy przyimek:

5. Amici mei illa silva ambulare amant.
6. Nemo causa laudari debet.

IV. W podanych niżej zdaniach określ funkcję (konstrukcję) podkreślonych członów zdania:

1. Cicero fuit omnium oratorum Romanorum eloquentissimus.
2. Aristides patria expulsus est.
3. Mare Rubrum colore a ceteris non differt.
4. In pugna Marathonica colles Atheniensibus praesidio fuerunt.
5. Troia capta Graeci domos reverterunt.

V. Nazwij i objaśnij wszystkie zdania podrzędne:

1. Fortes viri in maximo periculo fortiter pugnant, cum tota spes salutis in virtute posita sit.
2. Cum ver advenit, multae aves in nostras regiones advolant.
3. Romani Tarquinius Superbum, qui ultimus rex Romanorum fuit, expulerunt.
4. Rege Tarquinio expulso Romani duos consules, qui rem publicam gererent, creaverunt.
5. Equites nostri noctu profecti sunt, ut prima luce peditatum hostium aggredereentur.
6. Videant consules, ne quid res publica detrimenti capiat.

VI. Następujące zdanie przekształć w oratio obliqua w różnych czasach i stronach tak, aby uzyskać 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.

Cicero consul rem publicam vastavit (negare).

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Duo quina sunt
2. Unum et tria sunt
3. Duo de quattuordecim sunt
4. Octies bina sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. omnibus
2. wokanda
3. wariat
4. wariant
5. cerata
6. wawat

TEST 4A⁴

I. Rozpoznaj i bardzo dokładnie określ następujące formy (i podaj, od czego pochodzą); jeśli istnieją różne możliwości, podaj wszystkie warianty:

1. generum
2. isti
3. duc
4. hic
5. mansissetis
6. rei

⁴ TEST 4 – Wstępny test gramatyczny, ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej na rozpoczęcie ćwiczeń łacińskich w r. akad. 1989/90.

7. fugere
8. fungare
9. ferimur
10. animas

II. Utwórz podane formy od:

1. navis oneraria – abl. sing.
2. exercitus magnus – gen. pl.
3. maledicus, -a, -um – superl. abl. sing. masc.
4. parvus, -a, -um – superl. nom. pl. n.
5. facio, feci, factum – part. perf. act.
caedo, -ere, cecidi, caesum
6. ind. fut. II act. 1 os. sing.
7. con. pperf. pass. 2 os. pl.
8. inf. perf. pass.
9. gerundivum
cado, -ere, cecidi, casum
10. con. imf. act. 2 os. pl.
11. ind. perf. act. 3 os. sing.
12. ind. praes. act. 2 os. pl.
13. gerundium
moneo, -ere, monui, -itum
14. con. pperf. act. 2 os. sing.
15. inf. praes. pass.
16. supinum (acc.)
17. inf. perf. act.

III. W następujących zdaniach:

a) uzupełnij brakujące końcówki:

1. Iocand. causa hoc dixi.
 2. Dux urb. defendere statuit.
- b) wstaw zaimek *h i c*:
3. Filius meus virginem amat.
 4. Ad rivum lupus et agnus venerunt, siti compulsi.

c) wstaw właściwy przyimek:

5. Incolae una nautis insulam suam defendunt.
6. Nulla victoria periculo gignitur.

IV. W podanych niżej zdaniach określ funkcję (konstrukcję) podkreślonych członów zdania:

1. Croesus, rex Lydorum, divitiis clarus fuit.
2. Marius domi suae senex est mortuus.
3. Uter vestrum est doctior?

4. Themistocles incredibilis memoriae fuit.
5. Helvetii suos Caesari auxilio miserunt.

V. Nazwij i objaśnij wszystkie zdania podrzędne:

1. Augustus, cum aliquos numquam soluturos significare vult, „ad Kalendas Graecas soluturos” ait.
2. Nihil tam magnum est, quod perire non possit.
3. Cum cotidiani maximi fierent sumptus, celeriter pecunia deesse coepit.
4. Scipio: „Quaeso”, inquit, „ne me e somno excitetis”.
5. Pridie Nonas Iunias, cum essem Brundisii, litteras tuas accepi.

VI. Następujące zdanie przekształć w oratio obliqua w różnych czasach i stronach tak, aby uzyskać 12 różnych zdań. W nawiasie podano czasownik, od którego należy uzależnić zdanie. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.

Legati Helvetiorum Caesari obsides dabunt. (dicere)

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Quinquies septena sunt
2. Semel terna sunt
3. Duodeviginti et octo sunt
4. Sedecim de quadraginta sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. kwerenda
2. cytata
3. artefakt
4. petent
5. credo
6. remanent

TEST 4B

I. Rozpoznaj i bardzo dokładnie określ następujące formy (i podaj, od czego pochodzą); jeśli istnieją różne możliwości, podaj wszystkie warianty:

1. malim
2. malum
3. rus
4. i
5. causamini
6. fortium

7. ipsius
8. aquis
9. summa
10. equitatus

II. Utwórz podane formy od:

1. vita brevis – abl. sing.
2. nomen gentile – acc. pl.
3. idoneus, -a, -um – comp. acc. pl. fem.
4. malus, -a, -um – superl. gen. sing. n.
5. facio, feci, factum – con. fut. pass. 3 os. sing.
 cado, -ere, cecidi, casum
6. ind. fut. act. 1 os. sing.
7. con. impf. act. 1 os. pl.
8. inf. fut. act.
9. gerundium
 duco, -ere, duxi, ductum
10. con. praes. act. 2 os. sing.
11. con. perf. act. 3 os. sing.
12. ind. perf. act. 2 os. pl.
13. gerundivum
 caedo, -ere, cecidi, caesum
14. con. pperf. act. 1 os. sing.
15. inf. praes. pass.
16. supinum (abl.)
17. inf. fut. pass.

III. W następujących zdaniach:

a) uzupełnij brakujące końcówki:

1. Et liber. et viris libri legendi sunt.
2. Divitiae Lydorum reg. ingentes erant.

b) wstaw zaimek *h i c*:

3. Filia mea iuveni saepe epistulas scripsit.
4. Amico meo libros, quos ipse legeram, misi.

c) wstaw właściwy przymimek:

5. Nobis illis viris negotia sunt.
6. Patriam periculis viri defendere debent.

IV. W podanych niżej zdaniach określ funkcję (konstrukcję) podkreślonych członów zdania:

1. Catilina magna vi et animi et corporis fuit, sed ingenio malo pravoque.
2. Vergilius Brundisii natus est anno undevicesimo ante aeram nostram.
3. Pulcherrima omnium feminarum soror tua est.

4. Is canis ingentis formae fuit.
5. Caesar equitatum Helvetiis auxilio misit.

V. Nazwij i objaśnij wszystkie zdania podrzędne:

1. Nec enim Herculi nocere Deianira voluit, cum ei tunicam sanguine Centauri tinctam dedit (Cic.N.D.3,28,70).
2. Galli ad Caesarem legatos miserunt, qui pacem peterent.
3. Marci frater amicum rogavit, ut ad se veniret.
4. Cum Romam venero, scribam ad te.
5. Cum tempus mihi deesset, tamen saepe tibi scripsi.

VI. Następujące zdanie przekształć w oratio obliqua w różnych czasach i stronach tak, aby uzyskać 12 różnych zdań. W nawiasie podano czasownik, od którego należy uzależnić zdanie. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.

Amicus meus epigramma pulchrum legit (intellegere).

VII. Wykonaj działania arytmetyczne:

1. Quater sena sunt
2. Tria de triginta sunt
3. Septendecim et quinque sunt
4. Semel bina sunt

VIII. Napisz definicję następujących polskich wyrazów (jak w słowniku języka polskiego) oraz objaśnij ich łacińskie pochodzenie (podaj znaczenie wyrazów źródłowych i określ ich formy):

1. prebenda
2. kworum
3. errata
4. referent
5. debet
6. placebo

TESTY Z GRAMATYKI

TEST 5A⁵

I. *Uzupełnij zdania, wstawiając podany w nawiasie rzeczownik z przymiotnikiem (liczebnikiem lub zaimkiem) w odpowiedniej formie:*

1. Catulli comes (comes; mirificus,-a,-um) vidit.
2. Ventus validis viribus pulsabit (aequor; ille,-a,-ud) (Cic.Arat.67).
3. Erant omnino (iter; duo,duae,duo), quibus (iter) domo Helvetii exire possent (Caes.B.G.1,6,1).
4. (sal; candidus,-a,-um) sic facito: (...) (Cato,Agr.88).
5. Remiges (pelagus, altus,-a,-um) remis petere coeperunt (An.Bell.Hisp.40,6).

II. *Od podanych par wyrazów utwórz podane formy; czy rodzaj rzeczownika jest zgodny z regułą?*

1. ordo; equester,-stris,-e N.sing. Abl.sing.
2. ver; aeternus,-a,-um N.sing. Gen.sing.
3. pulvis; densus,-a,-um N.sing. N.pl.
4. fulgur; lucidus,-a,-um N.sing. Acc.sing.
5. pinus, summus,-a,-um N.sing. Dat.pl.

III. *Określ, co to za stopień; uzupełnij stopniowanie:*

1. deterrimus
2. posterior
3. minus
4. maxime
5. ultra

IV. *Napisz w oratio recta:*

Caesar in eam spem venerat se sine pugna et sine vulnere suorum rem conficere posse, quod re frumentaria adversarios interclusisset. Cur etiam secundo proelio aliquos ex suis

⁵ TEST 5 – Test ułożony na zaliczenie I semestru ćwiczeń z gramatyki łacińskiej dla studentów I roku w r. akad. 1988/89.

amitteret? Cur vulnerari pateretur de se meritos milites? Cur denique fortunam periclitaretur? (Caes.B.C.1,72,1).

V. *Przetłumacz poniższe zdania i nazwij wszystkie zdania z cum i ut:*

1. Sapiens, cum stultorum vitam cum sua comparat, magna afficitur voluptate (Cic.Fin.1,19,62).
2. Minime convenit, cum ipsi inter nos viles neglectique simus, postulare, ut dis immortalibus cari simus et ab iis diligamur (Cic.Fin.3,20,66).
3. Ibes avertunt pestem ab Aegypto, cum volucres angues ex vastitate Libyae vento Africo invectas interficiunt atque consumunt (Cic.N.D.1,36,101).
4. Mihi crede, nemo me vestrum, cum hinc excessero, consequetur (Cic.Tusc.1,43,103).
5. A Catone cum quaereretur, quid maxime in re familiari expediret, respondit: „Bene pascere”. Quid secundum? „Satis bene pascere”. Quid tertium? „Male pascere.” Quid quartum? „Arare” (Cic.Off.2,25,89).
6. Vix prior tumultus conticuerat, cum Scipio vi maiore aggredi urbem iubet (Liv.26,45,6).
7. Si honesta sunt, quae facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cum tu scias? O te miserum, si contemnis hunc testem! (Sen.Ep.43,5).
8. In carcere Socrates disputavit et exire, cum essent, qui promitterent fugam, noluit remansitque, ut duarum rerum gravissimarum hominibus metum demeret – mortis et carceris (Sen.Ep.24,4).
9. Qui fit, ut, cum qui amat, agat, quae amatur, patiat – occidere dicatur, quae amatur, cum amans potius occidat se ipsum? Immo, contra: qui amat, patitur; quae amatur, agit (Erasm.1,150).

TEST 5B

I. *Uzupełnij zdania, wstawiając podany w nawiasie rzeczownik z przymiotnikiem w odpowiedniej formie:*

1. Nullae sagittae (aer; summus,-a,-um) iactu vincere potuerunt (Verg.Georg.2,123-4).
2. Suspice argentum et (marmor; vetus,-eris) aeraque (Hor.Epist.1,6,17).
3. (linter; parvus,-a,-um) in eam insulam materiem convexit (wg Cic.Mil.74).
4. E (papaver; niger,-gra,-grum) sopor gignitur (Plin.N.H.20,198).
5. Ille (virus; malus,-a,-um) serpentibus addidit atris (Verg.Georg.1,129).

II. *Od podanych par wyrazów utwórz podane formy; czy rodzaj rzeczownika jest zgodny z regułą?*

1. sermo; cotidianus,-a,-um	N.sing.		Gen.pl.	
2. scipio; acutus,-a,-um	N.sing.		Dat.sing.	
3. sanguis; Romanus,-a,-um	N.sing.		Abl.sing.	
4. vultur; timidus,-a,-um	N.sing.		Gen.sing.	
5. acus; acutus,-a,-um	N.sing.		Gen.pl.	

III. Określ, co to za stopień; uzupełnij stopniowanie:

1. peius
2. supremus
3. bonus
4. plus
5. propinquus

IV. Napisz w oratio recta:

(Galba) Itaque convocatis centurionibus milites certiores facit paulisper intermitterent proelium ac tantummodo tela missa exciperent seque ex labore reficerent, post, dato signo, ex castris erumperent atque omnem spem salutis in virtute ponerent (Caes.B.G.3,5,3).

V. Przetłumacz poniższe zdania i nazwij wszystkie zdania z cum i ut:

1. Illo die, quo ego consul sum creatus, male gesta res publica est, peius multo, quam cum P. Valerius consul periiit (Liv.3,19,11).
2. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat (Curt.5,5,12).
3. Gallio meus, cum in Achaia febrem habere coepisset, protinus navem ascendit, clamitans, non corporis esse, sed loci morbum (Sen.Ep.104,1).
4. In aliquantum iam altitudinis excitata erant moenia, cum subito collapsa ruina sunt (Liv.29,18,17).
5. Dixeris maledicta cuncta, cum ingratum hominem dixeris (Syr.146).
6. Quaedam nos magis torquent, quam debent, quaedam ante torquent, quam debent, quaedam torquent, cum omnino non debeant. Aut augemus dolorem, aut fingimus, aut praecipimus (Sen.Ep.13,5).
7. Quid mi iucundius, quam, cum coram tecum loqui non possim, aut scribere ad te, aut tuas legere litteras? (Cic.Fam.12,30,1).
8. Nihil prohibet, cum omnia amicis dicamus esse communia, aliquid amico donari (Sen.Benef.7,12,1).
9. Stultum est praecipere aegro, quid facere tamquam sanus debeat, cum restituenda sanitas sit, sine qua irrita sunt praecepta (Sen.Ep.94,22).

TEST 6A⁶

I. Przetłumacz poniższe zdania na język polski, określ funkcję w zdaniu podkreślonych wyrazów.

1. Saepe enim interfui querelis aequalium meorum (Cic.Sen.3,7).
2. Nemo errat uni sibi, sed dementia spargit in proximos (Sen.Ep.94,54).
3. Victorum cupiditates nulla umquam civilis victoria satiavit (Tac.Hist.4,38).

⁶ TEST 6 – Test przygotowany dla studentów I roku filologii klasycznej w r. akad. 1988/89 na zaliczenie II semestru ćwiczeń z gramatyki opisowej języka łacińskiego.

4. *Homerus centum boum arma aurea permutasse Glaucum dicit cum Diomedis armis novem boum* (Plin.N.H.33,1,7).

II. Uzupełnij podane niżej zdania:

1. (Errare, perf.) et tu et nonnulli collegae tui (Cic.Rull.1,7,23).
2. Orgetorigis filia atque unus e filiis (capi, perf.) (Caes.B.G.1,26,9).
3. Non omnis error dicend. est stultitia (wg Cic.Div.2,90).
4. Nec tibi amico opus est, de cuius benevolentia (dubitare, praes.) (Curt.7,8,30).

III. Uzupełnij zdania o podane w lewej kolumnie elementy, wstawiając je w odpowiedniej formie gramatycznej, i dopasuj nazwę zastosowanej funkcji przypadku spośród podanych w kolumnie prawej.

1. Matronis Corinthiis Medea persuasit, ne illae verterent, quod abesset a patria (Cic.Fam.7,6,1).
2. Consuetudo perpressionem efficit faciliorem (Cic.Tusc.2,15,35).
3. Eandem incudem tundunt (Cic.De or.2,39,162).
4. communia omnia (Cic.Off.1,16,51).
5. Legati iussique inclitas leges Solonis describere (Liv.3,31,8).

zaimiek zwrotny, vitium	genetivus characteristicus
labor, dolor	genetivus obiectivus
dies, nox, -que	genetivus possessivus
amicus, esse	genetivus subiectivus
Athenae, mittere	dativus duplex
	dativus finalis
	accusativus directionis
	accusativus temporis

IV. Z podanych wyrazów ułóż sensowne łacińskie zdania. W każdym z nich zastosuj podaną w nawiasie konstrukcję.

1. aurum, malum, multus, saepe, solere, subesse (dativus praepositionalis) (Tib.1,9,18).
.....
2. causa, esse, in, iudex, semper, sequi, verum (genetivus characteristicus) (Cic.Off.2,14,51).
.....
3. emere, ille, iuvare, magis, plus, qui (genetivus pretii) (Iuv.11,16).
.....

V. Uzupełnij podane zdania właściwie dobranymi elementami spośród podanych poniżej. W każdym zdaniu nazwij powstałą konstrukcję składniową.

1. non apparentia modo, sed etiam, quae latent (Quint.12,8,10).

2. Opinio manebat cum rege societatem (Nep.4,3,5).
3. Irascimur saepe non illis, qui, sed iis, qui (Sen.Ira 1,3,1).
4. Lupus intraverat castra ipse intactus evaserat (Liv.21,46,2).
5. Thrasymachus et Gorgias arte quadam verba vinxisse (Cic.Orat.40).

curanda sunt, habere, invenienda, laeserunt, laesuri sunt, laniatisque obviis, medicis, Pausaniam, primi traduntur, vitia

TEST 6B

I. Przetłumacz poniższe zdania na język polski, określ funkcję w zdaniu podkreślonych wyrazów.

1. Umbra terrae, soli officiens, noctem efficit (Cic.N.D.2,19,49).
2. Satis est tibi in te, satis in legibus praesidii (Cic.Fin.2,26,84).
3. Hannibal, quod inter Alpes Appenninumque agri est, suae dicionis fecit (Liv.21,53,5).
4. Condemnemus haruspices aut stultitiae aut vanitatis (Cic.Div.1,19,36).

II. Uzupełnij podane niżej zdania:

1. Si tu et Tullia, lux nostra, (bene vivere, praes.), ego et suavissimus Cicero (bene vivere, praes.) (wg Cic.Fam.14,5).
2. Paene ille timore, ego risu (corruere, perf) (Cic.Quint.fr.2,9,2).
3. Non omnis error stultitia est dicend. (Cic.Div.2,90).
4. Non is sum, qui, quidquid videtur, tale (dicere) esse, quale videatur (Cic.Acad.2,7,19).

III. Uzupełnij zdania o podane w lewej kolumnie elementy, wstawiając je w odpowiedniej formie gramatycznej, i dopasuj nazwę zastosowanej funkcji przypadku spośród podanych w kolumnie prawej.

1. inter virtutes grammatici aliqua nescire (Quint.1,8,21).
2. eos, qui vel singulorum laudes vel urbium scripserant, aut honoribus aut pecunia ornare (Plin.Ep.3,21,3).
3. remedium oblivio est (Syr.281).
4. praecipue in adversis rebus cognoscuntur (Val.Max.4,7).
5. Bestiolae quaedam vivunt (Cic.Tusc.1,94).

ego, habere

dies, unus

antiquus, mos, esse

iniuria

amicus, sincera, fides

genetivus characteristicus

genetivus obiectivus

genetivus subiectivus

genetivus qualitatis

dativus auctoris

dativus possessivus

accusativus extensionis

IV. Z podanych wyrazów ułóż sensowne łacińskie zdania. W każdym z nich zastosuj podaną w nawiasie konstrukcję.

1. animus, obversari, spes, timor (dativus praepositionalis) (Tac.Hist.2,80,3).
.....
2. eloquentia, esse, maximus, ornamentum, princeps (dativus duplex) (Cic.Fin.4,22,61).
.....
3. esse, extremus, mors, omnis, res (genetivus partitivus) (Cic.Fam.6,21,1).
.....

V. Uzupełnij podane zdania właściwie dobranymi elementami spośród podanych poniżej. W każdym zdaniu nazwij powstałą konstrukcję składniową.

1. Stoici cum e corpore excesserint, sed non semper (Cic.Tusc.1,78).
2. Mihi una mercede duas res assequi (Cic.Amer.29,80).
3. Vedius Pollio devorandos servos obiciebat muraenis, (Sen.Clem.1,18,2).
4. Dum deliberamus, quando, incipere iam serum est (Quint.12,6,3).
5. Scipio non modo praesentia, verum etiam futura bella delevit (Cic.Lael.11).

aiunt manere animos, duabus urbibus eversis, esurus erat, incipiendum sit, quas, velle, videris

TEST 7A⁷

I. Uzupełnij poniższe zdania, dopasowując podane niżej elementy i stawiając je we właściwej formie. Wykorzystaj podane po prawej stronie w słupku funkcje przypadków; określ funkcję przypadku dopisanych wyrazów w każdym zdaniu.

1. Metellus in Numidiam procedit (Sall.Iug.4,6,5).
2. Ascanius natus est (Liv.1,3,2).
3. aut ipse affui aut, affui, maxime unus omnium eas sensi (Liv.26,41,11).
4. Non, mehercule, careo (Cic.Att.4,18,5).
5. Rex et regina tres filias conspicuas habuere (Apul.Met.4,c.28).

aequus, animus, tu

Creusa, Ilium, incolumis, mater

forma

clades, omnis, qui

atque, exercitus, infestus, intentus

ablativus sociativus

ablativus absolutus

ablativus separationis

ablativus inopiae

dativus praepositionalis

ablativus modi

ablativus respectus

ablativus originis

⁷ TEST 7 – Test kontrolny, ułożony dla studentów II roku filologii klasycznej na zaliczenie III semestru ćwiczeń z gramatyki opisowej języka łacińskiego w r. akad. 1989/90.

II. Określ zastosowaną w poniższym zdaniu konstrukcję; jak inaczej można to samo powiedzieć? Przekształć to zdanie w taki sposób, by zmienić konstrukcję.

Caritate benevolentiaque sublata omnis est e vita sublata iucunditas (Cic.Lael.27,102).

.....

III. Część tekstu napisano w *oratio obliqua*, a część – w *oratio recta*. Dopisz brakujące fragmenty tak, aby powstały dwa pełne teksty: jeden w *oratio recta*, drugi w *oratio obliqua*.

Vercingetorix tot incommodis acceptis suos ad concilium convocat. Docet: „Alia ratione est bellum gerendum atque antea gestum est: omnibus modis huic rei studendum est, ut pabulatione et comiteatu Romani prohibeantur. Id est facile, quod nos equitatu abundamus et quod anni tempore sublevamur. Pabulum secari non potest; necessario dispersi hostes ex aedificiis petunt; hi omnes cotidie ab equitibus deleri possunt. Praeterea salutis causa rei familiaris commoda neglegenda sunt: vicos atque aedificia incendi oportet quoqueversus, quo pabulandi causa adire posse videmur (wg Caes.B.G.7,14).

Harum ipsis rerum copiam suppetere, quod quorum in finibus bellum geratur, eorum opibus sublevantur; Romanos aut inopiam non laturus, aut magno periculo longius ab castris processuros; neque interesse, ipsosne interficiant, impedimentisne exuant, quibus amissis bellum geri non possit. Praeterea oppida incendi oportere, quae non munitione et loci natura ab omni sint periculo tuta, neu suis sint ad detrectandam militiam receptacula, neu Romanis proposita ad copiam comiteatus praedamque tollendam. Haec si gravia aut acerba videantur, multo illa gravius aestimare, liberos, coniuges in servitute abstrahi, ipsos interfici; quae sit necesse accidere victis (Caes.B.G.7,14).

IV. W następujących zdaniach podane w nawiasach czasowniki postaw we właściwej formie koniunktywu; określ funkcję tego koniunktywu.

1. (esse) tibi terra levis, mollique (tegere) arena! (Mart.9,30,11).
2. Stare (putare): adeo procedunt tempora tarde (Ov.Tr.5,10,5).
3. (rumpere), quisquis rumpitur invidia (Mart.9,97,12).
4. Cur barbarorum deos (repudiare)? (Cic.N.D.3,19,47).
5. Malus civis Carbo fuit. (esse) aliis, tibi quando esse coepit? (Cic.Verr.1,37).

TEST 7B

I. Uzupełnij poniższe zdania, dopasowując podane niżej elementy i stawiając je we właściwej formie. Wykorzystaj podane po prawej stronie w słupku funkcje przypadków; określ funkcję przypadku dopisanych wyrazów w każdym zdaniu.

1. res ineptior nulla est (Catull.39,16).
2. Non semper viator, nonnumquam etiam latro occiditur (Cic.Mil.21,55).

3. Asia tam opima est ac fertilis, ut facile antecellat (Cic.Man.6,14).
4. Feminae et pueri, viri autem lavabantur (Forcellini s.v.lavo).
5. Illa vetus Graecia, quae quondam floruit, concidit – licentia contionum (Cic.Flacc.7,16).

gloria, hic, imperium, malum, opes, unus	ablativus comparationis
ineptus, risus	ablativus respectus
gratis, quadrans	ablativus auctoris
a, a, latro, viator	ablativus causae
ager, omnis, terra, ubertas	ablativus pretii
	dativus praepositionalis

II. *Określ zastosowaną w poniższym zdaniu konstrukcję; jak inaczej można to samo powiedzieć? Przekształć to zdanie w taki sposób, by zmienić konstrukcję.*

Scelerati conscientia obstrepente dormire non possunt: agitant eos Furiae cogitato modo, nedum consummato parricidio (Curt.6,10,14).

.....

III. *Część tekstu napisano w oratio recta, część – w oratio obliqua. Dopisz brakujące fragmenty tak, aby powstały dwa pełne teksty: jeden w oratio recta, drugi – w oratio obliqua.*

Quinctius praetitorum commemorationi subiecit proficisci sibi in Italiam atque omnem exercitum deportare in animo esse. Reliquas civitates (se) monere, ut ex factis, non ex dictis amicos pensent intellegantque, quibus credendum et a quibus cavendum sit. Libertate modice utantur: temperatam eam salubrem et singulis et civitatibus esse, nimiam et aliis gravem et ipsis, qui habeant, effrenatam et praecipitem esse. Concordiae in civitatibus principes et ordines inter se, et in commune omnes civitates consulerent. Adversus consentientes nec regem quemquam satis validum nec tyrannum fore; discordiam et seditionem omnia opportuna insidiantibus facere, cum pars quae domestico certamine inferior sit, externo potius se applicet, quam civi cedat (Liv.34,49,4).

(Legati Romanorum) cum verbis extollentes gloriam virtutemque populi Romani ac magnitudinem imperii petissent: „Galli, Poeno bellum Italiae inferenti per agros urbesque vestras transitum ne dederitis”, responsum legatis est: „Neque Romanorum in nos meritum est, neque Carthaginiensium iniuria, ob quae aut pro Romanis aut adversus Poenos sumamus arma; contra ea nosmet audimus: gentis nostrae homines agro finibusque Italiae pelluntur a populo Romano stipendiumque pendunt et cetera indigna patiuntur’,, (wg Liv.21,20,2-5).

IV. *W następujących zdaniach podane w nawiasach czasowniki postaw we właściwej formie koniunktywu; określ funkcję tego koniunktywu.*

1. (przeczenie, esse) sane summum malum dolor; malum certe est (Cic.Tusc.2,14).

2. Isto bono (uti), dum adsit; cum absit, (przeczenie, requirere) (Cic.Sen.33).
3. Tu mihi sola places: (placere) tibi, Cynthia, solus! (Prop.2,7,19).
4. Quod sentimus, (loqui); quod loquimur, (sentire); (concordare) sermo cum vita (Sen.Ep.75,4).
5. Quem neque gloria neque pericula excitant, nequiquam (hortari) (Sall.Cat.58,2).

TEST 8A⁸

I. Określ zdania podrzędne, które rozpoczynają się od podkreślonych spójników:

1. Iam steterant acies ferro mortique paratae,
Iam lituus pugnae signa daturus erat,
Cum raptae veniunt inter patresque virosque,
Inque sinu natos, pignora cara, tenent (Ov.F.3,215).
2. Hominis est propria veri inquisitio atque investigatio. Itaque, cum sumus necessariis negotiis curisque vacui, tum avemus aliquid videre, audire, addiscere (Cic.Off.1,4,13).
3. Magna vis est conscientiae, et magna in utramque partem, ut neque timeant, qui nihil commiserint, et poenam semper ante oculos versari putent, qui peccarint (Cic.Mil.23,61).
4. Operam dabo, te ut quam primum videam (Cic.Fam.3,4,2).
5. Hirundines nidum mollibus plumis consternunt, ne durus sit infantibus pullis (Plin.N.H.10,49,92).
6. Atticus quamdiu Athenis affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit; absens prohibere non potuit (Nep.25,3,2).

II. Ułóż zdanie złożone, ewentualnie dodając odpowiednie spójniki bądź zaimki i odpowiednio przekształcając zdania. Jakie zdania podrzędne powstają?

1. Scito.
Ego redii cum veteribus amicis, id est cum libris nostris, in gratiam.
In Urbem veni (Cic.Fam.9,1,2).
.....
2. Conon fuit extremo Peloponnesio bello praetor.
Apud Aegos flumen copiae Atheniensium sunt devictae (Nep.9,1).
.....

III. Wyraż cel na wszystkie możliwe sposoby:

Clusini legatos Romam, qui auxilium ab senatu peterent, misere (Liv.5,35,4).

⁸ TEST 8 – Test przygotowany dla studentów II roku filologii klasycznej na zaliczenie IV semestru ćwiczeń z gramatyki łacińskiej w r. akad. 1989/90.

IV. Określ, jakie to zdania warunkowe:

1. Dies iam me deficiat si, quae dici in eam sententiam possunt, coner expromere (Cic.Cael.12,29).
2. Ea mulier, si hoc tempore non diem suum obisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit (Cic.Fam.4,5,4).
3. Fatentur se virtutis causa, nisi ea voluptatem faceret, ne manum quidem versuros fuisse (Cic.Fin.5,31,93).
4. Voluptatem quidem, si ipsa pro se loquatur nec tam pertinaces habeat patronos, concessuram arbitror dignitati. Etenim sit impudens, si virtuti diutius repugnet aut si honestis iucunda anteponat (Cic.Fin.3,1).

V. Ułóż zdanie z podanych elementów; określ, jakie powstaje zdanie podrzędne:

1. amicitiae, idcirco, mutari, natura, non, potest, quia, sempiternae, sunt, verae (Cic.Lael.32).
.....
2. animus, horret, incipiam, luctu, meminisse, quamquam, -que, refugit (Verg.Aen.2.12).
.....
3. conveniunt, copiae, dum, geruntur, haec, hostium, interea (Caes.B.G.7,66,1).
.....

VI. Z podanych elementów ułóż zdanie złożone, dodając brakujący element spośród poniższych: quamquam, qui, quia, quod, ut. Jakie zdanie podrzędne powstaje?

1. accidit, eum, nusquam, perincommode, vidisti (Cic.Att.1,17,2).
.....
2. alios, alios, dissimilitudines, delectent, dulcia, hominum, in, naturis, subamara, sunt (Cic.Fat.8).
.....
3. Aristotele, cum, dicti, disputabant, erant, in, inambulantes, Lycio, Peripatetici, sunt (Cic.Acad.1,17).
.....
4. aegris, dicunt, esse, illo, intellegunt, medici, morbo, morituros, numquam, saepe, tamen (Cic.Div.2,25,54).
.....

VII. Opisz różnicę w trybie czasowników i znaczeniu następujących grup zdań i określ, jakie to zdania:

1. Nonne tibi videbitur stultissimus omnium, qui flevit, quod ante annos mille non vixerat? (Sen.Ep.77,11).
Nonne tibi videbitur stultissimus omnium, qui flevit, quod ante annos mille non vixisset?
2. Socrates accusatus est, quod corrumperet iuventutem (Quint.4,4,5).
Socrates accusatus est, quod corrumpebat iuventutem.
3. Quas inimicitias Roscius si tam cavere potuisset quam metuere solebat, viveret (Cic.Amer.6,17).

Quas inimicitias Roscius si cavere potuerit, vivet.

Quas inimicitias Roscius si cavere potuerit, vivat.

VIII. *Zamień podkreślony spójnik lub zaimek względny w taki sposób, aby zdanie nie zmieniło sensu:*

1. Nemo quisquam tam efflictis est moribus, quin faciat aut dicat nonnumquam aliquid, quod laudari queat (Gell.2,6,9).
2. Quis est, qui Cai Fabricii, Manii Curii non cum caritate aliqua benevola memoriam usurpet, quos numquam viderit? (Cic.Lael.28).
3. De mendico male meretur, qui ei dat, quod edat aut bibat: nam et illud, quod dat, perdit, et illi prodit vitam ad miseriam (Plaut.Trin.338-9).
4. Tu autem, cum ipse tantum librorum habeas, quos hic tandem requiris? (Cic.Fin.3,10).

IX. *Czy to zdanie pytajne zależne, czy względne?*

1. Quid est igitur, cur dubitandum sit, quin sint ea, quae disputavi, verissima? (Cic.Div.1,39,84).
2. Ignoranti, quem portum petat, nullus suus ventus est (Sen.Ep.71,3).
3. Multae sunt gentes, quae nondum sciunt, cur luna deficiat, quare obumbretur (Sen.N.Q.7,25,3).
4. Apollo Pythius apud Ennium dicit se esse eum, unde sibi populi et reges consilium expetant (Cic.De or.1,45,199).

X. *Dopisz po łacinie podaną w języku polskim część zdania:*

1. Caesar Dolabellae dixit, (aby do mnie napisał), ut in Italiam venirem (Cic.Att.11,7,2).
2. Timebam, (że nie stanie się to), quae acciderunt (wg Cic.Fam.6,21,1).
3. Nihil est, quod sensum habeat, (co by nie umierało) (Cic.N.D.3,13,34).

TEST 8B

I. *Określ zdania podrzędne, które rozpoczynają się od podkreślonych spójników:*

1. Hi cum de tuis factis publice conqueruntur, nonne hoc indicant, tantas esse iniurias, ut multo maluerint de suo more decedere, quam de tuis moribus non dicere? (Cic.Verr.2,64,155).
2. Nostrorum equitum erat quinque milium numerus, cum hostes non amplius octingentos equites haberent (Caes.B.G.4,12,1).
3. Nihil enim est (...) homini prudentia dulcius, quam, ut cetera auferat, adfert certe senectus (Cic.Tusc.1,94).
4. Fit plerumque, ut ii, qui boni quid volunt adferre, adfingant aliquid, quo faciant id, quod nuntiant, laetius (Cic.Phil.1,3,8).
5. Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A corcodilis ne rapiantur, traditum est (Phaedr.1,25,3).
6. Pavor ceperat milites, ne mortiferum esset vulnus Scipionis (Liv.24,42,2).

II. Ułóż zdanie złożone, ewentualnie dodając odpowiednie spójniki bądź zaimki i odpowiednio przekształcając zdania. Jakie zdania podrzędne powstają?

1. Cato scribit.

Scipio Africanus solitus est dicere.

Numquam plus ago, quam nihil cum ago (Cic.Rep.1,27).

.....

2. Galli iam hoc facere noctu apparabant.

Matres familiae repente in publicum procurrerunt (Caes.B.G.7,26,3).

.....

III. Wyraż cel na wszystkie możliwe sposoby:

Sunt multi qui eripiunt aliis, quod aliis largiantur (Cic.Off.1,43).

IV. Określ, jakie to zdania warunkowe:

1. Si venisses ad exercitum, a tribunis militaribus visus esses; non es autem ab his visus; non es igitur ad exercitum profectus (Cic.Inv.1,87).

2. Si te amicus tuus moriens rogaverit, ut hereditatem reddas suae filiae, nec usquam id scripserit, nec cuiquam dixerit, quid facies? (Cic.Fin.2,58).

3. Si ad vitam sensus accesserit, ut appetitum quendam habeat et per se ipsa moveatur, quid facturam putas? (Cic.Fin.5,14,40).

4. Omnibus apparuit, nisi Agesilaus fuisset, Spartam futuram non fuisse (Nep.17,6,2).

V. Ułóż zdanie z podanych elementów; określ, jakie powstaje zdanie podrzędne:

1. abstinemus, corpore, est, in, in, nullus, odor, omnem, optimus, quoniam, unguento, vitam (Sen.Ep.108,16).

.....

2. caedi, Chrysippus, discentes, et, improbet, minime, non, quamlibet, receptum, sit, velim (Quint.1,3,14).

.....

3. amicus, antequam, est, factus, fui, ille, inimicus, publicae, rei, semper, Ventidio (Cic.Phil.12,23).

.....

VI. Z podanych elementów ułóż zdanie złożone, dodając brakujący element spośród poniższych: antequam, qui, quin, ut. Jakie zdanie podrzędne powstaje?

1. eant, eunt, non, viatores (Varr.Sent.115).

.....

2. enim, esse, fuerunt, hic, in, quosdam, senatu, tecum, una, video (Cic.Cat.1,8).

.....

3. abiit, atque, de, facerem, praetor, sella, surrexit, verbum (Cic.Verr.4,147).

.....

4. conicerent, Germani, in, non, nostros, potuerunt, retineri, tela (Caes.B.G.1,47,2).

.....

VII. *Opisz różnicę w trybie czasowników i znaczeniu następujących grup zdań i określ, jakie to zdania:*

1. Quae argumenta non possunt valere, quia magna sint, valebunt, quia multa sunt, quae ad eiusdem rei probationem omnia spectant (Quint.5,12,5).
2. Phalereus Demetrius Periclem vituperat, quod tantam pecuniam in praeclara illa propylaea coniecerit (Cic.Off.2,60).
Phalereus Demetrius Periclem vituperat, quod tantam pecuniam in praeclara illa propylaea coniecit.
3. Si feceris id, magnam habebō gratiam; si non feceris, ignoscā (Cic.Fam.5,19,2).
Si feceris id, magnam habeam gratiam; si non feceris, ignoscā.
Si fecisses id, magnam haberem gratiam; si non fecisses, ignoscerem.

VIII. *Zamień podkreślony spójnik spójnik lub zaimek względny w taki sposób, aby zdanie nie zmieniło sensu:*

1. Nemo est, quin emori malit, quam converti in aliquam figuram bestiae, quamvis hominis mentem sit habiturus: quanto est miserius in hominis figura animo esse efferato? (Cic.Rep.4,1,3).
2. Pompei milites miserrimo ac patientissimo exercitui Caesaris luxuriem obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent (Caes.B.C.3,96,2).
3. ...Non qui soletur, non qui labentia tarde
Tempora narrando fallat amicus adest... (Ov.Tr.3,3,11).
4. Praedones, cum hostes communes sint omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos (Cic.Verr.4,21).

IX. *Czy to zdanie pytajne zależne, czy względne?*

1. Senes omnia, quae curant, meminerunt: qui sibi, cui ipsi debeant (Cic.Sen.7,21).
2. Egregie Horatius negat ad sitim pertinere, quo poculo aqua aut quam eleganti manu ministretur (Sen.Ep.119,14).
3. Darius pontem fecit in Histro flumine, qua copias traduceret (Nep.1,3,1).
4. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti (Curt.7,11,10).

X. *Dopisz po łacinie podaną w języku polskim część zdania:*

1. Caesar Dolabellae dixit, (że do mnie napisał), ut in Italiam venirem (wg Cic.Att.11,7,2).
2. Timebam, (aby nie stało się na koniec to), quae acciderunt (Cic.Fam.6,21,1).
3. Illi non dubitant, (że prawdą jest to), quae defendunt (Cic.Acad.2,8).

TEST 8C

I. *Określ zdania podrzędne, które rozpoczynają się od podkreślonego spójnika lub przysłówka:*

1. Epicurus ex animis hominum extraxit radicibus religionem, cum dis immortalibus et opem et gratiam sustulit (Cic.N.D.1,121).
2. Si rem publicam tum defendebam, cum mihi aliquid illa debebat, quid nunc me facere oportet, cum ego illi plurimum debeo? (Cic.Post.red.sen.36).
3. Lex est, ut orbae, qui sint genere proximi, eis nubant (Ter.Phorm.125).
4. Quemadmodum stultus est, qui equum empturus non ipsum inspicit, sed stratum eius ac frenos, sic stultissimus est, qui hominem aut ex veste aut condicione, quae vestis modo nobis circumdata est, aestimat (Sen.Ep.47,16).
5. Thrasybulus legem tulit, ne quis ante actarum rerum accusaretur neve multaretur (Nep.8,3,2).
6. Caesar in campis exercitum reficit, ne defessum proelio obiciat (Caes.B.C.1,65,2).

II. Ułóż zdanie złożone, ewentualnie dodając odpowiednie spójniki bądź zaimki i odpowiednio przekształcając zdania. Jakie zdania podrzędne powstają?

1. Philosophiae studia renovabam legendo.
Licebat. (Cic.Acad.1,11).
.....
2. Animal hoc solum est ex tot animantium generibus particeps rationis et cogitationis.
Hunc vocamus hominem.
Cetera animalia sunt omnia rationis et cogitationis expertia. (Cic.Leg.1,22).
.....

III. Wyraż cel na wszystkie możliwe sposoby:

Deos hominesque testamur, nos arma neque contra patriam cepisse, neque quo pericula aliis faceremus (Sall.Cat.33,1).

IV. Określ, jakie to zdania warunkowe:

1. Si te mentiri dicis idque verum dicis, mentiris an verum dicis? (Cic.Acad.2,29,95).
2. Non mehercule haec quae loquor crederem, iudices (...), nisi mecum ipse senex esset locutus (Cic.Verr.3,62).
3. Aiunt dentes non erodi nec putrescere, si quis cotidie mane ieiunus salem contineat sub lingua, donec liquescat (Plin.N.H.31,9(45),101).
4. Constabat (...), etiamsi senatus Carthaginensium non censuisset, eundum tamen Hasdrubali fuisse in Italiam (Liv.27,20,6).

V. Ułóż zdanie z podanych elementów; określ, jakie powstaje zdanie podrzędne:

1. discedite, est, iam, in, nox, Quirites, quoniam, tecta, vestra, vos (Cic.Cat.3,29).
.....
2. ambitio, causa, est, frequenter, ipsa, licet, sit, tamen, virtutum, vitium (Quint.1,2,22).
.....
3. a, adoriri, Caesare, dum, geruntur, haec, Labienum, parabant, Treveri (Caes.B.G.6,7,1).
.....

VI. Z podanych elementów ułóż zdanie złożone, dodając brakujący element spośród poniższych: *quia, quod, ut, ut*. Jakie zdanie podrzędne powstaje?

1. beatus, esse, fit, ita, nemo, omnino, possit (Cic.Tusc.2,16).
.....
2. ad, domum, est, irata, mater, mea, mihi, non, nunc, redierim, se (Plaut.Cist.101).
.....
3. credam, ego, furcifer, oh, tibi (Ter.Andr.618).
.....
4. ad, fecisti, mihi, librum, me, misisti, pergratum (Cic.Att.2,4,1).
.....

VII. Opisz różnicę w trybie czasowników i znaczeniu następujących grup zdań:

1. Aristides nonne ob eam causam expulsus est patria, quod praeter modum iustus esset? (Cic.Tusc.5,105).
Aristides nonne ob eam causam expulsus est patria, quod praeter modum iustus erat?
2. Nemo umquam est oratorem, quod Latine loqueretur, admiratus (Cic.De or.3,14,52).
Nemo umquam est oratorem, quod Latine loquebatur, admiratus.
3. Naturam si sequemur ducem, numquam aberrabimus (Cic.Off.1,100).
Naturam si sequamur ducem, numquam aberremus.
Naturam si sequeremur ducem, numquam aberraremus.

VIII. Zamień podkreślony spójnik lub zaimek względny w taki sposób, aby zdanie nie zmieniło sensu:

1. Sic habeto, mi Tiro, neminem esse qui me amet, quin idem te amet (Cic.Fam.16,4,4).
2. O magnam vim veritatis, quae facile per se ipsa defendat (Cic.Cael.26,63).
3. Legem brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur (Sen.Epist.94,38).
4. Alexander, cum interemisset Clitum, vix a se manus abstinuit (Cic.Tusc.4,79).

IX. Czy to zdanie pytańne zależne, czy względne?

1. Qualis quisque sit, scies, si quemadmodum laudet, quemadmodum laudetur, aspexeris (Sen.Ep.52,12).
2. Ea quoque, quae vulgo recepta sunt, hoc ipso, quod incertum auctorem habent, velut omnium fiunt: quale est: „ubi amici, ibi opes” (Quint.5,11,41).
3. Erat nihil, cur properato opus esset (Cic.Mil.19,49).
4. Omnes ex vultu coniecturam faciunt, quantum quisque animi et facultatis habere videatur (Cic.Mur.21,44).

X. Dopisz po łacinie podaną w języku polskim część zdania:

1. Omnes labores te excipere video; timeo, (że nie wytrzymasz; sustinere) (Cic.Fam.14,2,3).
2. Caesar Labieno scribit, (aby uszykował jak najwięcej okrętów; instituere) (Caes.B.G.5,11,5).
3. Ego vix teneor, (aby nie przybiec; accurrere) (Cic.Fam.16,24,2).

TEST 9A⁹

I. Ze zdefiniowanych elementów zbuduj zdanie i przetłumacz je na język polski:

Quoniam – ind. praes. act. 2 sing. od habere – acc. sing. masc. od iste – acc. sing. od equus – aut – con. perf. act. 2 sing. od emere – ind. praes. 3 sing. od oportere – aut – abl. sing. od hereditas – con. praes. act. 2 sing. od possidere – aut – abl. sing. od munus – con. perf. act. 2 sing. od accipere – aut – loc. sing. od domus – dat. od zaimka osobowego dla 2 os. sing. – con. perf. pass. 3 sing. od nasci – aut – si – gen. pl. n. od is – nom. sing. od nihil – ind. praes. act. 3 sing. od esse – con. perf. act. 2 sing. od surripere – necesse – ind. praes. act. 3 sing. od esse – si – neque – ind. perf. act. 2 sing. od emere – neque – abl. sing. od hereditas – ind. perf. act. 3 sing. od venire – neque – ind. perf. pass. 3 sing. masc. od donare – neque – loc. sing. od domus – ind. perf. pass. 3 sing. masc. od nasci – necesse – ind. praes. act. 3 sing. od esse – ergo – con. perf. act. 2 sing. od surripere (Cic.Inv.1,45,84).

II. Określ przypadek podkreślonych wyrazów oraz funkcję tego przypadku w zdaniu:

1. Saguntum civitas longe opulentissima ultra Hiberum fuit, sita passus mille ferme a mari (Liv.21,7,1).
2. Non est, crede mihi, sapientis dicere „vivam”;
Sera nimis vita est crastina: vive hodie (Mart.1,15,11-12).
3. Omnis ars naturae imitatio est (Sen.Ep.65,3).
4. Ego pro Pompeio libenter emori possum: facio pluris omnium hominum neminem (Cic.Att.8,2,4).
5. Tum mihi undique clamore sublato turbam invadite ac sternite omnia ferro! (Liv.24,38,7).
6. Cui non sunt audita Demosthenis vigiliae? (Cic.Tusc.4,19,44).
7. Magno aestimamus tardius mori (Sen.N.Q.2,59,7).
8. Barbari, signa procul conspicati, oppugnatione desistunt (Caes.B.G.6,39,4).

III. Uzupełnij poniższe zdania podanymi elementami, stawiając je w odpowiednich formach, oraz wykorzystując podane obok funkcje przypadków; nazwij zastosowane funkcje:

1. Ex negotiis quae exercentur imprimis memoria (Sall.Iug.4).
2. faciet servitutis recordatio (Cic.Phil.3,14,36).
3. Omnes sensus hominum antecellunt (Cic.N.D.2,145).
4. Neglegere, quid de se quisque sentiat, non solum, sed etiam omnino (Cic.Off.1,28,99).
5. Ulixes domi etiam contumelias pertulit (Cic.Off.1,31,113).

⁹ TEST 9 – Test egzaminacyjny z gramatyki opisowej języka łacińskiego, ułożony dla studentów II roku filologii klasycznej w r. akad. 1989/90.

esse, gestus, ingenium, magnus, res, usus
iucundus, libertas
bestiae, multum, sensus
arrogans, dissolutus, esse
ancillae, -que, servi

accusativus duplex
ablativus mensurae
dativus praepositionalis
ablativus instrumenti
genetivus possessivus
dativus finalis
genetivus characteristicus
genetivus obiectivus
genetivus subiectivus

IV. Ułóż zdanie z podanych wyrazów tak, aby powstała podana w nawiasie konstrukcja składniowa:

1. equus, in, nemo, sedere, umquam, Verres, videre /accusativus cum participio/ (Cic.Verr.5,27).
.....
2. esse, irritus, labor, natura, reluctari /ablativus absolutus/ (Sen.Tran.7,2).
.....
3. bellum, cum, esse, gerere, Iugurtha, populus, qui, Romanus, scribere /coniugatio periphrastica activa/ (Sall.Iug.5).
.....
4. audire, aut, aut, diligere, doctores, esse, non /coniugatio periphrastica passiva osobowa/ (Varr.Sent.54).
.....

V. W poniższym tekście partię podaną w oratio obliqua napisz w oratio recta, a napisaną w oratio recta – w oratio obliqua:

Metellus legatos ad Bocchum mittit postulatam, ne sine causa hostis populo Romano fieret; omne bellum sumi facile, ceterum aegerrime desinere;
non in eiusdem potestate initium eius et finis est; incipere cuivis, etiam ignavo, licet, deponi, cum victores volunt (wg Sall.Iug.83,1).

VI. Określ, jakie zdania podrzędne rozpoczynają podkreślone spójniki:

1. Veteres Romani, cum consilium publicum desiderabatur, e villis arcessebantur in senatum (Colum.1.praef.18).
2. Vixdum epistolam tuam legeram, cum ad me currens ad illum Postumus Curtius venit, nihil nisi classis loquens et exercitus (Cic.Att.9,3A,3).
3. Simul atque editi in lucem et suscepti sumus, in omni continuo pravitate et in summa opinionum perversitate versamur, ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur (Cic.Tusc.3,1,2).
4. Ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est (Iuv.13,100).
5. Nec ulla maior poena nequitiae est, quam quod sibi ac suis displicet (Sen.Ep.42,2).
6. Aetas non impedit, quominus agri colendi studia teneamus usque ad ultimum tempus senectutis (Cic.Sen.60).

VII. *Połącz podane dwa zdania dodanym spójnikiem lub zaimkiem, ewentualnie dokonując koniecznych przekształceń w zdaniach – tak, aby powstało sensowne zdanie. Jakie zdanie podrzędne powstało?*

1. Agricola bacam quoque se visurum putat. Agricola florem oleae videt (Cic.Div.2,6,16).
.....
2. Helvetii constituerunt sementes quam maximas facere. In itinere copia frumenti suppetit (Caes.B.G.1,3,1).
.....
3. Gravior multo poena videtur. Haec a miti viro constituitur (Sen.Clem.1,22,3).
.....
4. Non fuerat mihi dubium. Te Tarenti aut Brundisii visurus sum (Cic.Att.3,6).
.....

VIII. *Określ różnicę w formie i znaczeniu poniższych par zdań; jakie to są zdania?*

1. Labienus veritus est, ne hostium impetum sustinere non posset (Caes.B.G.5,47).
Labienus veritus est, ne hostium impetum sustinere posset.
2. Fieri nullo modo poterat, quin Cleomeni parceretur (Cic.Verr.5,104).
Fieri nullo modo poterat, ut Cleomeni parceretur.
3. Thucydidis orationes imitari neque possim, si velim, nec velim fortasse, si possim (Cic.Brut.287).
Thucydidis orationes imitari neque potero, si volam, nec volam fortasse, si potero.
4. Maiores nostri in dominum de servo quaeri noluerunt, non quia non posset verum inveniri, sed quia videbatur indignum et domini morte ipsa tristius (Cic.Mil.22,59).

IX. *Z podanych elementów ułóż zdanie złożone, dodając brakujący element spośród poniższych: num, quoad, quod, ut, ut. Jakie zdanie podrzędne powstaje?*

1. edas, esse, oportet, non, vivas, vivere (Ad Her.4,39).
.....
2. alius, atque, est, hic, me, praeter, quis, te (Pl.Trin.69).
.....
3. erit, faciam, fecisse, finem, id, non, nuntiatum, rogandi, te (Cic.Att.16,16,16).
.....
4. adhuc, Brundisii, es, et, gaudeo, moratus, probo, valde (Cic.Fam.15,17,4).
.....

X. *Określ funkcję podkreślonych form koniunktywu w poniższych zdaniach:*

1. Haec cum viderem, quid agerem, iudices? (Cic.Sest.42).
2. Quid casurum sit, incertum est. Utinam salutis nostrae consulere possimus! Dignitati certe consulemus (Cic.Fam.15,1,6).
3. Ne quis, tamquam parva, fastidiat grammatices elementa (Quint.1,4,6).
4. Ne sint in senectute vires; ne postulantur quidem vires a senectute (Cic.Sen.11,34).
5. Maesti (crederes victos) redeunt in castra (Liv.2,43,9).

XI. W poniższych zdaniach podkreślone wyrazy lub konstrukcje składniowe zastąp podanymi obok w nawiasie wyrazami lub konstrukcjami:

1. Persaepe mihi commemorare soleo illud tempus, quo proxime fuimus una (Cic.Fam.7,3,1). /solet in mentem venire/
-
2. Incredibile est quantum erum supero sapientia /antecello/. (wg Ter.Phorm.247).
-
3. Cogitari oportet, quanto levior dolor sit non habere, quam perdere (Sen.Tran.8,2). /coniugatio periphrastica passiva/.
-
4. Socrates Athenis sua sponte venenum hausit /urbs Athenae, virus/.
-

XII. *Objaśnij użycie czasów w poniższych zdaniach:*

1. Themistocles fecit idem, quod viginti annis ante fecerat Coriolanus (Cic.Lael.42).
2. Ut sementem feceris, ita metes (Cic.De or.2,65,261).
3. Cum valetudini tuae consulueris, tum consulito navigationi (Cic.Fam.16,4,3).

TEST 9B

I. *Ze zdefiniowanych elementów zbuduj zdanie i przetłumacz je na język polski:*

Si – acc. sing. od zaimka osobowego 2 os. sing. – nom. sing. od dolor – nom. sing. masc. od aliqui – gen. sing. od corpus – aut – nom. sing. od infirmitas – gen. sing. od valetudo – gen. sing. fem. od zaimka dzierżawczego 2 os. sing. – ind. perf. act. 3 sing. od tenere – quominus – ad – acc. pl. od ludus – con. imf. act. 2 sing. od venire – dat. sing. od fortuna – comparat. od magnopere – ind. praes. act. 1 sing. od tribuere – quam – dat. sing. od sapientia – dat. sing. fem. od zaimka dzierżawczego 2 os. sing. – sin – acc. pl. n. od hic – acc. pl. n. od qui – nom. pl. masc. od ceterus – ind. praes. pass. 3 pl. od mirari – part. fut. pass. acc. pl. n. od contemnere – ind. perf. act. 2 sing. od ducere – et – cum – per – acc. sing. od valetudo – con. imf. act. 2 sing. od posse – inf. praes. act. od venire – tamen – ind. perf. act. 2 sing. od nolle – acc. sing. n. od uterque – ind. praes. pass. 1 sing. od laetari – et – sine – abl. sing. od dolor – gen. sing. od corpus – acc. sing. od zaimka osobowego 2 os. sing. – inf. perf. act. od esse – et – abl. sing. od animus – inf. perf. act. od valere – cum – acc. pl. n. od is – acc. pl. n. od qui – sine – abl. sing. od causa – ind. praes. pass. 3 pl. od mirari – nom. pl. masc. od alius – con. perf. act. 2 sing. od negligere (Cic.Fam.7,1,1).

II. *Określ przypadek podkreślonych wyrazów oraz funkcję tego przypadku:*

1. Sex.Roscius culpa liberatus et crimine nefario solutus cupit a vobis discedere (Cic.Amer.49,143).
2. Me metuunt omnes et me nihilo minus omnes Mortales optant, quotquot hic orbis habet (aenigma).

3. Apud Graecos in scaenam prodire ac populo esse spectaculo nemini fuit turpitudini (Nep.Praef.).
4. Carthagini iam non ego nuntios mittam superbos (Hor.Carm.4,4,69).
5. L.Scipio et accusatus et damnatus est pecuniae captae a rege (Liv.38,56,8).
6. Obliti salutis meae, de vobis ac de vestris liberis cogitate (Cic.Cat,4,1,1).
7. Nam cum ille mihi nihil nisi ut iurarem permitteret, magna voce iuravi verissimum pulcherrimumque ius iurandum, quod populus idem magna voce me vere iurasse iuravit (Cic.Fam.5,2,7).
8. Est rerum omnium magister usus hominum adhibita sollertia (Caes.B.C.2,8,3).

III. *Uzupetnij poniŝsze zdania podanymi elementami, stawiajac je w odpowiednich formach, oraz wykorzystujac podane obok funkcje przypadkow; nazwij zastosowane funkcje:*

1. Quod vertis, id vertere noli.
2. Illic vivere vellem, oblitusque obliviscendus et (Hor.Ep.1,11,8).
3. Dionysius tyrannus, postquam expulsus est, se contulit (wg Cic.Tusc.3,27).
4. Omnium natura cognita levamur, liberamur (Cic.Fin.1,19,63).
5. In Arcadia Styx advenas fallit, quia non, non suspecta est: qualia sunt venena (Sen.N.Q.3,25,1).

alii, laus, tu, vitium

dativus duplex

illi, mei

accusativus directionis

metus, mors, res, superstitio

eneticus obiectivus

Corinthus, Syracusae

geneticus possessivus

artifices, facies, magnus, odor

dativus auctoris

ablativus respectus

ablativus separationis

geneticus auctoris

IV. *Ułoz zdanie z podanych wyrazow tak, aby powstała podana w nawiasie konstrukcja składniowa:*

1. ager, colere, facere, Homerus, Laertes /accusativus cum participio/ (Cic.Sen.15,54).
.....
2. alter, canis, et, latrare, latrare, statim, unus /ablativus absolutus/ (prov.).
.....
3. dicere, esse, esse, incredibilis, magnus, novus, quae /coniugatio periphrastica activa/ (Cic.De inv.1,23).
.....
4. esse, iudicium, quisque, suus, uti /coniugatio periphrastica passiva nieosobowa/ (Cic.N.D.3,1).
.....

V. W poniższym tekście partię podaną w oratio obliqua napisz w oratio recta, a napisaną w oratio recta – w oratio obliqua:

Romulus legatos circa vicinas gentes misit, qui societatem conubiumque novo populo peterent: urbes quoque, ut cetera, ex infimo nasci; dein, quas sua virtus ac dii iuvent, magnas sibi opes magnumque nomen facere; satis scitis origini Romanae et deos adfuisse et non defuturam virtutem; proinde ne graventur homines cum hominibus sanguinem ac genus miscere (wg Liv.1,9,2).

VI. Określ, jakie zdania podrzędne rozpoczynają podkreślone spójniki:

1. Cum quaequam cohors ex orbe excesserat atque impetum fecerat, hostes velocissime refugiebant (Caes.B.G.5,35,1).
2. Phocion fuit perpetuo pauper, cum divitissimus esse posset (Nep.19,1,2).
3. Nemo habet tam certam in beneficiis manum, ut non saepe fallatur (Sen.Ep.81,2).
4. Plures multo sunt qui rogant, ut uti liceat opera alterius, quam qui utuntur (Q.Cic.De petit.consulatus 12,48).
5. Hoc ipso melior est tua quam nostra condicio, quod tu quid doleat scribis (Cic.Fam.4,4,2).
6. Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur (Cic.Div.1,30,62).

VII. Połącz podane dwa zdania dodanym spójnikiem lub zaimkiem, ewentualnie dokonując koniecznych przekształceń w zdaniach – tak, aby powstało sensowne zdanie złożone. Jakie zdanie podrzędne powstało?

1. Treveri iam a Labieno non longius bidui via aberant. Treveri duas legiones venisse cognoscunt. (Caes.B.G.6,7,2).
.....
2. Dionysius tondere filias suas docuit. Dionysius tonsori collum non committit (Cic.Tusc.5,58).
.....
3. Caesar Helvetios oppida vicosque restituere iussit. Helvetii oppida vicosque incenderant (Caes.B.G.1,28,3).
.....
4. Eumeni inter Macedones viventi multum detraxit. Eumenes alienae erat civitatis (Nep.18,1,2).
.....

VIII. Określ różnicę w formie i znaczeniu poniższych par zdań; jakie to są zdania?

1. Improbi semper sunt in metu, ne poena afficiantur aliquando (Cic.Fin.2,53).
Improbi semper sunt in metu, ut poena afficiantur aliquando.
2. Facere non possum, quin cotidie ad te mittam litteras (Cic.Att.12,27,2).
Facere non possum, ut cotidie ad te mittam litteras.
3. Sicilia tota si una voce loqueretur, hoc diceret... (Cic.Div.Caec.5,19).
Sicilia tota si una voce loquatur, hoc dicat...
4. Laudat Africanum Panaetius, quod fuerit abstinens (Cic.Off.2,76).
Laudat Africanum Panaetius, quod fuit abstinens.

IX. *Z podanych elementów ułóż zdanie złożone, dodając brakujący element spośród poniższych: quamvis, qui, quia, quia, ut. Jakie zdanie podrzędne powstaje?*

1. concedi, Graeco, nobis, oportere, puto, utamur, verbo (Cic.Fin.3,15).
.....
2. enim, es, is, neque, nescias, qui, sis, tu (Cic.Fam.5,12,6).
.....
3. amicus, coepit, desinet, esse, et, expedit, expedit, qui (Sen.Ep.9,9).
.....
4. est, fieri, honestum, id, modo, nullo, occultetur, potest, quod, tamen, turpe (Cic.Off.3,78).
.....

X. *Określ funkcję podkreślonych form koniunktywu w poniższych zdaniach:*

1. Quis dicere audeat vera omnia esse somnia? (Cic.Div.2,62,127).
2. Malim equidem indisertam prudentiam quam stultitiam loquacem (Cic.De or.3,35,142).
3. Sed defendat, quod quisque sentit: sunt enim iudicia libera (Cic.Tusc.4,4,7).
4. Sed quid faciamus? Victi, oppressi, capti plane sumus (Cic.Att.7,23,1).
5. Amemus patriam, pareamus senatui (Cic.Sest.143).

XI. *W poniższych zdaniach podkreślone wyrazy lub konstrukcje składniowe zastąp podanymi obok w nawiasie wyrazami lub konstrukcjami:*

1. Dies stultos quoque sanare solet. /mederi/ (wg Cic.Fam.7,28,3).
.....
2. Si pacem habere volumus, bellum gerere debemus; si bellum omittimus, pacem numquam habebimus (Cic.Phil.7,19). /coniugatio periphrastica passiva/; /frui/
.....
3. Obliti sunt Romae loquier lingua Latina (Naev.Epit.). /Urbs/
.....
4. Ipse Piso cum aliquo dolore flagitiorum suorum recordabitur (Cic.Pis.6,12). /reconsiderare/
.....

XII. *Objaśnij użycie czasów w poniższych zdaniach:*

1. Aristides decessit fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus (Nep.3,3,3).
2. Romam cum venero, quae perspexero, scribam ad te (Cic.Quint.fr.3,7,2).
3. Quantum poposcerit Apronius, dato (Cic.Verr.3,10,25).

TEST 9C

I. *Ze zdefiniowanych elementów zbuduj zdanie i przetłumacz je na język polski:*

Non – ind. praes. act. 3 sing. od expedire – acc. pl. n. od omnis – inf. praes. act. od videre – acc. pl. n. od omnis – inf. praes. act. od audire – nom. pl. fem. od multus – acc. pl. od zaimka osobowego 1 os. pl. – nom. pl. od iniuria – con. praes. act. 3 pl. od transire

– ex – abl. pl. fem. od qui – acc. pl. fem. od plerisque – non – ind. praes. act. 3 sing. od accipere – nom. sing. masc. od qui – ind. praes. act. 3 sing. od nescire – non – ind. praes. act. 2 sing. od velle – inf. praes. act. od esse – nom. sing. masc. od iracundus – ne – con. perf. act. 2 sing. od esse – nom. sing. masc. od curiosus – nom. sing. masc. od qui – ind. praes. act. 3 sing. od inquirere – nom. sing. n. od quid – in – acc. sing. od zaimka zwrotnego – con. perf. pass. 3 sing. n. od dicere – nom. sing. masc. od qui – acc. pl. masc. od malignus – acc. pl. od sermo – etiamsi – secreto – ind. perf. pass. 3 pl. masc. od habere – ind. praes. act. 3 sing. od eruere – acc. sing. od zaimka zwrotnego – nom. sing. masc. od ipse – ind. praes. act. 3 sing. od inquietare (Sen.Ira 3,11,1).

II. Określ przypadek podkreślonych wyrazów oraz funkcję tego przypadku:

1. Post Romulum Romani Numam regem creaverunt.
2. Tabernae omnes cum magni pretii mercibus conflagraverunt (Liv.35,40,8).
3. Doloris medicinam a philosophia peto (Cic.Acad.1,3,11).
4. Alii vestrum anseres sunt, qui tantummodo clamant, nocere non possunt, alii canes, qui et latrare et mordere possunt (Cic.Amer.20,57).
5. Satyri pedibus erant caprinis et auribus acutis (Dillenburger ad Hor.Od.2,19).
6. Nihil in hominum genere rarius perfecto oratore inveniri potest (Cic.De or.1,28,128).
7. Lucanius, dum circumvento filio subvenit, interficitur (Caes.B.G.5,35,8).
8. Tu mihi Antonii exemplo istius audaciam defendis? (Cic.Verr.3,213).

III. Uzupełnij poniższe zdania podanymi elementami, stawiając je w odpowiednich formach, oraz wykorzystując podane obok funkcje przypadków; nazwij zastosowane funkcje:

1. , quem Aedui miserant, Dumnorix praeerat (Caes.B.G.1,18,10).
2. O di boni, ! (Cic.Att.1,16,5).
3. Nihil est amabilis; quam qui adeptus erit, ubicumque erit , diligitur (Cic.N.D.1,44,121).
4. Cicero non in provincia fuit (wg Cic.Att.7,3,1).
5. Iugurtha Adherbalem effecit (wg Sall.Iug.14,11).

auxilium, Caesar, equitatus

perditus, res

a, gentes, nos, virtus

annus, diu

extorris, patria

dativus duplex

ablativus comparationis

dativus praepositionalis

genetivus partitivus

accusativus exclamationis

accusativus duplex

ablativus auctoris

ablativus separationis

IV. Ułóż zdanie z podanych wyrazów tak, aby powstała podana w nawiasie konstrukcja składniowa:

1. dux, errare, natura, nullus, pactum, posse /ablativus absolutus imienny/ (Cic.Leg.1,20).

2. hostis, procul, venire, videre, vigiles /accusativus cum participio/ (Liv.41,26,2).

 3. decertare, esse, libertas, periculum, pro, vita /coniugatio periphrastica passiva
 neosobowa/ (Cic.Phil.10,10,20).

 4. aut, aut, beatus, esse, esse, etiam, miser, mors, non, post /coniugatio periphrastica
 activa/ (Cic.Sen.67).

V. *W poniższym tekście partię podaną w oratio obliqua napisz w oratio recta, a napisaną w oratio recta – w oratio obliqua:*

Sapientissimum esse dicunt eum, cui quod opus sit, ipsi veniat in mentem; proxime accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet.

In stultitia contra est: minus enim stultus est is, cui nihil in mentem venit, quam ille, qui quod stulte alteri venit in mentem, comprobatur (wg Cic.Cluent.31,84).

VI. *Określ, jakie zdania podrzędne rozpoczynają podkreślone spójniki:*

1. Sed incidunt saepe tempora, cum ea, quae maxime videntur digna esse iusto homine eoque, quem virum bonum dicimus, commutantur fiuntque contraria (Cic.Off.1,10,31).
2. Si tempus est ullum iure hominis necandi, quae multa sunt, certe illud est non modo iustum, verum etiam necessarium, cum vi vis illata defenditur (Cic.Mil.4,9).
3. Quid laboro, nisi ut veritas in omni quaestione explicetur? (Cic.Tusc.3,20,46).
4. Ut haec dicta in senatu sunt, dilectus edicitur (Liv.3,10,9).
5. Oracula ex eo ipso appellata sunt, quod inest his deorum oratio (Cic.Top.20,77).
6. Nemo dubitabat, quin aliquid de pace in epistula esset scriptum (Nep.23,11,2).

VII. *Połącz podane dwa zdania dodanym spójnikiem lub zaimkiem, ewentualnie dokonując koniecznych przekształceń w zdaniach – tak, aby powstało sensowne zdanie złożone. Jakie zdanie podrzędne powstało?*

1. Dumnorix a Sequanis impetrat. Sequani per fines suos Helvetios ire patiuntur (Caes.B.G.1,9,4).

2. Sophocles optime scripsit Electram. Attamen male conversam Atilii Electram mihi legendam puto (Cic.Fin.1,5).

3. Initium narrandi facio. De cuius hominis moribus pauca prius explananda sunt (Sall.Cat.4,5).

4. Dubitari non potest. Socrati nihil est visum sciri posse (Cic.Acad.2,23,74).

VIII. *Określ różnicę w formie i znaczeniu poniższych par zdań; jakie to są zdania?*

1. Valde metuo, ne frigeas in hibernis (Cic.Fam.7,10,2).
 Valde metuo, ut frigeas in hibernis.

2. Ita convenit, ne unis castris miscerentur omnes (Liv.10,27,2).
Ita convenit, ut unis castris miscerentur omnes.
3. Laelius suavitatem ipsam neglegebat; quod non faceret, si in voluptate summum bonum poneret (Cic.Fin.2,25).
Laelius suavitatem ipsam neglegebat; quod non faceret, si in voluptate summum bonum posuisset.
4. Miltiades accusatus est prodicionis, quod, cum Paphum expugnare posset, a rege corruptus infectis rebus discessisset (Nep.1,7,5).
Miltiades accusatus est prodicionis, quod, cum Paphum expugnare posset, a rege corruptus infectis rebus discesserat.

IX. Z podanych elementów ułóż zdanie złożone, dodając brakujący element spośród poniższych: *donec, ne, quoniam, ut*. Jakie zdanie podrzędne powstaje?

1. commovere, ex, existit, loco, naves, non, possent, se, subito, tanta, tranquillitas (Caes.B.G.3,15,3).
.....
2. expedit, faciam, hoc, quamvis, sit, tamen, turpe (Cic.Off.3,53).
.....
3. adulator, esse, laudator, nolo, videar (Ad Her.4,29).
.....
4. comitiis, de, fuit, Marcellus, rediit, silentium (Liv.23,31,9).
.....

X. Określ funkcję podkreślonych form koniunktywu w poniższych zdaniach:

1. Ne sim salvus, si aliter scribo ac sentio! (Cic.Att.16,15A)..
2. Tu ne quaesieris – scire nefas – quem mihi, quem tibi Finem di dederint, Leuconoe (Hor.Od.1,11,1).
3. Ego ipse cum Platone non invitus erraverim (Cic.Tusc.1,17,40).
4. Illa num pro veris probare possumus sapientis animum numquam nec cupiditate moveri, nec laetitia efferri? Age, haec probabilia sane sint; num etiam illa, numquam timere, numquam dolere? (Cic.Acad.2,44,135).
5. Omittamus lugere (Cic.Brut.76,266).

XI. W poniższych zdaniach podkreślone wyrazy lub konstrukcje składniowe zastąp podanymi obok w nawiasie wyrazami lub konstrukcjami:

1. Divico Caesarem monuit, ut reminisceretur et veteris incommodi populi Romani et pristinae virtutis Helvetiorum. /commemorare/ (Caes.B.G.1,13,4).
.....
2. Caesarem Cicero pro Marcello oravit. /supplico/
.....
3. Aut non suscipi bellum oportuit, aut geri pro dignitate populi Romani et perfici quam primum oportet (Liv.5,4,9). /coniugatio periphastica passiva/
.....

4. Non cuivis homini contingit adire Corinthum (Hor.Ep.1,17,36). /posse/; /Syracusae/

.....

XII. Objaśnij użycie czasów w poniższych zdaniach:

1. Pausanias eodem loco sepultus est, ubi vitam posuerat (Nep.4,5).
2. Morietur Epicurus, cum duo et septuaginta annos vixerit (Cic.Fat.19).
3. A me, cum paulum otii nacti erimus, uberiores litteras expectato (Cic.Fam.11,29,3).

TESTY Z CZYTANYCH TEKSTÓW

TEST 10A¹⁰

I. Przetłumacz poniższe zdanie:

Mithridates autem omne reliquum tempus non ad oblivionem veteris belli, sed ad comparationem novi contulit; qui postea, cum maximas aedificasset ornassetque classes exercitusque permagnos, quibuscumque ex gentibus potuisset, comparasset et se Bosphoranis, finitumis suis, bellum inferre simularet, usque in Hispaniam legatos ac litteras misit ad eos duces, quibuscum tum bellum gerebamus, ut, cum duobus in locis disiunctissimis maximeque diversis uno consilio a binis hostium copiis bellum terrae marique gereretur, vos ancipiti contentione districti de imperio dimicaretis (Cic.Man.9).

II. W powyższym zdaniu:

1. określ podkreślone wyrazy,
2. wskaż wszystkie zdania czasowe i określ ich orzeczenia.

III. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy przyimek:

(*causa, ob, praeter, praeterquam, praetor, pro, prope, propter*)

Nam cum dilationem comitorum ter praetor primus centuriis cunctis renuntiatus sum, facile intellexi, Quirites, et quid de me iudicaretis et quid aliis praescriberetis (Cic.Man.2).

IV. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(*ultra, utcumque, uti, utique, utinam, utri, utrum*)

Humanitate iam tanta est, ut difficile dictu sit, hostes magis virtutem eius pugnantes timuerint an mansuetudinem victi dilexerint (Cic.Man.42).

V. Uzupełnij brakujące końcówki:

Satis opinor hoc esse laud., atque ita, Quirites, ut hoc vos intelleg., a nullo istorum, qui h. obtreçant legi atque causae, L.Lucillum similiter ex hoc loco esse laudatum (Cic.Man.21).

¹⁰ TEST 10 – Test przygotowany dla studentów I roku filologii klasycznej w semestrze zimowym w r. akad. 1986/87 po lekturze mowy Cyncerona „De imperio Cn. Pompei oratio”.

VI. Podany wyraz wstaw w odpowiednim przypadku:

(...) (regnum) est expulsus Ariobarzanes rex, socius populi Romani atque amicus (...) (Cic.Man.12).

VII. Uzupełnij zdanie:

(...) testis iterum et saepius Italia, quae cum servili taetro periculo quoque premeretur, ab hoc (sc. Pompeio) auxilium absente expetivit, quod bellum expectatione eius attenuatum atque imminutum est, adventu sublatum ac sepultum; (...) (Cic.Man.30).

VIII. Ułóż zdanie z podanych wyrazów:

agendum causa considerate nunc quae quid sit sit videtis
(Cic.Man.6).

.....

TEST 10B**I. Przetłumacz poniższe zdanie:**

Et quoniam semper appetentes gloriae praeter ceteras gentes atque avidi laudis fuistis, delenda est vobis illa macula Mithridatico bello superiore concepta, quae penitus iam insedit et nimis inveteravit in populi Romani nomine, quod is, qui uno die tota in Asia tot in civitatibus uno nuntio atque una significatione litterarum cives Romanos necandos trucidandosque curavit, non modo adhuc poenam nullam suo dignam scelere suscepit, sed ab illo tempore annum iam tertium et vicesimum regnat, et ita regnat, ut se non Ponto neque Cappadociae latebris occultare velit, sed emergere ex patrio regno atque in vestris vectigalibus, hoc est in Asiae luce, versari (Cic.Man.7).

II. W powyższym zdaniu:

1. określ podkreślone wyrazy,
2. wskaż dwa gen. obiect. oraz acc. rozciągłości w czasie; określ dokładnie wypisane wyrazy.

III. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy przymiarek:

(in, inter, intra, intus)

Tantumne unius hominis incredibilis ac divina virtus tam brevi tempore lucem adferre rei publicae potuit, ut vos, qui modo ante ostium Tiberinum classem hostium videbatis, ii nunc nullam Oceani ostium praedonum navem esse audiat? (Cic.Man.33).

IV. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(ne, quia, quin, quo, quod, quominus, ut)

Et quoniam auctoritas quoque in bellis administrandis atque in imperio militari valet, certe nemini dubium est, ea re idem ille imperator plurimum possit (Cic.Man.43).

V. Uzupełnij brakujące końcówki:

Etenim mihi credite, id quod ipsi videtis: haec fides atque haec ratio pecuniarum, quae Rom., quae in foro versatur, implicata est cum illis pecuniis Asiaticis et cohaeret; ruere illa non possunt, ut h. non eodem labefacta motu concid. (Cic.Man.19).

VI. Podane wyrazy wstaw w odpowiednim przypadku:

(...) Imminent duo reges (tota Asia) non solum vobis inimicissimi, sed etiam vestris sociis atque amicis (...) (Cic.Man.12).

VII. Uzupełnij zdanie:

Quis navigavit, qui non se aut mortis aut servitutis committeret, cum aut hieme aut referto praedonum mari navigaret? (Cic.Man.31).

VIII. Ułóż zdanie z podanych wyrazów:

Cn. iam inveniri oratio par Pompei potest quae vero virtuti? (Cic.Man.29).

.....

TEST 10C**I. Przetłumacz poniższe zdanie:**

(sc. socii) hi vos, quoniam libere loqui non licet, taciti rogant, ut se quoque sicut ceterarum provinciarum socios dignos existimetis, quorum salutem tali viro commendetis, atque hoc etiam magis, quod ceteros in provinciam eius modi homines cum imperio mittimus, ut, etiamsi ab hoste defendant, tamen ipsorum adventus in urbes sociorum non multum ab hostili expugnatione differant, hunc audiebant antea, nunc praesentem vident tanta temperantia, tanta mansuetudine, tanta humanitate, ut ii beatissimi esse videantur, apud quos ille diutissime commoretur (Cic.Man.13).

II. W powyższym zdaniu:

1. określ podkreślone wyrazy,
2. wskaż wszystkie zdania skutkowe i określ ich orzeczenia.

III. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy przyimek:

(a, cum, et, ex, extra, in, sine, sub)

Qui (sc. Cn. Pompeius) quo die a vobis maritimo bello praepositus est imperator, tanta repente vilitas annonae summa inopia et caritate rei frumentariae consecuta est unius hominis spe ac nomine, quantam vix in summa ubertate agrorum diuturna pax efficere potuisset (Cic.Man.44).

IV. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(at, et, ne, nisi, si, ut, utinam, utrum)

Atque inde oratio mea proficiscatur, unde haec omnis causa dicitur, bellum grave et periculosum vestris vectigalibus ac sociis a duobus potentissimis infertur regibus, Mithridate et Tigrane, (...) (Cic.Man.4).

V. *Uzupełnij brakujące końcówki, wykorzystaj wyraz podany w nawiasie:*

Nam quid ego Ostiense incommodum atque illam labem atque ignominiam rei publicae quer., cum prope (inspectare) vobis classis ea, c consul populi Romani praepositus esset, a praedonibus capta atque depressa est? (Cic.Man.33).

VI. *Podane wyrazy wstaw w odpowiednim przypadku:*

Mithridates autem omne reliquum tempus non ad oblivionem (vetus bellum), sed ad comparisonem novi contulit (Cic.Man.9).

VII. *Uzupełnij zdanie:*

Nam tum, cum in Asia magnas permulti amiserant, scimus Romae solutione impedita fidem concidisse (Cic.Man.19).

VIII. *Ułóż zdanie z podanych wyrazów:*

aut aut debuit esse fuit hoc homine igitur quis scientior umquam? (Cic.Man.28).

.....

TEST 10D

I. *Przetłumacz poniższe zdanie:*

Age vero, ceteris in rebus quae sit temperantia, considerate. Unde illam tantam celeritatem et tam incredibilem cursum inventum putatis? Non enim illum (sc. Pompeium) eximia vis remigum aut ars inaudita quaedam gubernandi aut venti aliqui novi tam celeriter in ultimas terras pertulerunt, sed eae res, quae ceteros remorari solent, non retardarunt; non avaritia ab instituto cursu ad praedam aliquam devocavit, non libido ad voluptatem, non amoenitas ad delectationem, non urbis nobilitas ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem; postremo signa et tabulas ceteraque ornamenta Graecorum oppidorum, quae ceteri tollenda esse arbitrantur, ea sibi ille ne visenda quidem existimavit (Cic.Man.40).

II. *W powyższym zdaniu:*

1. *określ podkreślone wyrazy,*
2. *wskaz gerundia i gerundiva, objaśnij konstrukcje, w których występują.*

III. *Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy przymiarek:*

(ab, cum, ex, sine, simul cum, una, una cum)

Qui (sc. equites) ad me pro necessitudine, quae mihi est illo ordine, causam rei publicae periculaque rerum suarum detulerunt, (...) (Cic.Man.4).

IV. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(*cum, postquam, praesertim cum, quando, simul cum, ubi, ut*)

Qui (sc. Mithridates) postea, maximas aedificasset ornassetque classes exercitusque permagnos, quibuscumque ex gentibus potuisset, comparasset et se Bosphoranis, finitimis suis, bellum inferre simularet, usque in Hispaniam legatos ac litteras misit (...) (Cic.Man.9).

V. Uzupełnij brakujące końcówki:

Legati quod erant appellati superbius, Corinthum patres vestri, tot. Graeciae lumen, extinctum esse voluerunt; vos eum regem inultum esse pat., qui legatum populi Romani consularem vinculis ac verberibus atque omn. supplicio excruciatum necavit? (Cic.Man.11).

VI. Podane wyrazy wstaw w odpowiednim przypadku:

Iam vero ita faciles aditus ad eum privatorum, ita liberae querimoniae de aliorum iniuriis esse dicuntur, ut is, qui dignitate (principes) excellit, facilitate infimis par esse videatur (Cic.Man.42).

VII. Uzupełnij zdanie:

Ita neque hic locus vacuus fuit umquam ab iis, qui vestram defenderent, et meus labor in privatorum periculis caste integreque versatus ex vestro iudicio fructum est amplissimum consecutus (Cic.Man.2).

VIII. Ułóż zdanie z podanych wyrazów:

belli de de dicam dixi genere magnitudine nunc pauca quoniam., (Cic.Man.20).

.....

TEST 11¹¹

Znajdź błędy w poniższych fragmentach tekstu:

1. (1 błąd)

Iam vero virtuti Cn. Pompei quae potest oratio par inveniri? Quid est, quod aut illo dignum aut vobis novum aut cuiquam inauditum possit adferri? Neque enim illae sunt sole virtutes imperatoriae, quae vulgo existimantur, labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agendo, celebritas in conficiendo, consilium in providendo, quae tanta sunt in hoc uno, quanta in omnibus reliquis imperatoribus, quos aut vidimus aut audivimus, non fuerunt (wg Cic.Man.29).

¹¹ TEST 11 – Ćwiczenie przygotowane dla studentów I roku filologii klasycznej w trakcie lektury mowy Cicerona „De imperio Cn. Pompei”, w semestrze letnim w r. akad. 1986/87.

2. (2 błędy)

Testis est Italia, quam ille ipse victor L.Sulla huius virtute et subsidio confessus est liberatam; testis Sicilia, quam multis undique tinctam periculis non terrore belli, sed consilii celeritate explicavit; testis Africa, quae magnis oppressa hostium copiis eorum ipsorum sanguine redundavit; testis Gallia, per quam legionibus nostris iter in Hispaniam Gallorum internicione patefactum est; testis Hispania, quae saepissime plurimos hostes ab hoc superatos prostratosque conspexit; testis iterum et saepius Italia, quae cum servili bello taetro periculosoque premeretur, ab hoc auxilium absente expetivit, quod bellum expectatione eius attenuatum atque imminutum est, adventu sublatum et sepultum; testes nunc vero iam omnes orae atque terrae gentes ac rationes, maria denique omnia cum universa, tum in singulis oris omnes sinus atque portus (wg Cic.Man.30).

3. (2 błędy)

Quis enim toto mari locus per hos annos aut tam firmum habuit praesidium, ut tutus esset, aut tam fuit abditus, ut lateret? Quis navigavit, qui non se aut moris aut servitutis periculo committeret, cum aut hieme aut referto praedonum mari navigaret? Hoc tantum bellum, tam turpe, tam vetus, tam late divisum atque dispersum quis umquam arbitraretur aut ab omnibus imperatoribus uno anno aut ab uno imperatore omnibus annis confidi posse? Quam provinciam tenuistis a praedonibus liberam per hosce annos? Quod vectigal vobis tutum fuit? (wg Cic.Man.31).

4. (2 błędy)

Quem socium defendistis? Cui praesidio classibus vestris fuistis? Quam multas existimatis insulas esse desertas, quam multas aut metu relictas aut a praeconibus captas urbes esse sociorum? Sed quid ego longinqua commemoro? Fuit hoc quondam, fuit proprium populi Romani, longe a domo bellare et propugnaculis imperii sociorum fortunas, non sua recta defendere. Sociis ego nostris mare per hosce annos clausum fuisse dicam, cum exercitus vestri numquam a Brundisio nisi hieme summa transmiserint? Qui ad vos ab exteris nationibus venirent, captos querar, cum legati populi Romani redempti sint? Mercatoribus mare tutum non fuisse dicam, cum duodecim secures in praedonum potestatem pervenerint? (wg Cic.Man.32).

5. (2 błędy)

Cnidum aut Colophonem aut Samum, nobilissimas urbes, innumerabilesque alias captas esse commemorem, cum vestros portus atque eos portus, quibus vitam ac spiritum ducitis, in praedonum fuisse potestate sciatis? An vero ignoratis portum Caietae celeberrimum et plenissimum narium inspectante praetore a praedonibus esse direptum, ex Miseno autem eius ipsius liberos, qui cum praedonibus antea bellum gesserat, a praedonibus esse sublato? Nam quid ego Ostiense incommodum atque illam labem atque ignominiam rei publicae querar, cum prope inspectantibus votis classis ea, cui consul populi Romani praepositus esset, a praedonibus capta atque depressa est? (wg Cic.Man.33).

6. (1 błąd)

Pro di immortales! Tantamne unius hominis incredibilis ac divina virtus tam brevi tempore lucem adferre rei publicae potuit, ut vos, qui modo ante ostium Tiberinum classem hostium videbatis, ii nunc nullam intra Oceani ostium praedonum navem esse

audiatis? Atque haec qua celeritate gesta sint, quamquam videtis, tamen a me in dicendo praetereunda non sunt. Quis enim umquam aut obeundi negotii aut consequendi quaestus studio tam brevi tempore tot loca adire, tantos currus conficere potuit, quam celeriter Cn.Pompeio duce tanti belli impetus navigavit? Qui nondum tempestivo ad navigandum mari Siciliam adiit, Africam exploravit, in Sardiniam cum classe venit atque haec tria frumentaria subsidia rei publicae firmissimis praesidiis classibusque punivit (wg Cic.Man.34).

7. (2 błędy)

Inde cum se in Italiam recepisset, duabus Hispaniis ac Gallia Transalpina praesidiis ac navibus confirmata, missis item in oram Illyrici maris et in Achaiam omnemque Graeciam navibus Italiae duo maria maximis classibus firmisque praesidiis adornavit, ipse autem ut Brundisio protectus est, undequinquagesimo die rotam ad imperium populi Romani Ciliciam adiunxit; omnes qui ubique praedones fuerunt, partim capti interfectique sunt, partim unius huius se imperio ac potestati dediderunt. Idem Cretensibus, cum ad eum usque in Pamphyliam legatos deprecatoresque misissent, spem deditiois non ademit obsidesque imperavit (wg Cic.Man.35).

TEST 12¹²

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55
56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66
67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77
78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88
89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99
100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	E
110	111	112	M	113	U	114	C	115	116	117
O	R	118	119	I	O	120	E	121	O	122
G	123	U	124	E	125	126	U	127	...	

¹² TEST 12 – Krzyżówka „julianka” ułożona przez studentów I roku filologii klasycznej w r. akad. 1986/87 (Małgorzata Dziedziak, Anna Kosk, Grażyna Kupis, Tomasz Płóciennik) po lekturze mowy Cyncerona „De imperio Cn.Pompei”.

1	14	45	79	97	58	50	42	71	68	9
6	91	93	21	99	37	62	30	83	107	102
74	87									

In unumquodque quadratum suam litteram inscribe, deinde litteris collectis ad tres sententias perveni. Quas litteras invenies nonnisi vocabula infra definita coniciendo.

Nomen a Sabino vocabulo ductum civium Romanorum qui arma gerere possunt
75-17-61-24-82-72-40-122

Velut „nomino neminem”
43-74-114-51-38-1-35-77-119-41-19

Fures maritimi
36-20-86-10-124-46-52-106-92

„Ex suo regno sic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto... illa quondam fugisse dicitur”
95-112-25-4-68

Quem L.Sulla et L.Murena de Mithridate egerunt
64-31-96-102-110-39-67-100-107

„Duodecim...” metonymice pro duobus praetoribus ponitur
101-26-45-94-85-53-18

Quis „se Bosporanis bellum inferre simulabat”?
16-88-6-115-47-91-58-125-81-65-103

Quod lumen orationis latet in „regno Ariobarzani” pro Cappadocia posito?
55-121-22-84-90-33-15-118-127-8-123

„Civile, Africanum, Transalpinum, Hispaniense, servile, navale ...” Pompeius gessit
69-30-93-2-76-28

„Totius Graeciae lumen”
9-23-62-27-44-87-111-79-83

Praenomen Catuli atque Hortensii
59-14-71-120-108-57-105

Navale vel... bellum
54-116-11-98-49-32-126-60-5

Qui vectigalia publica a censoribus conducta acerbissime quaestus causa a sociis exigebant
29-70-99-80-73-117-48-97-63

Urbs Ioniae nobilis
34-89-3-37-56-109-12-113

Lumen orationis, quod inest in hoc: „hunc audiebant antea, nunc praesentem vident”
7-42-50-21-66-78-104-13

TEST 13A¹³

I. Przetłumacz podany tekst. Które spośród poniższych zdań dokładnie odpowiada treści tekstu?

Określ podkreślone w tekście: zdania podrzędne lub konstrukcje składniowe lub funkcje przypadków lub formy gramatyczne wyrazów.

„Superiora illa, quamquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli; nunc vero me totam esse in metu propter unum te, quicquid increpauerit, Catilinam timeri, nullum videri contra me consilium iniri posse, quod a tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quam ob rem discede atque hunc mihi timorem eripe; si est verus, ne opprimar, sin falsus, ut tandem aliquando timere desinam.” (Cic.Cat.1,18).

1. Patria Ciceroni dicit, ut Catilina discedat atque timorem horribilem sibi eripiat, cum se totam esse in metu propter unum scelestum hominem non sit ferendum.
2. Patria Catilinae dicit, ut Ciceroni pareat et discedat atque timorem magnum sibi eripiat, quod se totam esse in metu propter unum scelestum hominem non sit sibi ferendum.
3. Patria ita Catilinam adloquitur: „Nunc ego tota sum in metu propter unum te, quicquid increpuit, Catilinam timetur, nullum videtur contra me consilium iniri posse, quod a tuo scelere abhorreat. Quae omnia non sunt ferenda. Quare discede, ut aliquando timere desinam.”

II. Uzupelnij zdania odpowiednim przyimkiem, zaimkiem, rzeczownikiem, przymiotnikiem, czasownikiem lub przystówkiem, wybranym spośród podanych w nawiasach. Przetłumacz zdania.

1. Sed, si est invidiae metus, non est vehementius severitatis ac fortitudinis invidia quam inertiae ac nequitiae pertimescenda (Cic.Cat.1,29).
(*aliquis, qui, quidam, quilibet, quis, quisquis, quivis*)
2. Cui tu adolescentulo, quem corruptelarum illecebris irretisses, non aut ad audaciam ferrum aut ad lubidinem facem (Cic.Cat.1,13).
(*attulisti, contulisti, detulisti, intulisti, pertulisti, praetulisti, protulisti*)
3. Fuit, fuit ista in hac re publica virtus, ut viri fortes acrioribus suppliciis civem perniciosum quam acerbissimum hostem coercerent (Cic.Cat.1,3).
(*olim, quaedam, quandam, quendam, quidam, quodam, quondam*)
4. Fuisti igitur Laecam illa nocte, Catilina, distribuisti partes Italiae, statuisti, quo quemque proficisci placeret (Cic.Cat.1,9).
(*a, ad, ante, apud, in, coram, penes*)
5. Nunc iam aperte rem publicam universam petis, templa deorum immortalium, tecta urbis, vitam omnium civium, Italiam denique totam ad et vastitatem vocas (Cic.Cat.1,12).
(*auxilia, auxilium, exilium, exitium, exitus, exsilium, exsultim*)

¹³ TEST 13 – Test ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej na zaliczenie I semestru ćwiczeń łacińskich w r. akad. 1992/93 – po lekturze I mowy Cyncerona „In Catilinam”.

6. Tametsi video, si mea voce perterritus ire in exilium animum induxeris, quanta tempestas invidiae nobis, si minus in praesens tempus memoria scelerum tuorum, at in posteritatem impendeat (Cic.Cat.1,22).

(*clementi, decenti, dementi, frequenti, recenti, repenti, sescenti*)

III. *Uzupełnij zdania, wykorzystując podane w nawiasach wskazówki. Przetłumacz zdania.*

Quid, quod tu te in custodiam dedisti, quod /vitare/ suspicionis causa ad M'. Lepidum te habitare velle dixisti? a quo non receptus etiam ad me venire ausus es atque, ut /domus, meus/ te adservarem, /rogare/. Cum a me quoque id responsum /ferre/, me nullo modo posse isdem parietibus tuto esse /cum, tu/, qui magno in periculo essem, quod /eadem moenia/ containeremur, ad Q.Metellum praetorem venisti (Cic.Cat.1,19).

IV. *Znajdź błąd w poniższym zdaniu. Podaj poprawną formę. Przetłumacz zdanie.*

Natus es ex perditis atque ab omni non modo fortuna, verum etiam spe derelictis conflata improborum manum (Cic.Cat.1,25).

V. *Ułóż sensowne i poprawne zdanie, wykorzystując podane wyrazy. Przetłumacz ułożone zdanie.*

ac, autem, Catilina, facere, fortis, furor, nos, publica, res, satis, si, telum, videri, vitare, vir (Cic.Cat.1,2).

.....

TEST 13B

I. *Przetłumacz podany tekst. Które spośród poniższych zdań dokładnie odpowiada treści tekstu?*

Określ podkreślone w tekście: zdania podrzędne lub konstrukcje składniowe lub funkcje przypadków lub formy gramatyczne wyrazów.

Si te iam, Catilina, comprehendi, si interfici iussero, credo, erit verendum mihi, ne non potius hoc omnes boni serius a me quam quisquam crudelius factum esse dicat. Verum ego hoc, quod iam pridem factum esse oportuit, certa de causa nondum adducor ut faciam. Tum denique interficere, cum iam nemo tam improbus, tam perditus, tam tui similis inveniri poterit, qui id non iure factum esse fateatur (Cic.Cat.1,5).

1. Cicero veretur, ne, si Catilinam interfici iusserit, omnes boni hoc crudelius a se factum esse dicant.
2. Cicero veretur, ne, si Catilinam comprehendi et interfici iusserit, omnes boni hoc serius a se factum esse dicant.
3. Cicero veretur, ne, si Catilinam comprehendi et interfici iusserit, possit inveniri aliquis, qui hoc non iure factum esse dicat.

II. Uzupelnij zdania odpowiednim przyimkiem, zaimkiem, rzeczownikiem, przymiotnikiem, czasownikiem lub przysłówkiem, wybranym spośród podanych w nawiasach. Przetłumacz zdania.

1. Educ tecum etiam omnes tuos, si minus, quam plurimos; purga urbem. Magno me metu liberabis, dummodo me atque te murus intersit (Cic.Cat.1,10).
(*in, inter, interdum, intero, intra, intro, instar*)
2. Teneris ; luce sunt clariora nobis tua consilia omnia; quae iam mecum licet recognoscas (Cic.Cat.1,6).
(*ubi, ubique, unde, undecumque, undequae, undique, usque*)
3. De te autem, Catilina, cum quiescunt, probant, cum patiuntur, decernunt, cum tacent, clamant, neque hi solum, quorum tibi auctoritas , vita vilissima, sed etiam illi equites Romani, honestissimi atque optimi viri, ceterique fortissimi cives, qui circumstant senatum (Cic.Cat.1,21).
(*cara, cata, casta, cauta, cera, clara, rara*)
4. Non est saepius in uno summa salus periclitanda rei publicae (Cic.Cat.1,11).
(*femine, hemina, homine, humine, omine, nomine, numine*)
5. Denique, quotienscumque me petisti, per me tibi obstiti, quamquam videbam perniciem meam cum magna calamitate rei publicae esse (Cic.Cat.1,11).
(*abiunctam, adiunctam, coniunctam, cunctam, disiunctam, iunctam, unctam*)
6. Sit denique inscriptum in fronte , quid de re publica sentiat (Cic.Cat.1,32).
(*alicuius, cuius, cuiuscuius, cuiuscumque, cuiusque, uniuscuiusque*),

III. Uzupelnij zdania, wykorzystując podane w nawiasach wskazówki. Przetłumacz zdania.

„.” /referre/ inquis „ad senatum”; id enim postulas et, si hic ordo placere sibi decreverit te ire in exilium, te /optemperare/ dicis. Non referam, id quod abhorret a meis moribus, et tamen faciam, ut /intellegere/, quid hi de te /sentire/. /egredi/ ex urbe, Catilina, libera rem publicam metu, in exilium, si hanc vocem expectas, /proficisci/ (Cic.Cat.1,20).

IV. Znajdź błąd w poniższym zdaniu. Podaj poprawną formę. Przetłumacz zdanie.

Nihilne te nocturnum praesidium Palati, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum orae voltusque moverunt? (Cic.Cat.1,1).

V. Utóż sensowne i poprawne zdanie, wykorzystując podane wyrazy. Przetłumacz ułożone zdanie.

Catilina, conferre, diu, iam, iam, in, in, machinari, nos, omnis, oportere, pestis, pridem, qui, tu, tu (Cic.Cat.1,2).

.....

TEST 13C

I. Przetłumacz podany tekst. Które spośród poniższych zdań dokładnie odpowiada treści tekstu?

Określ podkreślone w tekście: zdania podrzędne lub konstrukcje składniowe lub funkcje przypadków lub formy gramatyczne wyrazów.

Non est saepius in uno homine summa salus periclitanda rei publicae. Quamdiu mihi consuli designato, Catilina, insidiatus es, non publico me praesidio, sed privata diligentia defendi. Cum proximis comitiis consularibus me consulem in campo et competitores tuos interficere voluisti, compressi conatus tuos nefarios amicorum praesidio et copiis nullo tumultu publice concitato; denique, quotienscumque me petisti, per me tibi obstiti, quamquam videbam perniciem meam cum magna calamitate rei publicae esse coniunctam (Cic.Cat.1,11).

1. Ciceroni persuasum erat meam perniciem cum calamitate rei publicae esse coniunctam, attamen adhuc per se Catilinae semper obstitit.
2. Ciceroni persuasum erat meam perniciem cum calamitate rei publicae esse coniunctam, attamen adhuc per me Catilinae semper obstitit.
3. Ciceroni persuasum erat suam perniciem cum calamitate rei publicae esse coniunctam, attamen adhuc per se Catilinae semper obstitit.

II. Uzupełnij zdania odpowiednim przyimkiem, zaimkiem, rzeczownikiem, przymiotnikiem, czasownikiem lub przysłówkiem, wybranym spośród podanych w nawiasach. Przetłumacz zdania.

1. Reperti sunt duo equites Romani, qui te ista cura liberarent et sese illa ipsa nocte paulo lucem me in meo lectulo interfecturos esse pollicerentur (Cic.Cat.1,9).
(a, ac, ad, ante, apud, in, post)
2. Hos ego video consul et de re publica sententiam rogo et, quos ferro trucidari oportebat, eos voce volnero (Cic.Cat.1,9).
(dum, necdum, nedum, nihildum, nodum, nondum, nudum)
3. Nunc te patria, quae est parens omnium nostrum, metuit et iam diu nihil te iudicat nisi de parricidio suo cogitare; huius tu neque auctoritatem verebere nec iudicium sequere nec vim pertimesces? (Cic.Cat.1,17).
(comminus, communis, coniunctim, immanis, immunis, inanis, omnis)
4. Magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te intersit (Cic.Cat.1,10).
(moenia, mores, mos, mures, mus, murus, nurus, rus)
5. ruinas fortunarum tuarum, quas omnis impendere tibi proxumis Idibus senties; ad illa venio, quae non ad privatam ignominiam vitiorum tuorum, non ad domesticam tuam difficultatem ac turpitudinem, sed ad summam rem publicam atque ad omnium nostrum vitam salutemque pertinent (Cic.Cat.1,14).
(admitto, committo, demitto, manumitto, permitto, praetermitto, promitto)

6. Quamdiu erit, qui te defendere audeat, vives, et vives ita, ut nunc vivis, multis meis et firmis praesidiis obsessus, ne commovere te contra rem publicam possis (Cic.Cat.1,6).

(*qui, quidam, quis, quisquam, quisque, quisquis, unusquisque*)

III. *Uzupełnij zdania, wykorzystując podane w nawiasach wskazówki. Przetłumacz zdania.*

A quo (sc. Metello) /repudiare/ ad sodalem tuum, virum optimum, M.Metellum, demigrasti; quem tu videlicet et ad /custodire/ diligentissimum et ad /susplicari/ sagacissimum et ad /vindicare/ fortissimum fore putasti. Sed quam longe videtur a carcere atque a vinculis abesse debere, qui /zaimek/ ipse iam dignum /custos/ iudicari!

(Cic.Cat.1,19).

IV. *Znajdź błąd w poniższym zdaniu. Podaj poprawną formę. Przetłumacz zdanie.*

Tantum profeci, cum te a consulatu reppuli, ut exsul potius temptare quam consul vetare rem publicam posses, atque ut id, quod esset a te scelerate susceptum, latrocinium potius quam bellum nominaretur (Cic.Cat.1,27).

V. *Ułóż sensowne i poprawne zdanie, wykorzystując podane wyrazy. Przetłumacz ułożone zdanie.*

ad, Catilina, consul, ducere, iam, iussu, mors, oportere, pridem, tu (Cic.Cat.1,2).

.....

TEST 14A¹⁴

I. *Poniższe zdanie zmień w zdanie w stronie czynnej.*

Nulla iam pernicies a monstro illo atque prodigio moenibus ipsis intra moenia comparabitur (Cic.Cat.2,1).

.....

II. *Napisz podane zdanie, zmieniając podkreśloną konstrukcję na inną. Nazwij obie konstrukcje.*

1. Uno mehercule Catilina exhausto levata mihi et recreata res publica videtur (Cic.Cat.2,7).

.....

2. Neque ego ceteras copias, ornamenta, praesidia vestra cum illius latronis inopia atque egestate conferre debeo (Cic.Cat.2,24).

.....

¹⁴ TEST 14 – Test przygotowany dla studentów I roku filologii klasycznej w r. akad. 1992/93 po lekturze II mowy Cyncerona przeciwko Katylinie, na zaliczenie II semestru ćwiczeń łacińskich.

III. Wstaw we właściwej formie podane w nawiasach wyrazy:

Ac, si illo /tollere/ /depellere/ a /vos/ omne periculum iudicarem, iam pridem ego L. /Catilina/ non modo invidiae meae, verum etiam vitae periculo /tollere/ (Cic.Cat.2,3).

IV. Dokończ pozaczynane wyrazy:

Nunc vero, cum e. nihil adhuc praeter ips. volunta. cogitatio. que acciderit, nisi quod viv. no. Rom. profectus est, optemus potius, ut eat in exilium, quam quer. (Cic.Cat.2,16).

V. Dopisz opuszczone wyrazy tak, aby powstało sensowne zdanie:

Alterum genus est, qui, quamquam premuntur aere, dominationem exspectant, potiri volunt, honores, quos re desperant, perturbata consequi posse arbitrantur. hoc praeciendum videtur: (...) (Cic.Cat.2,19).

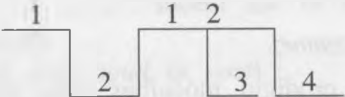
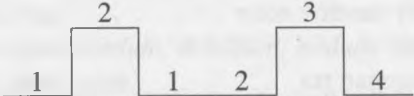
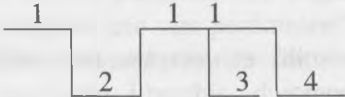
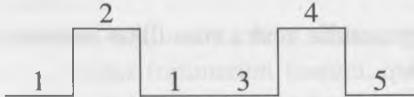
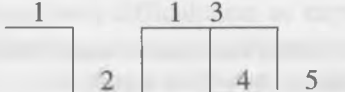
VI. Postaw jak najwięcej różnych pytań do zamieszczonego poniżej zdania.

Interfectum esse L.Catilinam et gravissimo supplicio adfectum iam pridem oportebat, idque a me et mos maiorum et huius imperii severitas et res publica postulabat (Cic.Cat.2,3).

VII. Zakreśl ten schemat, który przedstawia strukturę gramatyczną poniższego zdania:

Qui homines quam primum, si stare non possunt, corruant, sed ita, ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant (Cic.Cat.2,21).

1, 2, 3... oznaczają kolejne zdania w zdaniu złożonym

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)

VIII. *Dokonaj rozbioru gramatycznego poniższego zdania (narysuj schemat wypisując wszystkie elementy zdania).*

Sed cum viderem, ne vobis quidem omnibus etiam tum re probata, si illum, ut erat meritus, morte multassem, fore ut eius socios invidia oppressus persequi non possem, rem huc deduxi, ut tum palam pugnare possetis, cum hostem aperte videretis (Cic.Cat.2,4).

IX. *Wypisz wszystkie zdania proste składające się na podane zdanie złożone; zapisz je tak, jakby były zdaniami głównymi.*

Ac si quis est talis, quales esse omnes oportebat, qui in hoc ipso, in quo exsultat et triumphat oratio mea, me vehementer accuset, quod tam capitale hostem non comprehenderim potius quam emiserim, non est ista mea culpa, Quirites, sed temporum (Cic.Cat.2,3).

.....

.....

.....

X. *Połącz pięć podanych zdań w jedno zdanie złożone tak, aby jego treść zgadzała się z treścią drugiej mowy przeciwko Katylinie (dokonaj koniecznych zmian, ewentualnie dodając potrzebne wyrazy).*

Nam illud non intellego.

Quam ob rem illi homines perire turpiter volunt?

Illi homines vivere honeste non possunt.

Cur illi homines arbitrantur?

Nos minore dolore peribimus cum multis, quam si soli pereamus.

.....

.....

XI. *Poniższe zdanie postaw w zależności (oratio obliqua) od podanego w nawiasie czasownika z rzeczownikiem, a następnie dokonaj przekształceń w różnych czasach i stronach tak, aby powstało 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.*

In eius modi certamine ac proelio ab his praeclarissimis virtutibus tot et tanta vitia superantur (di ipsi immortales, cogere).

TEST 14B

I. *Poniższe zdanie zmień w zdanie w stronie biernej.*

Atque hunc quidem unum huius belli domesticum ducem sine controversia vicimus (Cic.Cat.2,1).

.....

II. *Napisz podane zdanie, zmieniając podkreśloną konstrukcję na inną. Nazwij obie konstrukcje.*

1. Mihi, ut urbi sine vestro motu ac sine ullo tumultu satis esset praesidii, consultum atque provisum est (Cic.Cat.2,26).

2. Nunc illos, qui in urbe remanserunt, (...) quamquam sunt hostes, tamen, quia nati sunt cives, moneri etiam atque etiam oportet (wg Cic.Cat.2,27).

III. Wstaw we właściwej formie podane w nawiasach wyrazy:

..... /hoc/ ego me bello ducem profiteor, Quirites; suscipio inimicitias hominum perditorum; quae sanari /posse/, quacumque ratione /sanare/, quae /resecare/ erunt, non /pati/ ad perniciem civitatis manere (Cic.Cat.2,11).

IV. Dokończ pozaczynane wyrazy:

Etenim, credo, Manlius ille centurio, qui in agro Faesulano castr. posuit, bellum populo Romano suo nomine indixit, et ill. castr. nunc non Catilinam ducem exspect., et ille eiectus in exilium se Massili., ut aiunt, non in h. castr. confer. (Cic.Cat.2,14).

V. Dopisz opuszczone wyrazy tak, aby powstało sensowne zdanie:

Unum est eorum, qui magno in alieno maiores etiam possessiones habent, amore adducti nullo modo possunt. Horum species est honestissima – enim locupletes -, voluntas et causa impudentissima (Cic.Cat.2,18).

VI. Postaw jak najwięcej różnych pytań do zamieszczonego poniżej zdania.

Nemo non modo Romae, sed vel ullo in angulo totius Italiae oppressus aere alieno fuit, quem non ad hoc incredibile sceleris foedus Catilina asciverit (Cic.Cat.2,8).

VII. Zakreśl ten schemat, który przedstawia strukturę gramatyczną poniższego zdania:

Sed cum sint homines, qui illum, cum profectus sit, eiectum esse dicant, iidem, si interfectus esset, quid dicerent? (Cic.Cat.2,15).

— oznacza jeden wyraz

1,2,3... oznaczają kolejne zdania w zdaniu złożonym

1)	1	2	2	2	3	3	4	4	4	3	3	3	1	5	5	5	1	1
2)	1	1	1	1	2	2	3	3	3	2	2	2	4	5	5	5	4	4
3)	1	2	2	2	3	3	4	4	4	5	5	5	6	7	7	7	8	8
4)	1	1	1	1	2	2	3	3	3	4	4	4	5	6	6	6	7	7

5) 1 2 2 2 3 3 2 2 2 3 3 3 4 5 5 5 4 4

VIII. *Dokonaj rozbioru gramatycznego poniższego zdania (narysuj schemat, wypisując wszystkie elementy zdania).*

Sed si omissis his rebus, quibus nos suppeditamur, eget ille, senatu, equitibus Romanis, urbe, aerario, vectigalibus, cuncta Italia, provinciis omnibus, exteris nationibus, si his rebus omissis causas ipsas, quae inter se confligunt, contendere velimus, ex eo ipso, quam valde illi iaceant, intellegere possumus (Cic.Cat.2,25).

IX. *Wypisz wszystkie zdania proste składające się na podane zdanie złożone; zapisz je tak, jakby były zdaniami głównymi.*

Hi (sc. Manlius et Manlio similes) dum aedificant tamquam beati, dum praediis lectis, familiis magnis, conviviis apparatis delectantur, in tantum aes alienum inciderunt, ut, si salvi esse velint, Sulla sit iis ab inferis excitandus; qui etiam nonnullos agrestis homines tenues atque egentes in eandem spem rapinarum veterum impulerunt (Cic.Cat.2,20).

.....

.....

.....

X. *Połącz pięć podanych zdań w jedno zdanie złożone tak, aby jego treść zgadzała się z treścią drugiej mowy przeciwko Katylinie (dokonaj koniecznych zmian, ewentualnie dodając potrzebne wyrazy).*

Sed cur tam diu de uno hoste loquimur?

Is hostis iam fatetur: „Ego sum hostis”.

Eum hostem non timeo.

Murus interest.

Murum interesse semper volui.

.....

.....

XI. *Poniższe zdanie postaw w zależności (oratio obliqua) od podanego w nawiasie czasownika z rzeczownikiem, a następnie dokonaj przekształceń w różnych czasach i stronach tak, aby powstało 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.*

Lucium Catilinam in exilium eieci (dicere, homines malevoli).

TEST 14C

I. *Poniższe zdanie zmień w zdanie w stronie biernej.*

Homo enim videlicet timidus aut etiam permodestus vocem consulis ferre non potuit (...) (Cic.Cat.2,12).

.....

II. *Napisz podane zdanie, zmieniając podkreśloną konstrukcję na inną. Nazwij obie konstrukcje.*

1. Quod reliquum est, iam non possum oblivisci meam hanc esse patriam, me horum esse consulem, mihi aut cum his vivendum aut pro his esse moriendum (Cic.Cat.2,27).

.....

2. Ac, si illo sublato depelli a vobis omne periculum iudicarem, iam pridem ego L. Catilinam non modo invidiae meae, verum etiam vitae periculo sustulissem (Cic.Cat.2,3).

.....

III. *Wstaw we właściwej formie podane w nawiasach wyrazy:*

Q. Metellus, quem ego hoc /prospicere/ in agrum Gallicum Picenumque praemisi, aut /opprimere/ hominem aut /is/ omnes motus conatusque prohibebit. Reliquis autem de rebus /constituere/, /maturare/, /agere/ iam ad senatum referemus, quem /vocare/ videtis (Cic.Cat.2,26).

IV. *Dokończ pozaczynane wyrazy:*

Quae quidem ego neque mea prudent. neque human. consil. fetus pollic. vobis, Quirites, sed multis et non dubiis de immortal. significationibus, qu. ego duc. in hanc spem sententiamque sum ingressus; (...) (Cic.Cat.2,29).

V. *Dopisz opuszczone wyrazy tak, aby powstało sensowne zdanie:*

Tertium genus est iam adfectum, sed tamen exercitatione robustum; quo ex iste est Manlius, nunc Catilina succedit. Hi sunt homines ex iis, quas Sulla constituit; quas ego universas civium esse optimorum et fortissimorum virorum sentio, sed tamen ii sunt, qui se in insperatis ac repentinis sumptuosius insolentiusque iactarunt (Cic.Cat.2,20).

VI. *Postaw jak najwięcej różnych pytań do zamieszczonego poniżej zdania.*

Atque Catilina tamen stuprorum et scelerum exercitatione adsuefactus frigore et fame et siti et vigiliis perferendis fortis ab istis praedicabatur, cum industriae subsidia atque instrumenta virtutis in lubidine audaciaque consumeret (Cic.Cat.2,9).

VII. *Zakreśl ten schemat, który przedstawia strukturę gramatyczną poniższego zdania:*

Sed si vis manifestae audaciae, si impendens patriae periculum me necessario de hac animi lenitate deduxerit, illud profecto perficiam, quod in tanto et tam insidioso bello vix optandum videtur, ut neque bonus quisquam intereat paucorumque poena vos omnes salvi esse possitis (Cic.Cat.2,28).

1) Sed si vis audaciae... deduxerit
 si periculum... deduxerit
 ↓
 illud... perficiam
 ↓ ↓
 quod... videtur ut... intereat
 ut... possitis

2) Sed si vis... deduxerit
 si periculum... deduxerit
 ↓
 illud... perficiam
 ↓
 quod... videtur
 ↓
 ut... intereat
 ut... possitis

3) Sed illud perficiam
 ↓ ↓ ↓
 quod... videtur ↓ ut... intereat
 ↓ ↓
 ut... possitis
 ↓
 si vis... deduxerit
 si periculum... deduxerit

4) Sed illud perficiam
 ↓ ↓
 ↓ quod... videtur
 ↓ ↓
 ↓ ut... intereat
 ↓ ut... possitis
 ↓
 si vis... deduxerit
 si periculum... deduxerit

5) Sed illud perficiam
 ↓ ↓ ↓
 ↓ ↓ quod... videtur
 ↓ ↓
 ↓ ut... intereat
 ↓ ut... possitis
 ↓
 si vis... deduxerit
 si periculum... deduxerit

VIII. *Dokonaj rozbioru gramatycznego poniższego zdania (narysuj schemat, wypisując wszystkie elementy zdania).*

Nunc illos, qui in urbe remanserunt, atque adeo qui contra urbis salutem omniumque vestrum in urbe a Catilina relictis sunt, quamquam sunt hostes, tamen, quia nati sunt cives, monitos etiam atque etiam volo (Cic.Cat.2,27).

IX. *Wypisz wszystkie zdania proste składające się na podane zdanie złożone; zapisz je tak, jakby były zdaniami głównymi.*

Quem quidem ego hostem, Quirites, quam vehementer foris esse timendum putem, licet hinc intellegatis, quod etiam illud moleste fero, quod ex urbe parum comitatus exierit (Cic.Cat.2,4).

.....

.....

.....

X. *Połącz sześć podanych zdań w jedno zdanie złożone tak, aby jego treść zgadzała się z treścią drugiej mowy przeciwko Katylinie (dokonaj koniecznych zmian, ewentualnie dodając potrzebne wyrazy).*

(sc. Homines perdit)

Proinde exeant.

Quiescant.

Ea exspectent.

In urbe permanent.

In eadem mente permanent.

Ea merentur.

.....

.....

XI. *Poniższe zdanie postaw w zależności (oratio obliqua) od podanego w nawiasie czasownika z rzeczownikiem, a następnie dokonaj przekształceń w różnych czasach i stronach tak, aby powstało 12 różnych zdań. Nie zmieniaj czasu orzeczenia zdania nadrzędnego.*

Atque hunc quidem unum huius belli domesticum ducem sine controversia vicimus. /Cicero, dicere/

TEST 15¹⁵

Znajdź błędy w poniższych fragmentach tekstu:

1. (1 błąd)

Et quoniam mihi videris istam scientiam iuris tamquam filiulam osculari tuam, non patiar te in tanto errore versari ut istud nescio quid quod tanto opere didicisti praeclarum

¹⁵ TEST 15 – Ćwiczenie przygotowane dla studentów I roku filologii klasycznej w semestrze letnim w r. akad. 1989/90 w trakcie lektury mowy Cyncerona „Pro Murena”.

aliquid esse arbitrere. Aliis ego te virtutibus, continentiae, gravitatis, iustitiae, fidei, ceteris omnibus, consulatu et omni honore semper dignissimum indicavi; quod quidem ius civile didicisti, non dicam operam perdidisti, sed illud dicam nullam esse in illa disciplina munitam ad consulatum viam. Omnes enim artes quae nobis populi Romani studia concilient et admirabilem dignitatem et pergratam utilitatem debent habere (wg Cic.Mur.23).

2. (1 błąd)

Summa dignitas est in iis qui militari laude antecellunt; omnia enim quae sunt in imperio et in statu civitatis ab his defendi et firmari putantur; summa etiam utilitas, siquidem eorum consilio et periculo cum re publica tum etiam nostris rebus perfrui possumus. Gravis etiam illa est et plena dignitatis facultas quae saepe valuit in consule deligendo, posse consilio atque oratione et senatus et populi et eorum qui res iudicant amentes permovere. Quaeritur consul qui dicendo nonnumquam comprimat tribunicios furores, qui concitatum populum flectat, qui largitioni resistat. Non mirum, si ob hanc facultatem homines saepe etiam non nobiles consulatum consecuti sunt, praesertim cum haec eadem res plurimas gratias, firmissimas amicitias, maxima studia pariat (wg Cic.Mur.24).

3. (3 błędy)

Quorum in isto vestro artificio, Sulpici, nihil est. Primum dignitas in tam tenui scientia non potest esse; res enim sunt parvae, prope in singulis litteris atque interpunctionibus verberum occupatae. Deinde, etiamsi quid apud maiores nostros fuit in isto studio admirationis, id enuntiatis vestris mysteriis totum est contemptum et abiectum. Posset agi lege necne pauci quondam sciebant; fastos enim vulgo non habebant. Erant in magna potentia qui consulebantur; a quibus etiam dies tamquam a Chaldaeis petebatur. Inventus est scriba quidam Cn.Flavius qui cornicum oculos confinxerit et singulis diebus discendis fastos populo proposuerit et ab ipsis caudis iuris consultis eorum sapientiam compilarit. Itaque irati illi, quod sunt veriti ne dierum ratione pervulgata et cognita sine sua opera lege agi posset, verba quaedam composuerunt ut omnibus in rebus ipsi interessent (wg Cic.Mur.25).

4. (2 błędy)

Itaque, ut dixi, dignitas in ista scientia consularis numquam fuit quae tota ex rebus fictis commenticiisque constaret, gratiae vero multo etiam minus. Quod enim ominibus patet et aequè promptum est mihi et adversario meo, id esse gratum nullo pacto potest. Itaque non modo beneficii collocandi spem, sed etiam illud quod aliquamdiu fuit 'LICET CONSVLERE?' iam perdidistis. Sapiens existimari nemo potest in ea prudentia quae neque extra Romam usquam neque Romae rebus prolatis quicquam valet. Peritus ideo haberi nemo potest quod in eo quod sciunt omnes nullo modo possunt inter se discrepare. Difficilis autem res ideo non putatur quod et perpauca et minime obscuris litteris continetur. Itaque si mihi, homini vehementer occupato, stomachum moveritis, triduo me iuris consultum esse profitebor. Etenim quae de scripto aguntur scripta sunt omnia, neque tamen quicquam tam anguste scriptum est quo ego non possim 'QVA DE RE AGITVR' addere; quae consuluntur autem minimo periculo respondentur. Si id quod oportet

responderis, idem videar respondisse quod Servius; sin aliter, etiam controversum ius nosse et tractare videare (wg Cic.Mur.28).

5. (3 błędy)

Quapropter non solum illa gloria militaris vestris formulis atque auctionibus anteponebatur, verum etiam dicendi consuetudo longe et multum isti vestrae exercitationi ad honorem antecellet. Itaque mihi videntur plerique initio multo hoc maluisse, post, cum id adsequi non potuissent, istuc potissimum esse delapsi. Ut aiunt in Graecis artificibus eos auloedos esse qui citharoedi fieri non potuerint, sic nos videmus, qui aratores evadere non potuerint, eos ad iuris stadium devenire. Magnus dicendi labor, magna res, magna dignitas, summa autem gratia. Etenim a vobis salubritas quaedam, ab iis qui dicunt salus ipsa petitur. Deinde vestra responsa atque decreta et evertuntur saepe dicendo et sine defensione oratoris firma esse non possunt. In qua si satis profecissem, parcius de eius laude dicerem; nunc nihil de me dico, sed de iis qui in dicendo magni sunt aut fuerunt (wg Cic.Mur.29).

TEST 16A¹⁶

I. Przetłumacz poniższy tekst:

Nam cum Appii tabulae neglegentius adservatae dicerentur, Gabinii, quam diu incolumis fuit, levitas, post damnationem calamitas omnem tabularum fidem resignasset, Metellus, homo sanctissimus omnium, tanta diligentia fuit, ut ad L.Lentulum praetorem et ad iudices venerit et unius nominis litura se commotum esse dixerit. His igitur in tabulis nullam lituram in nomine A.Licinii videtis (Cic.Arch.9).

II. W powyższym tekście:

1. wskaż zdania poboczne i określ je,
2. określ podkreślone w zdaniu wyrazy i podaj ich formy podstawowe.

III. Podany czasownik wstaw w odpowiednim czasie, trybie, osobie i liczbie:

Difficile erat hoc de omnibus confirmare, sed tamen erat certum quid
(respondere) (wg Cic.Arch.15).

IV. Uzupełnij odpowiednimi końcówkami:

Quas (sc. imagines) ego mihi semper in administrando re. public.
proponens animum et mentem me. ipsa cogitatione homin.
excellent. conformabam (wg Cic.Arch.14).

V. Wstaw właściwy spójnik spośród podanych: quomodo, cur, ubi, si, ut:

Quaeres a nobis, Gratti, tanto opere hoc homine delectemur (Cic.Arch.12).

¹⁶ TEST 16 – Test ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej na zakończenie lektury mowy Cyclerona „Pro Archia poeta” w semestrze letnim w r. akad. 1985/86.

VI. Podziel zdanie na wyrazy:

Etenimomnesartesquaeadhumanitatempertinenthabentquoddamcommunevinclumetquasiconationequadamintersecontinentur (Cic.Arch.2).

VII. Wskaż błąd w zdaniu:

Natus est primum consules eos quorum alter res ad scribendum maximas, alter cum res gestas tum etiam studium atque auris adhibere posset (Cic.Arch.5).

VIII. Z podanych wyrazów ułóż zdanie:

ad ad et et etiam expressas fortissimorum Graeci imagines imitandum intuendum Latini multas nobis non quam reliquerunt scriptores solum verum virorum,! (Cic.Arch.14).

.....

TEST 16B**I. Przetłumacz poniższy tekst:**

(...) Sed quoniam census non ius civitatis confirmat ac tantum modo indicat eum qui sit census, ita se iam tum gessisse pro cive, iis temporibus quem tu criminaris ne ipsius quidem iudicio in civium Romanorum iure esse versatum et testamentum saepe fecit nostris legibus et adiit hereditates civium Romanorum et in beneficiis ad aerarium delatus est a L.Lucullo pro consule (Cic.Arch.11).

II. Z powyższego tekstu:

1. wypisz konstrukcje ACI wraz z czasownikami, od których zależą,
2. określ podkreślone w zdaniu wyrazy i podaj formy podstawowe,
3. wypisz ablatiwy bez przyimka i określ ich funkcję w zdaniu.

III. Podany czasownik wstaw w odpowiednim czasie, trybie, osobie i liczbie:

Quae (sc. oratio et facultas) si cui levior videtur, illa quidem certe quae summa sunt, ex quo fonte (haurire), sentio (Cic.Arch.13).

IV. Uzupełnij odpowiednimi końcówkami:

An tu existimas aut suppetere nobis posse quod cotidie dic. in tanta varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus, aut ferre anim. tant. posse contentionem, nisi eos doctrina eadem relax. ? (Cic.Arch.12).

V. Wstaw właściwy spójnik spośród podanych: quin, ne, ut, quod, cum, nisi:

Quod si mihi a vobis tribui concedique sentiam, perficiam profecto hunc A.Licinium non modo non segregandum, cum sit civis, e numero civium, verum etiam, si non esset, putetis asciscendum fuisse (Cic.Arch.4).

VI. Podziel zdanie na wyrazy:

Quiasuppeditatnobisubietanimusexhocforensistrepitureficiaturetauresconviciodefessaeconq
uiescant (Cic.Arch.12).

VII. Wskaż błąd w następującym zdaniu:

Lucullos vero et Drusum et Octavios et Catonem et totam Hortensiorum domum devictam
consuetudine cum teneret, adficiebatur summo honore, quod eum non solum colebant qui
aliquid percipere atque audire studebant, verum etiam si qui forte simulabant (Cic.Arch.6).

VIII. Z podanych wyrazów ułóż zdanie:

ac aliud amplius causa civitate de dicimus dico dicta est lege nihil nihil nisi si,; (Cic.Arch.8).

.....

TEST 16C**I. Przetłumacz poniższy tekst:**

Hic tu tabulas desideras Heracliensium publicas quas Italico bello incenso tabulario
interisse scimus omnes? est ridiculum ad ea quae habemus nihil dicere, quaerere quae
habere non possumus et de hominum memoria tacere, litterarum memoriam flagitare et,
cum habeas amplissimi viri religionem, integerrimi municipi ius iurandum fidemque, ea
quae depravari nullo modo possunt repudiare, tabulas quas idem dicis solere corrumpi
desiderare (Cic.Arch.8).

II. Z powyższego tekstu:

1. wypisz wszystkie konstrukcje z ablatiwem oraz ablatiwy bez przyimka, określ ich funkcję w zdaniu,
2. cum habeas. – określ to zdanie,
3. określ podkreślone w zdaniu wyrazy i podaj formy podstawowe, odmień nihil.

III. Podany czasownik wstaw w odpowiednim czasie, trybie, osobie i liczbie:

Quae (sc. exempla) iacerent in tenebris omnia, nisi litterarum lumen
(accedere) (Cic.Arch.14).

IV. Uzupełnij odpowiednimi końcówkami:

Numquam enim hic neque su. neque amic. iudicio revin-
ce. (Cic.Arch.11).

V. Wstaw właściwy spójnik spośród podanych: quamvis, quoniam, cum, postquam, nam, tum, dummodo, si:

Quae (sc. Heraclaea) esset civitas aequissimo iure ac foedere, ascribi se in
eam civitatem voluit idque ipse per se dignus putaretur tum auctoritate et
gratia Luculli ab Heracliensibus impetravit (Cic.Arch.6).

VI. Podziel zdanie na wyrazy:

Atque idem ego hoc contendocum ad naturam eximiam et inlustrem accesserit ratio quaedam conformatio quae doctrina et umillud nescio quid praeclearum ac singulare solere existere (Cic. Arch. 15).

VII. Wskaż błąd w zdaniu:

Quia suppeditat nobis ubi et animus ex hoc forensi strepitu reficiatur et aures convivio defessae conquiescant (Cic. Arch. 12).

VIII. Z podanych wyrazów utóó zdanie:

absentibus Catulo celebritate consule cum esset et famae hac iam Mario notus Romam tanta venit., (Cic. Arch. 5).

.....

TEST 17A¹⁷**I. Które z poniószych zdań nie zgadzają się z treócią następującego tekstu:**

Si quid est in me ingenii, iudices, quod sentio quam sit exiguum, aut si qua exercitatio dicendi, in qua me non infitior mediocriter esse versatum, aut si huiusce rei ratio aliqua ab optimarum artium studiis ac disciplina profecta, a qua ego nullum confiteor aetatis meae tempus abhorruisse, earum rerum omnium vel in primis hic A. Licinius fructum a me repetere prope suo iure debet (Cic. Arch. 1).

- A. M. Tullius infitias ire non dubitat se in dicendo mediocriter esse versatum.
- B. M. Tullius infitias ire non dubitat se in dicendo mediocriter non esse versatum.
- C. M. Tullius infitias ire dubitat se in dicendo mediocriter esse versatum.
- D. M. Tullius infitias ire dubitat se in dicendo mediocriter non esse versatum.

II. Następujące zdanie przekształć w NCI:

Ego vero omnia quae gerebam iam tum in gerendo spargere me ac disseminare credebam in orbis terrae memoriam sempiternam (Cic. Arch. 30).

.....

III. Uzupełnij końcówki:

Saxa atque solitudines voc. respondent, bestiae saepe immanes cant.
flectuntur atque consistunt: nos instit. rebus optimis non poetarum voc.
mov.? (Cic. Arch. 19).

IV. Podane w nawiasach wyrazy postaw we właściwej formie:

Nam nisi multorum praeceptis multisque litteris /ego/ ab adulescentia suasissem nihil esse in vita magno opere /expetere/ nisi laudem atque

¹⁷ TEST 17 – Test ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej w r. akad. 1989/90 na zakończenie lektury mowy Cyncerona „Pro Archia poeta”.

honestatem, in ea autem persequenda omnis cruciatus corporis, omnia pericula mortis atque exilii /parvum, ducere, esse/, numquam me pro salute vestra in tot ac tantas dimicationes atque in hos profligatorum hominum cotidianos impetus /obicere/ (Cic.Arch.14).

V. *Podkreślone wyrazy zastąp innymi konstrukcjami składniowymi tak, aby sens całego zdania nie uległ zmianie:*

1. Neque enim est hoc dissimulandum quod obscurari non potest, sed prae nobis ferendum: trahimur omnes studio laudis et optimus quisque maxime gloria ducitur (Cic.Arch.26).
.....
2. Populus enim Romanus aperuit Lucullo imperante Pontum et regiis quondam opibus et ipsa natura et regione vallatum (...) (Cic.Arch.21).
.....
3. Ipsi illi philosophi etiam in iis libellis quos de contemnenda gloria scribunt nomen suum inscribunt (Cic.Arch.26).
.....
4. Quare quis tandem me reprehendat (...) si quantum ceteris ad suas res obeundas (...) conceditur temporum, (...) tantum mihi egomet ad haec studia recolenda sumpsero? (Cic.Arch.13).
.....

VI. *W następującym zdaniu zamień:*

locus, -i m.	→	genus, -eris n.
antecello 3	→	supero 1

Archias (...) primum Antiochiae – nam ibi natus est loco nobili (...) – celeriter antecellere omnibus ingenii gloria contigit (Cic.Arch.4).
.....

VII. *Uzupełnij następujące zdanie:*

Quaeres a nobis, Gratti, tanto opere hoc homine delectemur (Cic.Arch.12).

TEST 17B

I. *Które z poniższych zdań nie zgadzają się z treścią następującego tekstu:*

Ac ne quis a nobis hoc ita dici forte miretur, quod alia quaedam in hoc facultas sit ingenii neque haec dicendi ratio aut disciplina, ne nos quidem huic uni studio penitus umquam dediti fuimus (Cic.Arch.2).

- A. M.T.Cicero hoc ita dici miratur aliam quandam in Archia facultatem esse ingenii quam dicendi rationem aut disciplinam.
- B. Cicero semper soli dicendi studio penitus deditus fuit.

C. Alia quaedam in Archia atque in Cicerone facultas fuit neque eadem dicendi ratio aut disciplina.

D. M.Tullius nolit iudices mirari, quod dicat.

II. Następujące zdanie przekształć w NCI:

Heracleaene Archiam esse tum ascriptum negabis? (Cic.Arch.8).

.....

III. Uzupełnij końcówki:

Ergo illi alienum, quia poet. fuit, post mortem etiam expetunt: nos hunc vivum qui et volunta. et leg. noster est repudiamus, praesertim cum omne olim studium contul. Archias ad populi Romani gloriam laudemque celebra. ? (Cic.Arch.19).

IV. Podane w nawiasach wyrazy postaw we właściwej formie:

/Quaerere/ quispiam: „Quid? illi ipsi summi viri /qui/ virtutes litteris proditae sunt istane /doctrina/ quam tu /efferre/ laudibus eruditi fuerunt?” Difficile est mihi hoc de omnibus confirmare, sed tamen est certum quid /respondere/ (Cic.Arch.15).

V. Podkreślone wyrazy zastąp innymi konstrukcjami składniowymi tak, aby sens całego zdania nie uległ zmianie:

1. Hic tu tabulas desideras Heracliensium publicas quas Italico bello incenso tabulario interesse scimus omnes? (Cic.Arch.8).

.....

2. Quas (sc. fortissimorum virorum imagines) ego mihi semper in administranda re publica proponens animum et mentem meam ipsa cogitatione hominum excellentium conformabam (Cic.Arch.14).

.....

3. Atque hoc idem eo mihi concedendum est magis, quod ex his studiis haec quoque crescit oratio et facultas quae quantacumque est in me numquam amicorum periculis defuit (Cic.Arch.13).

.....

4. O fortunate adulescens, qui tuae virtutis Homerum praeconem inveneris! (Cic.Arch.24).

.....

VI. W następującym zdaniu zamień:

domus,-us f.	→	familia, -ae f.
cum	→	quod

Statim Luculli, cum praetextatus etiam tum Archias esset, eum domum suam receperunt (Cic.Arch.5).

.....

VII. Uzupełnij następujące zdanie:

..... tu existimas aut suppetere nobis posse quod cotidie dicamus in tanta varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus? aut (...) (Cic.Arch.12).

TEST 17C

I. Które z poniższych zdań nie zgadzają się z treścią następującego tekstu:

Quodsi haec vox huius hortatu praeceptisque conformata nonnullis aliquando salutis fuit, a quo id accepimus, quo ceteris opitulari et alios servare possemus, huic profecto ipsi, quantum est situm in nobis, et opem et salutem ferre debemus (Cic.Arch.1).

- A. M.Tullius, quamquam aliis nonnullis salutis non fuit, huic A.Licinio opem et salutem ferre debet.
- B. M.Tullius, quoniam aliis nonnullis salutis non fuit, huic A.Licinio opem et salutem ferre debet.
- C. M.Tullius, si aliis nonnullis salutis fuit, huic A.Licinio opem et salutem ferre debet.
- D. M.Tullius, quoniam aliis nonnullis salutis fuit, huic A.Licinio opem et salutem ferre non debet.

II. Następujące zdanie przekształć w NCI:

Sulla sedulitatem mali poetae duxit aliquo tamen praemio dignam (wg Cic.Arch.25).

.....

III. Uzupełnij końcówki:

(...) Quae a foren. abhorre. sermone iudicialique consuetudine et de hominis ingenio et commun. de ipso studio locutus sum, ea, iudices, a vobis spero esse in bonam partem accep. , ab eo qui iudicium exercet certo sc. (Cic.Arch.32).

IV. Podane w nawiasach wyrazy postaw we właściwej formie:

Quaeres a nobis, /Grattius/ , cur tanto opere hoc homine /delectare/ Quia suppeditat nobis ubi et animus ex hoc forensi strepitu /reficere/ et aures /convicium/ /defetisci/ conquiescant (Cic.Arch.12).

V. Podkreślone wyrazy zastąp innymi konstrukcjami składniowymi tak, aby sens całego zdania nie uległ zmianie:

1. Quare in qua urbe imperatores prope armati poetarum nomen et Musarum delubra coluerunt, in ea non debent togati iudices a Musarum honore et a poetarum salute abhorrere (Cic.Arch.27).
-

2. Quibus auditis quod mihi magna res et iucunda visa est, hunc (sc. Archiam) ad perficiendum adhortatus sum (Cic.Arch.28).
-
3. Quae cum ita sint, quid est, quod de eius civitate dubitetis, praesertim cum aliis quoque in civitatibus fuerit ascriptus? (Cic.Arch.10).
-
4. Nunc insidet quaedam in optimo quoque virtus, quae noctes ac dies animum gloriae stimulis concitat atque admonet non cum vitae tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri sed cum omni posteritate adaequandam (Cic.Arch.29).
-

VI. W następującym zdaniu zamień:

vinclum,-i n.	→	compes,-edis f.
ars,artis f	→	studium,-ii n.

Etenim omnes artes quae ad humanitatem pertinent habent quoddam commune vinclum et quasi cognatione quadam inter se continentur (Cic.Arch.2).

.....

VII. Uzupełnij następujące zdanie:

Neque enim quisquam est tam aversus a Musis non mandari versibus aeternum suorum laborum facile praeconium patiatur (Cic.Arch.20).

TEST 17D

I. Które z poniższych zdań nie zgadza się z treścią następującego tekstu:

Nam quoad longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis et pueritiae memoriam recordari ultimam, inde usque repetens hunc video mihi principem et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem horum studiorum exstitisse (Cic.Arch.1).

- A. A.Licinius Ciceroni princeps et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem optimarum artium exstitit.
- B. A.Licinius Ciceroni princeps et ad suscipiendum et ad ingrediendum rationem optimarum artium exstitit.
- C. A.Licinius Ciceronis pedisequus et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem optimarum artium exstitit.
- D. A.Licinius Ciceroni dux et ad suscipiendam et ad ingrediendam rationem optimarum artium exstitit.

II. Następujące zdanie przekształć w NCI:

Pudorem Archiae, iudices, amicorum videtis comprobari cum dignitate tum etiam vetustate (Cic.Arch.31).

.....

III. Uzupełnij końcówki:

Atque is tamen, cum in Sigeo ad Achillis tumul. astit. : „O fortunat.”, inquit, „adulescens qui tuae virtutis Homerum praeco. inven.” (Cic.Arch.24).

IV. Podane w nawiasach wyrazy postaw we właściwej formie:

Nam ceterae neque /tempus/ sunt neque aetatum omnium neque locorum; at haec studia /adulescentia/ alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, /adversus,-a,-um/ perfugium ac solacium praebent, delectant /domus/, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, /peregrinari/, rusticantur (Cic.Arch.16).

V. Podkreślone wyrazy zastąp innymi konstrukcjami składniowymi tak, aby sens całego zdania nie uległ zmianie:

1. Populi Romani exercitus eodem duce non maxima manu innumerabilis Armeniorum copias fudit (Cic.Arch.21).
.....
2. Neque enim quisquam est tam aversus a Misis qui non mandari versibus aeternum suorum laborum facile praeconium patiatur (Cic.Arch.20).
.....
3. Quibus auditis quod mihi magna res et iucunda visa est, hunc ad eam perficiendam adhortatus sum (Cic.Arch.28).
.....
4. Quis nostrum tam animo agresti ac duro fuit, ut Roscii morte nuper non commoveretur? (Cic.Arch.17).
.....

VI. W następującym zdaniu zamień:

cum	→	ex quo
Heraclea	→	urbs Heraclea

Interim satis longo intervallo, cum esset cum M.Lucullo in Siciliam profectus et cum ex ea provincia cum eodem Lucullo decederet, venit Heracleam (Cic.Arch.4).
.....

VII. Uzupełnij następujące zdanie:

Qui (sc. Roscius) esset senex mortuus, tamen propter excellentem artem ac venustatem videbatur omnino mori non debuisse (Cic.Arch.17).

TEST 18A¹⁸**I. Przetłumacz poniższy tekst na język polski:**

Non ita tecum ago; cum his haec a me haberi oratio potest qui ita disputant, se, si qua res ad unum deferenda sit, ad Cn.Pompeium delaturos potissimum; sed se extra ordinem nihil cuiquam dare; cum Pompeio datum sit, id se pro dignitate hominis ornare et tueri solere (Cic.Pont.19).

II. Z poniższego zdania wynika, że... Wybierz właściwą odpowiedź.

Nam si illa labes ac flamma rei publicae suum illum pestiferum et funestum tribunatum, quem aequitate humana tueri non potest, divina religione defenderit, aliae caerimoniae nobis erunt, alii antistites deorum immortalium, alii interpretes religionum requirendi; sin autem vestra auctoritate sapientiaque, pontifices, ea quae furore improborum in re publica ab aliis oppressa, ab allis deserta, ab aliis prodita gesta sunt rescinduntur, erit causa cur consilium maiorum in amplissimis viris ad sacerdotia deligendis iure ac merito laudare possimus (Cic.Pont.2).

1. Pontifices Ciceroni favere debent, ut nova religio novique deorum antistites constituentur.
2. Pontifices Ciceroni favere debent, ne nova religio novique deorum antistites constituentur.
3. Pontifices Clodio favere debent, ut nova religio novique deorum antistites constituentur.
4. Pontifices Clodio favere debent, ne nova religio novique deorum antistites constituentur.

III. Ułóż wszelkie możliwe pytania do podanego poniżej zdania:

Nonnulli senatores propter timorem, quod se in senatu tuto non esse arbitrabantur, e senatu discesserunt (Cic.Pont.8).

IV. Określ formę gramatyczną i funkcję składniową podkreślonych wyrazów:

1. Hunc tu civem ferro et exercitus terrore, servorum dilectu domo et patria cedere coegisti (Cic.Pont.5).
2. Quasi vero ego aut rei frumentariae praefuissem, aut omnino quicquam valuissem (Cic.Pont.14).

V. Przekształć zdanie tak, aby zastosować konstrukcję: 1. dativus auctoris, 2. genitivus characteristicus:

1. Sin causa fuit annona, (...) nonne id agere nos omnes oportuit, ut materiem extraheremus furori tuo? (wg Cic.Pont.11).
.....
2. Primum dico senatorem bonum semper in senatum venire (wg Cic.Pont.8).
.....

¹⁸ TEST 18 – Test ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej w I semestrze w r. akad. 1990/91 na zakończenie lektury początku mowy Cyceronu „De domo sua ad pontifices”.

VI. *Uzupełnij poniższe zdanie podanymi w nawiasach wyrazami, stawiając je we właściwych formach:*

Tunc es ille, inquit, /qui/ senatus carere non potuit, /qui/ boni luxerunt, quem res publica desideravit, quo /restituere/ senatus auctoritatem restitutam putabamus, quam primum /advenire/ prodidisti? (Cic.Pont.4).

VII. *Uzupełnij brakujące końcówki:*

Si timuisse eos facis qui discas. , concede non timuisse eos qui remanserunt; sin autem sine iis qui tum afuerunt nihil decern libere potuit, cum omnes ade. , coeptum est referri de induc senatus consulto; ab universo senatu reclamatum est (Cic.Pont.10).

VIII. *Nazwij dokładnie te zdania podrzędne, których słówko wprowadzające zostało podkreślone:*

1. Cur, cum ego me existimassem tuto omnino in civitate esse non posse, illi remanserunt? (Cic.Pont.8).
2. Utrum est tempus aliquod quo in senatum venisse turpe sit, an ea res erat illa de qua agebatur ut rem ipsam repudiare et eos qui agebant condemnare deberem? (Cic.Pont.7).

IX. *W poniższym zdaniu zamień:*

Ego vero neque veni et domo me tenui quam diu turbulentum tempus fuit (Cic.Pont.6).

ego	→	vos
venire	→	properare
domo se tenere	→	domus, manere, vester
turbulentus	→	comp. od difficilis
tempus	→	tempora

.....

TEST 18B

I. *Przetłumacz poniższy tekst na język polski:*

Fuit igitur causa capiendi novi consilii: videte nunc fuerintne partes meae paene praecipuae. Quem tum Sergius ille tuus, quem Lollius, quem ceterae partes in lapidatione nominabant? quem annonam praestare oportere dicebant? Quid? operarum illa concursatio nocturna non a te ipso instituta me frumentum flagitabat? (Cic.Pont.14).

II. *Z poniższego zdania wynika, że... Wybierz właściwą odpowiedź.*

Ac primum illud a te, homine vesano ac furioso, requiro, quae te tanta poena tuorum scelerum flagitiorumque vexet ut hos talis viros – qui non solum consiliis suis sed etiam specie ipsa dignitatem rei publicae sustinent – quod ego in sententia dicenda salutem civium cum honore Cn.Pompei coniunxerim mihi esse iratos, et aliud de summa religione hoc tempore sensuros ac me absente senserint arbitrere? (Cic.Pont.3).

1. Cicero optimum quemque propter Pompeium sibi iratum esse censet aliudque de religione quam antea sensurum.
2. Cicero optimum quemque propter Pompeium sibi iratum esse negat aliudque de religione quam antea sensurum.
3. Clodius optimum quemque propter Pompeium Ciceroni iratum esse censet aliudque de religione quam antea sensurum.
4. Clodius optimum quemque propter Pompeium Ciceroni iratum esse censet, sed nihil aliud de religione quam antea sensurum.

III. Ułóż wszelkie możliwe pytania do podanego poniżej zdania:

Hanc famis causam iste otii et pacis hostis arrepturus fuit ad incendia, caedis, rapinas (Cic.Pont.12).

IV. Określ formę gramatyczną i funkcję składniową podkreślonych wyrazów:

1. Hunc tu civem ferro et armis audacissimorum hominum minis, servorum dilectu domo et patria cedere coegisti (Cic.Pont.5).
2. Q.Metellus et dissensionis nostrae et precibus tuis salutem ac dignitatem meam praetulit (Cic.Pont.7).

V. Przekształć zdanie tak, aby zastosować konstrukcję: 1. dativus auctoris, 2. genitivus criminis:

1. Vos hodierno die de re publica constituere debetis.
-

2. Eos igitur ego potissimum damnare debui, quod scelus fecerunt.
-

VI. Uzupełnij poniższe zdanie podanymi w nawiasach wyrazami, stawiając je we właściwych formach:

Quae causa maior quam fames esse potuit, quam seditio, quam consilia tua tuorumque, qui facultate /offerre/ ad imperitorum animos /incitare/ /renovare/ te tua illis funesta latrocinia ob annonae /causa/ putasti? (Cic.Pont.10).

VII. Uzupełnij brakujące końcówki:

Nam cum ingravesc. annona, ut iam plane inopia ac fames non caritas timer., concursus est ad templum Concordiae factus, senat. illuc voc. Metello consule (Cic.Pont.11).

VIII. Nazwij dokładnie te zdania podrzędne, których słówko wprowadzające zostało podkreślone:

Fru mentum provinciae frumentariae partim, quo gratius esset tum cum in ipsa fame subvenissent, custodiis suis clausum continebant, ut subito novum mitterent (Cic.Pont.11).

IX. W poniższym zdaniu zamień:

Sed quaero in ipsa sententia, quoniam princeps ego sum eius atque auctor, quid reprendatur (Cic.Pont.10).

ego	→ nos
sententia	→ iudicium
quoniam	→ cum
reprendere	→ condemnare

.....

TEST 18C

I. Przetłumacz poniższy tekst na język polski:

Cum de mea dignitate in templo Iovis Optimi Maximi senatus frequentissimus uno isto dissentiente decrevisset, subito illo ipso die carissimam annonam necopinata vilitas consecuta est. Erant qui deos immortalis – id quod ego sentio – numine suo reditum meum dicerent comprobasse; non nulli autem illam rem ad illam rationem coniecturamque revocabant, qui, quod in meo reditu spes otii et concordiae sita videbatur, in discessu autem cotidianus seditionis timor, iam paene belli depulso metu commutatam annonam esse dicebant; quae quia rursus in meo reditu facta erat durior, a me, cuius adventu fore vilitatem boni viri dicitabant, annona flagitabatur (Cic.Pont.14-15).

II. Z poniższego zdania wynika, że... Wybierz właściwą odpowiedź.

At enim non nulli propter timorem, quod se in senatu tuto non esse arbitrabantur, discesserunt. Non reprehendo, nec quaero fueritne aliquid pertimescendum: puto suo quemque arbitrato timere oportere. Cur ego non timuerim quaeris? quia te illinc abisse constabat. Cur, cum viri boni non nulli putarint tuto se in senatu esse non posse, ego non idem senserim? Cur, cum ego me existimassem tuto omnino in civitate esse non posse, illi remanserunt? An aliis licet, et recte licet, in meo metu sibi nihil timere: mihi uni necesse erit et meam et aliorum vicem pertimescere? (Cic.Pont.8).

1. Cicero arbitratur sibi nihil timent, cum alii timerent, e senatu discedendum fuisse.
2. Cicero arbitratur sibi nihil timent, etiamsi alii timerent, e senatu discedendum non fuisse.
3. Cicero arbitratur sibi timent, cum alii nihil timerent, e senatu discedendum non fuisse.
4. Cicero arbitratur sibi timent, etiamsi alii nihil timerent, e senatu discedendum fuisse.

III. Ułóż wszelkie możliwe pytania do podanego poniżej zdania:

Non oportet quicquam uni extra ordinem decerni (Cic.Pont.18).

IV. Określ formę gramatyczną i funkcję składniową podkreślonych wyrazów:

1. Sed quoniam ille demens, si ea quae per hos dies ego in senatu de re publica sensi vituperasset, aliquem se aditum ad auris vestras esse habiturum putavit, omittam

ordinem dicendi meum: respondebo hominis furiosi non orationi, qua ille uti non potest, sed convicio, cuius exercitationem cum intolerabili petulantia tum etiam diuturna impunitate munivit (Cic.Pont.3).

2. (sc.concursus) Qui si verus fuit ex dolore hominum et fame, certe senatus aliquid consilii capere potuit (Cic.Pont.11).
3. Rem maximam fuisse summique periculi nemo negat (Cic.Pont.18).

V. *Przekształć zdanie tak, aby zastosować konstrukcję: 1. genetivus obiectivus, 2. dativus auctoris:*

1. Hunc tu civem templa obsidendo patria cedere coegisti (wg Cic.Pont.5).
.....
2. Alias caerimonias nos, alios antistites deorum immortalium inquirere oportet (wg Cic.Pont.2).
.....

VI. *Uzupełnij poniższe zdanie podanymi w nawiasach wyrazami, stawiając je we właściwych formach:*

Quod cum mihi /nuntiare/, scito me /domus/ mansisse et /tu/ et gladiatoribus tuis /instaurare/ caedis potestatem non fecisse (Cic.Pont.6).

VII. *Uzupełnij brakujące końcówki:*

Hic tu me etiam, custodem defensoremque Capitol. templ. . . .que omni., „hostem Capitolinum” appellare ausus es, quod, cum in Capitolio senatum duo consules habe., eo venerim? (Cic.Pont.7).

VIII. *Nazwij dokładnie te zdania podrzędne, których słówko wprowadzające zostało podkreślone:*

1. Sed quaero in ipsa sententia, quoniam princeps ego sum eius atque auctor, quid reprendatur (Cic.Pont.10).
2. Ego denique non solum ab operis tuis impulsu tuo nominabar, sed etiam, depulsis ac dissipatis tuis copiis, a populo Romano universo, qui tum in Capitolium convenerat, cum illo die minus valerem, in senatum nominatim vocabar (Cic.Pont.15).

IX. *W poniższym zdaniu zamień:*

At enim liberum senatus iudicium propter metum non fuit (Cic.Pont.10).

senatus	→	consilium
iudicium	→	opinio
propter	→	----
metus	→	timor, patres

.....

TEST 19A¹⁹**I. Przetłumacz zdanie. Które z poniższych zdań zgadza się z treścią tego zdania?**

Sed tamen ego de mea nunc, non de aliorum facultate disputo confiteorque me, si quae premat res vehementius, ita cedere solere ut non modo non abiecto sed ne reiecto quidem scuto fugere videar, sed adhibere quandam in dicendo speciem atque pompam et pugnae similem fugam; consistere vero in meo praesidio sic, ut non fugiendi hostis, sed capiendi loci causa cessisse videar (Cic.De or.2,294).

1. Antonius confitetur, si quae premat res vehementius, se reiecto vel abiecto scuto fugere, ut hostem fugere neque locum capere videatur.
2. Antonius dicit, si quae premat res vehementius, se neque reiecto neque abiecto scuto fugere, sed consistere in suo praesidio, ne sive fugiendi hostis sive capiendi loci causa cedere videatur.
3. Antonius confitetur se, si quae premat res vehementius, nonnumquam cedere, sed ita, ut non fugiendi hostis, sed capiendi loci causa cessisse videatur.

II. Wstaw brakujące wyrazy i przetłumacz zdanie:

Et quoniam, quod saepe iam dixi, tribus rebus homines nostram sententiam perducimus, docendo conciliando permovendo, una tribus his rebus res nobis est ferenda, ut nihil aliud docere velle videamur; reliquae duae, sicuti sanguis corporibus, sic illae perpetuis orationibus fusae esse debebunt (Cic.De or.2,310).

III. Wstaw brakujące wyrazy, wykorzystując podane w nawiasach wskazówki, i przetłumacz zdanie:

Quid? Illud quod supra dixi, solere /ego/ cedere et, ut planius dicam, fugere ea, quae valde causam meam premerent, cum id non /facere/ alii versanturque in hostium /castra/ ac sua praesidia dimittunt, mediocriterne /causa, pl./ nocent, cum aut /adversarius, pl./ adiumenta confirmant aut ea, /qui/ sanare nequeunt, exulcerant? (Cic.De or.2,303).

IV. Uzupełnij zdanie elementem wybranym spośród podanych poniżej. Przetłumacz zdanie.

(qui, quia, quid, quin, quod)

Non tam ut prosim causis elaborare soleo, quam ut ne quid obsum; non enitendum sit in utroque, sed tamen multo est turpius oratori nocuisse videri causae quam non profuisse (Cic.De or.2,295).

¹⁹ TEST 19 – Test przygotowany dla studentów II roku filologii klasycznej w r. akad. 1992/93 na koniec I semestru ćwiczeń łacińskich w związku z lekturą fragmentu drugiej księgi Cyceronowego traktatu „De oratore”.

V. Z rozsypanych zdefiniowanych elementów ułóż zdanie i przetłumacz je:

acc.sing.n. od aliquis,aliquid – autem – abl.pl. od causa – nom. od zaimka osob.1 sing. – inf.praes.act. od facio – acc.pl. od homo – in – gen.sing. od malum – acc.pl.m. od malus,-a,-um – superl. adv. od parvus,-a,-um – superl. od saepe – ind.praes.act.1 sing. od videre (Cic.De or.2,303).

.....

.....

TEST 19B

I. Przetłumacz zdanie. Które z poniższych zdań zgadza się z treścią tego zdania?

Ut apud Graecos fertur incredibili quadam magnitudine consilii atque ingenii Atheniensis ille fuisse Themistocles; ad quem quidam doctus homo atque in primis eruditus accessisse dicitur eique artem memoriae, quae tum primum proferebatur, pollicitus esse se traditurum; cum ille quaesisset, quidnam illa ars efficere posset, dixisse illum doctorem, ut omnia meminisset; et ei Themistoclem respondisse gratius sibi illum esse facturum, si se oblivisci quae vellet, quam si meminisse docuisset (Cic.De or.2,299).

1. Themistocles ille Atheniensis incredibili apud Graecos magnitudine ingenii atque consilii habitus artem obliviscendi, quae vellet, ab illo homine docto atque erudito discere noluit.
2. Themistocles homini docto respondit: „Gratius mihi”, inquit, „faceres, si me oblivisci quae velim, quam si meminisse doceres”.
3. Themistocles homini docto respondit: „Gratius tibi”, inquit, „faceres, si me oblivisci quae velim, quam si meminisse doceres”.

II. Wstaw brakujące wyrazy i przetłumacz zdanie:

In ipsis autem argumentis quid posueris aperte falsum ei, quod dixeris dicturusve sis, contrarium genere ipso remotum usu iudiciorum ac foro, nihil. noceas? Quid multa? Omnis cura mea solet hoc versari semper – dicam enim saepius –, si possim, boni efficiam aliquid dicendo; si id minus, ut certe quid mali (Cic.De or.2,306).

III. Wstaw brakujące wyrazy, wykorzystując podane w nawiasach wskazówki, i przetłumacz zdanie:

Multa enim occurrunt argumenta, multa /qui/ in dicendo profutura videantur; sed eorum partim ita levia sunt, ut contemnenda sint; partim, etiam si quid habent /adiumentum/, sunt nonnumquam /is modus/, ut insit in iis aliquid /vitium/ neque /gen.pretii/ sit illud, quod prodesse videatur, ut cum /aliqui, malum/ coniungatur (Cic.De or.2,308).

IV. *Uzupełnij zdanie elementem wybranym spośród podanych poniżej. Przetłumacz zdanie.*

(*ne, neve, ni, nisi, si, sine, ut*)

Quam ob rem frustra hi tales viri venerint, te aliquando, Crasse, audiamus (Cic.De or.2,364).

V. *Z rozsypanych zdefiniowanych elementów utóó zdanie i przetłumacz je:*

con.perf.2sing. od dicere – enim – comp.adv. od facilis,-e – nom.pl. od homo – nom.pl.m.od imperitus,-a,-um – inf.praes.act. od laudo – ind.praes.act.3pl. od posse – quam – acc.sing.n. od qui,quae,quod – acc.sing.n. od qui,-quae,-quod – inf.praes.act. od reprehendo – posit.adv. od sapiens – posit.adv. od stultus,-a,-um – con.perf.act.2sing. od tacere (Cic.De or.2,301).

.....

.....

TEST 19C

I. *Przetłumacz zdanie. Które z poniószszych zdaó zgadza się z treócią tego zdania?*

Idque memoria teneo, cum mihi sermo cum hoc ipso Crasso multis audientibus esset de te institutus Crassusque plurimis verbis eloquentiam laudaret tuam, dixisse me cum ceteris tuis laudibus hanc esse vel maximam, quod non solum quod opus esset diceres, sed etiam quod non opus esset non diceres; tum illum mihi respondere memini: cetera in te summe esse laudanda, illud vero improbi esse hominis et perfidiosi, dicere quod alienum esset et noceret ei, pro quo quisque diceret (Cic.De or.2,296).

1. Iulius Antonio dixit se maxima admiratione affici quod ille non solum quod opus esset diceret, sed etiam quod non opus esset diceret.
2. Iulius Antonio dixit se nulla admiratione affici quod ille non solum quod opus esset diceret, sed etiam quod non opus esset non diceret.
3. Iulius Antonio dixit se maxima admiratione affici quod ille non solum quod opus esset diceret, sed etiam quod non opus esset non diceret.

II. *Wstaw brakujące wyrazy i przetłumacz zdanie:*

Quae autem utilia sunt atque firma, ea tamen, saepe fit, valde multa sunt, ea, quae iis levissima sunt aliis gravioribus consimilia, secerni arbitror oportere atque oratione removeri (Cic.De or.2,309).

III. *Wstaw brakujące wyrazy, wykorzystując podane w nawiasach wskazówki, i przetłumacz zdanie:*

Orat reus, /urguere/ advocati, ut /invehi,1pl./, ut male /dicere/, denique ut /interrogare/; non moveor, non obtempero,

non satisfacio, neque tamen ullam adsequor laudem; homines enim imperiti facilius quod stulte dixeris reprehendere, quam quod sapienter /tacere/ laudare /posse/ (Cic.De or.2,301).

IV. *Uzupełnij zdanie elementem wybranym spośród podanych poniżej. Przetłumacz zdanie.*

(uterum, uterumque, utrimque, utrum, utrumque)

Tum constituo, quid habeat causa quaeque boni, quid mali. Nulla enim fere potest res in dicendi disceptationem aut controversiam vocari, quae non habeat ; sed quantum habeat, id refert (Cic.De or.2,291).

V. *Z rozsypanych zdefiniowanych elementów ułóż zdanie i przetłumacz je:*

abl.sing.fem. od communis,-e – de – de – ind.praes.act.1sing. od disputare – nom. zaimka osob.1sing. – et – et – abl.sing.fem. od eximius,-a,-um – non – abl.sing.fem. od praestans – abl.sing. od prudentia – prope – abl.sing.fem. od quidam – sed – sed – abl.sing.fem. od volgaris,-e (Cic.De or.2,299).

.....

TEST 20A²⁰

Przeczytaj uważnie tekst. Poniżej tekstu znajdziesz sześć ponumerowanych, niepełnych zdań. Uzupełnij je zgodnie z treścią tekstu, dopisując do każdego jeden spośród zamieszczonych poniżej 18 wariantów uzupełnień.

Magna nobis pueris, Quinte frater, si memoria tenes, opinio fuit L. Crassum non plus attingisse doctrinae quam quantum prima illa puerili institutione potuisset, M. autem Antonium omnino omnis eruditionis expertem atque ignarum fuisse; erantque multi qui, quamquam nequaquam ita se rem habere arbitrarentur, tamen, quo facilius nos incensos studio discendi a doctrina deterrerent, libenter id quod dixi de illis oratoribus praedicarent, ut si homines non eruditi summam essent prudentiam atque incredibilem eloquentiam consecuti, inanis omnis noster esse labor et stultum in nobis erudiendis patris nostri, optimi ac prudentissimi viri, studium videretur. Quos tum ut pueri refutare domesticis testibus patre et C.Aculeone propinquo nostro et L. Cicerone patruo solebamus, quod de Crasso pater et Aculeo, quocum erat nostra matertera, quem Crassus dilexit ex omnibus plurimum, et patruus, qui cum Antonio in Ciliciam profectus una decesserat, multa nobis de eius studio doctrinae saepe narravit; cumque nos cum consobrinis nostris, Aculeonis filiis, et ea disceremus quae Crasso placerent et ab iis doctoribus quibus ille uteretur erudiremur, etiam illud saepe intelleximus, cum essemus eius domi, quod vel pueri sentire poteramus, illum et Graece sic loqui, nullam ut nosse aliam linguam videretur, et

²⁰ TEST 20 – Test ułożony na zaliczenie II semestru ćwiczeń łacińskich na II roku filologii klasycznej w r. akad. 1992/93 po lekturze dalszych partii „De oratore”.

doctoribus nostris ea ponere in percontando eaque ipsum omni in sermone tractare, ut nihil esse ei novum, nihil inauditum videretur (Cic.De or. 2, 1-2).

1. Magna Marco et Quinto pueris opinio fuit
 2. Erant multi, qui
 3. Inanis omnis puerorum labor et stultum patris in pueris erudiendis studium esse videretur,
 4. Pueri eos, qui nullam esse doctrinam in L. Crasso profitebantur, refutare solebant,
 5. Pueri sentire poterant M. Crassum sic Graece loqui,
 6. Pueri, cum domi apud Crassum essent, saepe intellexerunt eum eruditionis plenum esse vel ex eo,
- clarissimorum illo tempore oratorum L. Crassum omni in re eruditissimum, M. autem Antonium omnino eruditionis expertem atque ignarum fuisse
 - quamvis L. Crassum et M. Antonium omnis eruditionis expertes esse arbitrarentur, ea de illis oratoribus dicta vehementissime refutarent
 - si homines non eruditi summam prudentiam atque incredibilem eloquentiam consecuti essent
 - quod credere non poterant talem virum sine doctrinae studio vivere posse
 - ut omnium gentium linguas nosse videretur
 - quod ipse omni in sermone nihil de rebus novis, nihil de inauditis tractare videretur
 - cum L. Crassum et M. Antonium omnis scientiae ignaros haudquaquam arbitrarentur, idcirco id de illis oratoribus dictum vehementissime refutarent
 - quod veteres suas iniurias ulcisci volebant
 - L. Crassum et M. Antonium, oratores tempore illo celeberrimos, sapientissimos fuisse et post hominum memoriam eruditissimos
 - quod a doctoribus suis nihil novi, nihil inauditi percontari videretur
 - ut nonnisi Graeca lingua omnes loqui viderentur
 - si homines eruditi summam prudentiam atque incredibilem eloquentiam consecuti essent
 - L. Crassum et M. Antonium, oratores clarissimos, haud multum attigisse doctrinae
 - quamvis L. Crassum et M. Antonium omnis doctrinae ignaros haudquaquam arbitrarentur, tamen id de illis oratoribus praedicarent
 - ut si nonnisi lingua Graeca loqueretur
 - quod nihil esse ei novum, nihil inauditum videretur
 - si homines non eruditi summam stultitiam ac nonnisi incredibilem loquacitatem consecuti essent
 - cum et patrem et patruum suum et Aculeonem saepe audierint narrantes, quantum studium doctrinae in L. Crasso esset

TEST 20B

Przeczytaj uważnie tekst. Poniżej tekstu znajdziesz sześć ponumerowanych, niepełnych zdań. Uzupełnij je zgodnie z treścią tekstu, dopisując do każdego jeden spośród zamieszczonych poniżej 18 wariantów uzupełnień.

Instituenti mihi, Quinte frater, eum sermonem referre et mandare huic tertio libro, quem post Antoni disputationem Crassus habuisset, acerba sane recordatio veterem animi curam molestiamque renovavit. Nam illud immortalitate dignum ingenium, illa humanitas, illa virtus L. Crassi morte extincta subita est vix diebus decem post eum diem, qui hoc et superiore libro continetur. Ut enim Romam rediit, extremo ludorum scaenicorum die, vehementer commotus oratione ea, quae ferebatur habita esse in contione a Philippo, quem dixisse constabat videndum sibi aliud esse consilium; illo senatu se rem publicam gerere non posse, mane idibus Septembribus et ille et senatus frequens vocatu Drusi in curiam venit. Ibi cum Drusus multa de Philippo questus esset, rettulit ad senatum de illo ipso, quod in eum ordinem consul tam graviter in contione esset invecus. Hic, ut saepe inter homines sapientissimos constare vidi, quamquam hoc Crasso, cum aliquid accuratius dixisset, semper fere contigisset, ut numquam dixisse melius putaretur, tamen omnium consensu sic esse tum iudicatum, ceteros a Crasso semper omnis, illo autem die etiam ipsum a se esse superatum (Cic. De or. 3, 1-3).

1. M. Tullius Cicero, cum L. Crassi sermonem tertio iam dialogi sui de oratore libro mandare institueret,
2. L. Crassus diem obiit supremum
3. Philippus consul in contione dixit
4. Cum Drusus multa de Philippo questus esset,
5. Crasso semper fere contigit,
6. Crassus orationem praeclarissimam in senatu habuit,

- rettulit ad senatum de illo ipso, quod in eum ordinem consul tam graviter in contione esset invecus
- diebus decem postquam M. Tullius librum tertium dialogi de oratore componere instituit
- ut semper dixisse melius putaretur
- oblitus est haud longe post illum diem, quo viri clarissimi sermocinabantur, L. Crassum esse mortuum
- se magistratu abdicare, cum homo ignavus et socors rem publicam gerere non posset
- quod oratione Philippi consulis in senatu habita vehementissime commotus erat
- decimo die postquam orationem illam clarissimam in senatu habuit
- ut numquam dixisse melius putaretur
- veteris animi curae molestiaeque recordatus est
- aliud ius sibi videndum esse; nam illo iure se rem publicam gerere non posse
- quod Philippum consulem oderat eique nocere volebat
- diebus decem post eum diem, quo altera et tertia dialogi de oratore pars haberi dicitur
- Crassus rettulit ad senatum de illo ipso, quod in eum ordinem consul tam graviter in contione esset invecus
- recordatus est haud longe post illum diem, quo viri clarissimi sermocinabantur, L. Crassum esse mortuum
- se cum illo senatu agere non posse
- quod oratione Philippi consulis de senatu habita vehementissime commotus erat
- ut nonnumquam dixisse peius putaretur
- Crassus rettulit ad senatum de illo ipso, quod in consulem tam graviter in contione esset invecus

TEST 21²¹

Znajdź błędy w poniższych fragmentach tekstu:

1. (3 błędy)

„Nos vero” inquit Catulus – „etenim pro me hoc et pro meo fratre respondeo – non modo sibi ignoscimus sed te diligimus magnamque tibi habemus gratiam; et cum humanitatem et facilitatem agnoscimus tuam, tum admiramur istam scientiam et copiam. Equidem etiam hoc me adsecutum puto, quod magno sum levatus errore et illa admiratione liberatus, quod multis cum aliis semper admirari volebam, unde esset illa tanta tua in causis divinitas. Nec enim te ista attigisse arbitrabar, quae diligentissime cognosse et undique collegisse usuque doctum partim porrexisse video, partim comprobasse (wg Cic.De or. 2,362).

2. (3 błędy)

Neque eo minus eloquentiam tuam et multo magis virtutem et diligentiam admiror, et simul gaudeo indicium animi mei comprobari, quod semper statui neminem sapientiae laudem et eloquentiae sine summo studio et labore et doctrina consequi posse. Sed tamen quidnam est id quod dixisti, fore ut tibi ignosceremus, si cognossemus, quae te causa in sermonem impulisset? Quae est enim alia causa, nisi quod nobis et horum adulescentium studio qui te attentissime audierunt, murem genere voluisti?” (wg Cic.De or. 2,363).

3. (3 błędy)

Tum ille „Adimere” inquit „omnem recusationem Crasso volui, quem ego paulo sciebam vel pudentius vel invitius – volo enim dicere de tam suavi homine fastidiosius – ad hoc genus sermonis accedere. Quid enim poterit dicere? Consularem se hominem et censorium? Eadem causa nostra est. An aetatem adferet? Quadriennio minor est. An se haec nescire? Quae ego fero, quae cursim arripui, quae subsicivis operis, ut aiunt, iste a puero, summo studio, summis doctoribus. Nihil dicam de ingenio, cui par nemo fuit. Etenim me dicentem qui audiret, nemo umquam tam sui despiciens fuit, qui desperaret aut melius aut eodem modo se posse dicere; Crasso dicente nemo tam abrogans, qui similiter se umquam dicturum esse confideret. Quam ob rem ne frustra hi tales viri venerint, te aliquando, Crasse, audiamus” (wg Cic.De or. 2,364).

4. (3 błędy)

Tum ille „ut ita ista esse concedam” inquit „Antoni, quae sunt longe secus, quid mihi tu tandem hodie aut cuiquam homini, quod dici possit, reliquisti? Dicam enim vere, amicissimi homines, quod sentio. Saepe ego doctos homines – quid dico saepe? Immo nonnumquam; saepe enim qui posui, qui puer in forum venerim nec inde umquam diutius quam quaestor affuerim? sed tamen audivi, ut heri dicebam, et Athenis cum essem doctissimos viros, et in Asia istum ipsum Scepsium Metrodorum, cum de his ipsis rebus disputaret. Neque vero mihi quisquam copiosius umquam visus est neque subtilius in hoc

²¹ TEST 21 – Ćwiczenie przygotowane dla studentów II roku filologii klasycznej w semestrze letnim w r. akad. 1992/93 w trakcie lektury fragmentów II księgi traktatu „De oratore” Cicerona.

genere dicendi quam iste hodie esse versatus. Quod si esset aliter et aliquid intellegerem ab Antonio praetermissum, non essem tam inurbanus ac paene inhumanus, ut in eo gravarer, quod vos cutere sentirem” (wg Cic.De or. 2,365).

5. (3 błędy)

Tum Sulpicius „An ergo” inquit „oblitus es, Crasse, Antonium ita partitum esse tecum, ut ipse instrumentum aratoris exponeret, tibi eius distinctionem atque ornatum relinqueret?” Hic ille „Primum, quis Antonio promisit” inquit „ut et partes faceret et utram vellet prior ipse sumeret? Deinde, ego si recte intellexi, cum valde libenter audirem, mihi coniuncte est visus de utraque re dicere.” „Ille vero” inquit Cotta „ornamenta orationis non attigit neque eam laudem, ex qua eloquentia nomen suum invenit”. „Verba igitur” inquit Crassus „mihi reliquit Antonius, rem ipse mumpsit.” (wg Cic.De or. 2,366).

6. (4 błędy)

Tum Caesar „Si quod difficilius est, id tibi reliquit, est nobis” inquit „causa fur te audire cupiamus; sin, quod facilius, tibi causa non est fur recuses”. Et Catulus „Quid? Quod dixisti” inquit „Crasse, si hic hodie apud te maneremus, te morem nobis esse gesturum, nihilne ad fidem tuam putas pertinere?” Tum Cotta ridens: „Nossem tibi” inquit „Crasse, concedere; sed vide ne quid Catulus attulerit religionis; opus hoc censorium est. Id autem committere vides quam sit homini turpe censorio”. „Agite vero” inquit „ut voltis. Sed nunc quidem, quoniam est id temporis, turgendum censeo et requiescendum; post meridiem, si ita vobis est commodum, loquemur aliquid, nisi forte in crastinum differre mavoltis.” Omnes se vel statim vel si ipse post meridiem mallet, quam primum tamen audire velle dixerunt (wg Cic.De or. 2,367).

TEST 22A²²

I. Spośród podanych wyrazów wybierz i wstaw właściwy przyimek:

(a, cum, sine, procul)

Neque enim assentior eis, qui haec nuper disserere coeperunt, corporibus simul animos interire atque omnia morte deleri (...) (Cic.Lael.13).

II. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(an, ne, ni, num, si, ut)

Quocirca maerere hoc eius eventu vereor invidi magis quam amici sit (Cic.Lael.14).

III. Podany w nawiasie czasownik wstaw we właściwej formie:

Itaque ex me quaerunt, credo ex hoc item Scaevola, quonam pacto mortem Africani (ferre), eoque magis, quod proximis Nonis cum in hortos D.Bruti auguris

²² TEST 22 – Test ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej w semestrze letnim w r. akad. 1988/89 na zaliczenie lektury początkowych partii Cyceronowego „Laelius sive de amicitia”.

commentandi causa, ut assolet, (venire), tu non adfuisti, qui diligentissime illum diem et illud munus (solere) obire (Cic.Lael.7).

IV. Uzupełnij zdanie końcówkami:

Sic enim m. perspicere vid. ita natos esse nos, ut inter omnes esset societas quaedam, maior autem, ut quisque proxime acced. (Cic.Lael.19).

V. Podane w nawiasach wyrazy wpisz we właściwej formie:

Cum enim saepe mecum ageres, ut de amicitia scriberem aliquid, digna mihi res cum (omnis, cognitio), tum (noster, familiaritas) visa est (Cic.Lael.4).

VI. Z podanych elementów ułóż zdanie:

a animum avertas ipsum Laelium loqui me parumper putes tu velim., (Cic.Lael.5).

VII. Znajdź błąd w zdaniu:

Sin autem illa veriora, ut idem interitus sit animorum et corporum nec ullus sensus maneat, ut nihil boni est in morte, sic etiam nihil mali; sensu enim amisso fit idem, quasi nactus non esset omnino, quem tamen esse natum et nos gaudemus et haec civitas, dum erit, laetabitur (Cic.Lael.14).

TEST 22B

I. Spośród podanych wyrazów wybierz i wstaw właściwy przyimek:

(penes, per, praeter, pro, propter)

(...) cuius disputationis fuit extremum fere de immortalitate animorum, quae se in quiete visum ex Africano audisse dicebat (Cic.Lael.14).

II. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(quam, quamquam, quamvis, quo, quoniam)

Senectus enim non sit gravis, ut memini Catonem anno ante quam est mortuus mecum et cum Scipione disserere, tamen aufert eam viriditatem, in qua etiam nunc erat Scipio (Cic.Lael.11).

III. Podany w nawiasie czasownik wstaw we właściwej formie:

Genus autem hoc sermonum (ponere) in hominum veterum auctoritate, et eorum illustrium, plus nescio quo pacto videtur habere gravitatis; itaque ipse mea (legere) sic (afficere) interdum, ut Catonem, non me loqui existimem (Cic.Lael.4).

IV. Uzupełnij zdanie końcówkami:

Sed quoniam amicit. mentionem fecisti et sumus otiosi, pergratum mihi feceris, spero item Scaevol. si, quem ad modum soles de ceteris rebus, cum ex te quaeruntur, sic de amicitia disput. quid sentias, qualem existumes, quae praecepta des (Cic.Lael.16).

V. Podane w nawiasach wyrazy wpisz we właściwej formie:

Quam ob rem vita quidem talis fuit vel fortuna vel gloria, ut nihil posset accedere, (mori) autem sensum celeritas abstulit; quo de genere mortis difficile (dicere) est; quid homines (suspitari), videtis (...) (Cic.Lael.12).

VI. Z podanych elementów utóó zdanie:

ad ad amicissimus amicitia amicum de de hoc libro scripsi sed senectute senem senex sic tum ut,. (Cic.Lael.5).

.....

VII. Znajdź błąd w zdaniu:

Qui summam spem civium, quam de eo iam puero habuerant, continuo adulescens incredibili virtute superavit, qui consulatum petivit numquam, actus consul est bis, primum ante tempus, iterum sibi suo tempore, rei publicae paene sero (...) (Cic.Lael.11).

TEST 23A²³**I. Przeczytaj uważnie poniószy tekst, nastópnie z podanych niózej zdań zakreół te, które zgadzają się z treócią tekstu.**

Exsistit autem hoc loco quaedam quaestio subdifficilis, num quando amici novi, digni amicitia, veteribus sint anteponendi, ut equis vetulis teneros antepone solemus. Indigna homine dubitatio! Non enim debent esse amicitiarum sicut aliarum rerum satietates; veterrima quaeque, ut ea vina, quae vetustatem ferunt, esse debet suavissima; verumque illud est, quod dicitur, multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit. Novitates autem si spem afferunt, ut tamquam in herbis non fallacibus fructus appareat, non sunt illae quidem repudiandae, vetustas tamen suo loco conservanda; maxima est enim vis vetustatis et consuetudinis. Quin in ipso equo, cuius modo feci mentionem, si nulla res impediat, nemo est, quin eo, quo consuevit, libentius utatur quam intractato et novo. Nec vero in hoc, quod est animal, sed in eis etiam, quae sunt inanima,

²³ TEST 23 – Test przygotowany dla studentów I roku filologii klasycznej na zakończenie lektury dalszych partii „Laelius sive de amicitia” w semestrze letnim w r. akad. 1988/89.

consuetudo valet, cum locis ipsis delectemur, montuosis etiam et silvestribus, in quibus diutius commorati sumus (Cic.Lael.67-68).

1. Laelius novissimum quemque amicum dignissimum amicitia esse putat veteribusque anteponendum.
2. Veterrimae amicitiae, sicut equi vetuli, dulcissimae esse debent.
3. Nihil est sane, quod vim vetustatis atque consuetudinis superare queat.
4. Quincuncem salis una cum ederitis, amici veri eritis.
5. Romani equos vetulos aequae cum teneris aestimare solebant.
6. Regionibus vel asperrimis si assuevimus, gaudemus eis et laetamur.
7. Vinum ut quidque veterrimum, ita artissimas amicitias conglutinare solet.
8. Consuetudo neque ab eis quae animalia sunt, neque ab inanimis longe abest.

II. *Określ dokładnie wyrazy podkreślone w tekście.*

III. *Poniższe zdanie podziel na wyrazy, a następnie przetłumacz:*

siquisquidagamforterequiraterit (Ovid.Tr.1,1,18).

TEST 23B

I. *Przeczytaj uważnie poniższy tekst, następnie z podanych niżej zdań zakreśl te, które zgadzają się z treścią tekstu.*

Est etiam quaedam calamitas in amicitiiis dimittendis non numquam necessaria; iam enim a sapientium familiaritatibus ad vulgares amicitias oratio nostra delabitur. Erumpunt saepe vitia amicorum tum in ipsos amicos, tum in alienos, quorum tamen ad amicos redundet infamia. Tales igitur amicitiae sunt remissione usus solvendae et, ut Catonem dicere audivi, dissuendae magis quam discindendae, nisi quaedam admodum intolerabilis iniuria exarserit, ut neque rectum neque honestum sit nec fieri possit, ut non statim alienatio disiunctioque facienda sit. Sin autem aut morum aut studiorum commutatio quaedam, ut fieri solet, facta erit aut in rei publicae partibus dissensio intercesserit (loquor enim iam, ut ante dixi, non de sapientium, sed de communibus amicitiiis), cavendum erit, ne non solum amicitiae depositae, sed etiam inimicitiae susceptae videantur. Nihil enim est turpius quam cum eo bellum gerere, quocum familiariter vixeris (Cic.Lael.76-77).

1. Felicissime accidere potest, ut cum eis bellum committamus, quibuscum familiariter vixerimus.
2. Fit aliquando, ut iniuria maxima inter amicos facta statim alienatio disiunctioque facienda sit.
3. Homines in omne tempus eosdem manere constat nihilque umquam vitii eorum patere sive amicis sive alienis.
4. Cum dicimus: „Amicitiae remissione usus solvendae sunt”, id dicimus: „Amici pecuniam alteri ab altero solutam subito remittere debent”.

5. Laelius Catonem audivit dicentem bonas amicitias, nisi quaedam admodum intolerabilis iniuria exarserit, subito discindendas esse potius quam dissuendas.
6. Cavendum est non solum amicitias depositas, sed etiam inimicitias commutatione morum aut studiorum susceptas.
7. Laelius sapientium modo, sed nullo loco vulgarium amicitiarum mentionem fecit.
8. Amicitiae dissolvendae tormentum quoddam secum ferant necesse est.

II. *Określ dokładnie wyrazy podkreślone w tekście.*

III. *Poniższe zdanie podziel na wyrazy, a następnie przetłumacz:*

amicuscognoscituramoremoreore.

TEST 24A²⁴

I. *Przetłumacz poniższy fragment:*

Quae ante conditam condendamve urbem poeticis magis decora fabulis quam incorruptis rerum gestarum monumentis traduntur, ea nec adfirmare nec refellere in animo est. Datur haec venia antiquitati, ut miscendo humana divinis primordia urbium augustiora faciat (Liv.I,Praef.6).

II. *Objaśnij dokładnie podkreślone w tekście formy.*

III. *Uzupełnij zdanie odpowiednim przyimkiem:*

(*ad, ante, in, inter, intra, penes, per, propter, sub, supra, trans*)

Iam primum omnium satis constat (...) Euganeisque, qui mare Alpesque incolebant, pulsus Enetos Troianosque eas tenuisse terras (Liv.I,1,3).

IV. *Postaw podane w nawiasie wyrazy w odpowiednim przypadku:*

Is tum Euander, concursu pastorum trepidantium circa advenam reum (manifesta caedes) excitus, postquam facinus facinorisque causam audivit, habitum formamque viri aliquantum ampliozem augustiozemque humana intuens rogat, qui vir esset (Liv.I,7,9).

V. *Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:*

(*deinde, demum, denique, denuo, donec, dum, dummodo*)

Potitii ab Euandro edocti antistites sacri eius per multas aetates fuerunt, tradito servis publicis sollemni familiae ministerio genus omne Potitiorum perit (Liv.I,7,14).

²⁴ TEST 24 – Test ułożony dla studentów II roku filologii klasycznej po lekturze początku I księgi Liwiusza w I semestrze w r. akad. 1986/87.

VI. Uzupełnij zdanie:

(sc. Euander) ubi nomen patremque ac patriam (accipere), „. (Iuppiter) nate, Hercules, salve”, inquit. „Te mihi mater, veridica interpres deum, (augere) caelestium numerum cecinit, tibi que aram hic (zostanie poświęcona), quam opulentissima olim in terris gens maximam vocet tuoque ritu (colere) (Liv.I,7,10).

VII. Podziel zdanie na wyrazy:

Binapostea inter tot annos tot bella opima partasunt spolia adeo rarae ius fortunae decoris fuit (Liv.I,10,7).

VIII. Ułóż zdanie z następujących wyrazów:

adeo bello civitatum cui libet erat esset finitimarum iam par res Romana ut valida. (Liv.I,9,1).

TEST 24B**I. Przetłumacz poniższy fragment:**

Ego contra hoc quoque laboris praemium petam, ut me a conspectu malorum, quae nostra tot per annos vidit aetas, tantisper certe, dum prisca tota illa mente repeto, avertam, omnis expers curae, quae scribentis animum etsi non flectere a vero, sollicitum tamen efficere posset (Liv.I, Praef.5).

II. Objaśnij dokładnie podkreślone w tekście formy.**III. Uzupełnij zdanie odpowiednim przyimkiem:**

(ad, ante, in, inter, penes, per, praeter, propter, sub, supra, trans)

Nuper divitiae avaritiam et abundantes voluptates desiderium luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia invexere (Liv.I, Praef.12).

IV. Postaw podane w nawiasie wyrazy w odpowiednim przypadku:

(...) fretusque (hi animi) coalescentium in dies magis duorum populorum Aeneas (...) in aciem copias eduxit (Liv.I,2,5).

V. Spośród podanych wyrazów wybierz właściwy spójnik:

(quando, quia, quidem, quin, quippe, quod, quoniam, quum)

(...) sed penuria mulierum hominis aetatem duratura magnitudo erat, quibus nec domi spes prolis nec cum finitimis conubia essent (Liv.I,9,1).

VI. Uzupełnij zdanie:

Ibi cum eum (sc. Herculem) cibi vinoque (gravare) sopor oppressisset, pastor accola eius loci nomine Cacus, ferox viribus, captus pulchritudine boum cum

avertere eam praedam (velle), quia, si agendo armentum in speluncam (compellere), ipsa vestigia quaerentem dominum eo deductura erant, aversos boves, eximium (quisque) pulchritudine, caudis (do jaskini) traxit (Liv.I,7,5).

VII. Podziel zdanie na wyrazy:

Sednecdiinechominesautipsamautstirpemacrudelitateregiavindicant (Liv.I,4,3).

VIII. Ułóż zdanie z następujących wyrazów:

ad aegre coepit dubie et haud id passa pubes res Romana spectare vim., (Liv.I,9,6).

.....

TEST 25A²⁵

I. Przetłumacz tekst na język polski. Wypisz z tekstu po dwa: rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki i bardzo dokładnie określ ich formy gramatyczne w tekście.

Nam cum Xerxes et mari et terra bellum universae inferret Europae cum tantis copiis, quantas neque ante nec postea habuit quisquam (huius enim classis mille et ducentarum navium longarum fuit, quam duo milia onerariarum sequebantur, terrestris autem exercitus septingenta peditum, equitum quadringenta milia fuerunt), huius de adventu cum fama in Graeciam esset perlata et maxime Athenienses peti dicerentur propter pugnam Marathoniam, miserunt Delphos consultum, quidnam facerent de rebus suis (Nep.2,2,4-6).

II. Przetłumacz poniższe zdania.

a. Wypisz i objaśnij konstrukcje składniowe (3).

b. Wypisz spójniki i orzeczenia zdań podrzędnych, określ te zdania (5).

1. Hac re audita barbarus, nihil doli subesse credens, postridie alienissimo sibi loco, contra opportunissimo hostibus adeo angusto mari conflixit, ut eius multitudo navium explicari non potuerit (Nep.2,4,5).

.....

2. Sed ab initio (sc. Themistocles) est ordiendus (Nep.2,1,1).

.....

3. Nam cum iudicasset sine summa industria non posse eam (sc. contumeliam) extingui, totum se dedit rei publicae, diligentius amicis famaеque serviens (Nep.2,1,3).

.....

4. Angustias enim Themistocles quaerebat, ne multitudine circuiretur (Nep.2,3,2).

.....

²⁵ TEST 25 – Test ułożony dla studentów I roku filologii klasycznej (grupa początkująca) na zakończenie II semestru zajęć z łaciny w r. akad. 1994/95.

5. Reliqui legati ut tum exirent, cum satis altitudo muri exstructa videretur, praecepit (Nep.2,6,5).
-

TEST 25B

- I. *Przetłumacz tekst na język polski. Wypisz z tekstu po dwa: rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, liczebniki i bardzo dokładnie określ ich formy gramatyczne w tekście.*

At Xerxes Thermopylis expugnatis protinus accessit astu idque nullis defendentibus interfectis sacerdotibus, quos in arce invenerat, incendio delevit. Cuius flamma perterriti classarii cum manere non auderent et plurimi hortarentur, ut domos suas discederent moenibusque se defenderent, Themistocles unus restitit et universos pares esse posse aiebat, dispersos testabatur perituros (Nep.2,4,1-2).

- II. *Przetłumacz poniższe zdania.*

a. *Wypisz i objaśnij konstrukcje składniowe (2).*

b. *Wypisz spójniki i orzeczenia zdań podrzędnych, określ te zdania (6).*

1. Qua (sc. classe centum navium) celeriter effecta primum Corcyraeos fregit, deinde maritimos praedones consecrando mare tutum reddidit (Nep.2,2,3).
-

2. Deliberantibus Pythia respondit, ut moenibus ligneis se munirent (Nep.2,2,7).
-

3. Qui cum minus esset probatus parentibus, quod et liberius vivebat et rem familiarem neglegebat, a patre exheredatus est (Nep.2,1,2).
-

4. Id responsum quo valeret cum intellegeret nemo, Themistocles persuasit consilium esse Apollinis ut in naves se suaque conferrent: eum enim a deo significari murum ligneum (Nep.2,2,7).
-

5. Id quantae salutis fuerit universae Graeciae, bello cognitum est Persico (Nep.2,2,4).
-

TEST 26A²⁶

- I. *Uzupełnij odpowiednio następujące zdania:*

1. Post mortem in morte nihil est mal
2. Supervacuum est dol., si nihil dolendo proficias.
3. Si velis vit. exui, longe a vitiorum exemplis recedendum est.

²⁶ TEST 26 – Test ułożony na egzamin wstępny dla Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych UW w roku 1993.

4. Ego ea, quae fer. possunt, ferenda arbitror.
5. „Sed tempus est”, inquit Socrates, „iam hinc abire me, ut mori...”
6. Octavianus hoc spectat, ut s... duce bellum geratur cum Antonio.
7. Eo ipso die puer ante noctem mort
8. Plures cecid. , ni nox proelio intervenisset.

II. W poniższych zdaniach zaznacz czytelnie, jak w podanym przykładzie, poprawny wariant uzupełnienia zdania.

Przykład: Homo homini lupo

A. es B. sumus C. est D. sunt

1. Homerum poetam habemus.
A. clarissimam B. clarissimum C. clarissimus D. clarissima
2. Hannibal profugus apud Antiochum, Syriae regem, manebat.
A. Carthagini B. Carthaginem C. Carthagine D. Carthaginis
3. Haec etiam acerba sunt.
A. auditum B. audiendum C. auditu D. audita
4. Quae causa iustior est , quam servitutis depulsio?
A. belli gerendi B. bello gerendo C. bellum gerere D. belli gesti
5. Cupiditate inimicos ardebant.
A. ultos B. ulcisci C. ulciscendos D. ulciscendi
6. Duriores dentes sunt.
A. ossi B. ossis C. osse D. ore
7. Agrippina turdum habuit, sermones hominum.
A. imitans B. imitantum C. imitantes D. imitantem
8. Insuperata accidunt magis saepe, quam speres.
A. quae B. quod C. quas D. qua

III. Uzupełnij każde z niedokończonych zdań „B” w taki sposób, aby znaczyło to samo, co zdanie „A”.

1. A. Hic aut vincere aut mori debemus.
B. Hic nobis
2. A. Dux milites ad hunc montem ducere in animo habet.
B. Dux est.
3. A. Naturam omnes habent unam.
B. Natura
4. A. Iulia Marcum rogat: „Marce, scribe mihi!”
B. Iulia Marcum rogat,
5. A. Cato saepe dixit: „Ceterum censeo Carthaginem delendam esse”.
B. Cato saepe dixit
6. A. Dicunt Horatium pulchros versus scripsisse.
B. Dicuntur
7. A. Lenior et melior fis, cum senectus accedit.
B. Senectute

8. A. Caesare interfecto Brutus Ciceroni recuperatam libertatem gratulatus est.

B. Cum

IV. *Przeczytaj uważnie tekst. Poniżej tekstu znajdziesz sześć ponumerowanych, niepełnych zdań. Uzupełnij je zgodnie z treścią tekstu, dopisując do każdego jeden spośród zamieszczonych poniżej 18 wariantów uzupełnień.*

Athenis quidam ultimae senectutis, cum spectatum ludos in theatrum venisset, eumque nemo e civibus sessum reciperet, ad Lacedaemoniorum legatos forte pervenit. Qui hominis aetate moti canos eius et annos adsurgendi officio venerati sunt sedemque ei inter ipsos honoratissimo loco dederunt. Quod ubi fieri populus aspexit, maximo plausu alienae urbis verecundiam comprobavit. Ferunt tunc unum e Lacedaemoniis dixisse: „Ergo Athenienses quid sit rectum sciunt, sed id facere neglegunt” (Val.Max.4,5,Ext.2).

Athenae, -arum – Ateny

Atheniensis,-is – Ateńczyk

Lacedaemonius, -ii – Spartanin

1. Athenis senex quidam in theatrum venit,

2. Senex ad Lacedaemoniorum legatos forte pervenit,

3. Lacedaemonii aetatem hominis venerati sunt,

4. Lacedaemonii seni Atheniensi sedem honoratissimam inter ipsos dederunt,
.

5. Athenienses, ubi quid factum esset aspexerunt,

6. Tunc unus e Lacedaemoniis dixisse traditur

- Athenienses neglegere, si quid recti facere possint
- ut Atheniensium amorem sibi adipiscerentur
- cum speraret Lacedaemonios sedem sibi daturus esse
- cum eum rogantem nemo e civibus sessum reciperet
- ut eum unus e civibus sessum reciperet
- ut cum Lacedaemoniorum legatis colloqueretur
- maximo plausu Lacedaemoniorum verecundiam laudaverunt
- cum ipsi adsurrexerunt aliosque legatos idem facere rogaverunt
- ut se Atheniensibus meliores esse demonstrarent
- statim magno tumultu concitato Lacedaemonios e theatro expulerunt
- ut ludos spectaret
- cum ipsi adsurrexerunt et sedem seni honoratissimo loco dederunt
- Athenienses quid sit rectum scire idque, sicut Lacedaemonios, semper facere
- cum aetate eius moti essent
- maxime confunduntur omnes adsurgunturque et in suam quisque sedem senem vocat
- cum sedem inter Athenienses invenire non posset
- ut hac liberalitate gloriarentur
- Athenienses quid sit rectum scire, sed id facere neglegere

V. *Uzupełnij tabelkę, wpisując pionowo różne formy gramatyczne od tego samego rzeczownika, natomiast poziomo tę samą formę od podanych rzeczowników.*

		portum	puellam	
		portui		
classis			puellae	
	puerorum			rerum
puero			re	

TEST 26B

I. *Uzupełnij odpowiednio następujące zdania:*

- Homo sum: human... nil a me alienum puto.
- Verres, cum rosam viderat, tum incip. ver arbitrabatur.
- Quidam nequeunt, qualis animus sit vacans corp., intellegere et cogitatione comprehendere.
- Cum in ius duc... debitorem vidissent, undique convolabant.
- Ad multas lupa tendit oves, praed. ut unam.
- Adiuras id te invito m... non esse facturum.
- Quam multa pass. est Ulixes in illo errore diuturno!
- Libenter bib., si invenissem, venenum.

II. *W poniższych zdaniach zaznacz czytelnie, jak w podanym przykładzie, poprawny wariant uzupełnienia zdania.*

Przykład: Homo homini lupus

A. es B. sumus C. est D. sunt

- Horatius poeta dicitur.
A. clarissimam B. clarissimum C. clarissimus D. clarissima
- Athenienses miserunt legatos, ut Apollinis oraculum consulerent.
A. Delphis B. Delphos C. Delphorum D. Delphi
- Difficile est, quanto in odio simus apud exterarum nationes.
A. dicendum B. dictum C. dic D. dictu
- Natura cupiditatem ingenuit homini
A. verum videre B. veri videndi C. veri visi D. verum videndum
- Aetoli consilium ceperunt Lacedaemonem
A. occupari B. occupandi C. occupati D. occupatum
- Quid potest esse maius?
A. soli B. sole C. solo D. solum

7. Assidua fortunae est comes invidia.
A. eminentis B. eminens C. eminentes D. eminentia
8. Quam saepe forte temere eveniunt, non audeas optare!
A. qua B. quae C. quod D. quam

III. Uzupełnij każde z niedokończonych zdań „B” w taki sposób, aby znaczyło to samo, co zdanie „A”.

1. A. Pro patria pugnare ac mori debeo.
B. Pro patria mihi
2. A. Caesar Gallia potiri in animo habuit.
B. Caesar fuit.
3. A. Immodici brevem aetatem habent et raram senectutem.
B. Immodicis
4. A. Titus Iuliae persuadet: „Iulia, veni ad me!”
B. Titus Iuliae persuadet
5. A. Socrates dicebat: „Scio me nihil scire”.
B. Socrates dicebat
6. A. Tradunt Homerum carmina sua minime scripsisse.
B. Traduntur
7. A. Si latrat unus, latrat statim et alter canis.
B. uno
8. A. Epistula tua accepta subito expectatus sum et tam bellum somnium perdidit.
B. Cum

IV. Przeczytaj uważnie tekst. Poniżej tekstu znajdziesz sześć ponumerowanych, niepełnych zdań. Uzupełnij je zgodnie z treścią tekstu, dopisując do każdego jeden spośród zamieszczonych poniżej 18 wariantów uzupełnień.

Bias autem, cum patriam eius Prienen hostes invasissent, omnibus, quos modo saevitia belli incolumes abire passa fuerat, pretiosarum rerum pondere onustis fugientibus interrogatus, quid ita nihil ex bonis suis secum ferret, „Ego vero” inquit „bona omnia mea mecum porto”: pectore enim illa gestabat, non humeris, nec oculis visenda, sed aestimanda animo. Quae domicilio mentis inclusa nec mortalium nec deorum manibus labefactari queunt, et ut manentibus praesto sunt, ita fugientes non deserunt (Val.Max.7,2,3).

Bias, -antis – Bias, jeden z Siedmiu Mędrców

Priene, -es – Priene, miasto w Azji Mniejszej (Prienen – acc.sing.)

1. Cum patriam Biantis Prienen hostes invasissent,
2. Bias ab aliquo interrogatus est,
3. Bias respondit
4. Bias bona sua portabat secum ita,
5. Biantis bona,, nec mortalium nec deorum manibus labefactari queunt.
6. Biantis bona cum manentibus praesto sunt,

- me bona omnia mea mecum portare
- cum fugientibus fugiunt
- ut pectore illa gestabat, non humeris
- omnes pretiosarum rerum pondere onusti fugiebant
- quamvis domicilio mentis inclusa sint
- quid ex bonis suis secum ferret
- ut bona omnia sua secum portaret
- cum in mente sint posita
- quid bona sua secum ferret
- tum fugientes non deserunt
- sicut pectore illa gestaret, non humeris
- Bias et omnes, quos modo saevitia belli incolumes passa fuerat, pretiosarum rerum pondere onusti fugiebant
- se bona omnia sua semper secum portare
- cur fugiens nihil ex bonis suis secum ferret
- ut fugientes non deserant
- ut pectore illa gestaret, non humeris
- ut domicilio mentis includantur
- omnes, quos modo saevitia belli incolumes abire passa fuerat, fugiebant

V. *Uzpełnij tabelkę, wpisując pionowo różne formy gramatyczne od tego samego rzeczownika, natomiast poziomo tę samą formę od podanych rzeczowników.*

	agrum		diem	
		urbi	diei	
manus		agri		
	amicarum			
manu	amica			

WYKAZ SKRÓTÓW

AA	- Ablativus Absolutus
abl.	- ablativus
ACI	- Accusativus cum Infinitivo
act.	- activum, activi
acc.	- accusativus
comp.	- comparativus
con.	- coniunctivus, coniunctivi
CPA	- Coniugatio Periphrastica Activa
CPP	- coniugatio Periphrastica Passiva
czas.	- czasownik, czasownika
dat.	- dativus
dekl.	- deklinacja, deklinacji
distrib.	- distributivum, distributiva
fem.	- femininum, feminini
fut.	- futurum, futuri
gen.	- genetivus
imf.	- imperfectum, imperfecti
imp.	- imperativus, imperativi
ind.	- indicativus, indicativi
inf.	- infinitivus
l.c.	- loco citato
masc.	- masculinum, masculini
n.	- neutrum, neutrius
NCI	- Nominativus cum Infinitivo
nom.	- nominativus
num.	- numerale, numeralia
ord.	- ordinale, ordinalia
os.	- osoba, osoby
part.	- participium, participii
ass.	- passivum, passivi
perf.	- perfectum, perfecti
pl.	- pluralis
posit.	- positivus
ppperf.	- plusquamperfectum, plusquamperfecti
praes.	- praesens, praesentis
prov.	- proverbium
przym.	- przymiotnik, przymiotnika
rzecz.	- rzeczownik, rzeczownika
s.a.	- sine anno
sc.	- scilicet
sing.	- singularis
superl.	- superlativus
voc.	- vocativus
zd.	- zdanie

WYKAZ SKRÓTÓW CYTOWANYCH DZIEŁ AUTORÓW KLASYCZNYCH

Dane o autorach opracowano na podstawie *Słownika łacińsko-polskiego* pod red. Mariana Plezi, Warszawa 1959-1979.

An. – dzieła nieznanymi autorów

Ad Her. – *Rhetorica ad Herennium* przekazana pod imieniem Cyncerona (86-82 przed Chr.)

Bell.Hisp. – *Bellum Hispaniense*, jedna z trzech kontynuacji Cezarowego *Bellum civile*, pochodzących spod pióra oficerów Cezara

Apul. – Lucius Apuleius, retor, filozof i romansopisarz (około połowy II w. po Chr.)

Met. – *Metamorphoses*

Caes. – Caius Iulius Caesar, dyktator (100-44 przed Chr.)

B.C. – *De bello civili*

B.G. – *De bello Gallico*

Cato – Marcus Porcius Cato, najstarszy prozaik rzymski (234-149 przed Chr.)

Agr. – *De agri cultura*

Catull. – Caius Valerius Catullus, poeta (87-54 przed Chr.)

Cic. – Marcus Tullius Cicero, mówca (106-43 przed Chr.)

Acad. – *Academica*

Amer. – *Pro Sexto Roscio Amerino*

Arat. – fragment przekładu Aratosa, PLM I s.7-27

Arch. – *Pro Archia poeta*

Att. – *Epistulae ad Atticum*

Brut. – *Brutus de claris oratoribus*

Cael. – *Pro Caelio*

Cat. – *In Catilinam*

Cluent. – *Pro Cluentio*

De or. – *De oratore*

Div. – *De divinatione*

Div.Caec. – *Divinatio in Caecilium*

Fam. – *Epistulae ad familiares*

Fat. – *De fato*

Fin. – *De finibus*

Flacc. – *Pro Flacco*

Inv. – *De inventione*

Lael. – *Laelius de amicitia*

Leg. – *De legibus*

Man. – *Pro lege Manilia de imperio Cn.Pompei*

Mil. – *Pro Milone*

Mur. – *Pro Murena*

N.D. – *De natura deorum*

Off. – *De officiis*

Orat. – *Orator*

Partit. – *Partitiones oratoriae*

Phil. – *In Marcum Antonium orationes Philippicae*

Pis. – *In Pisonem*

Pont. – *Pro domo sua ad pontifices*

Post.red.sen. – *Post reditum in senatu*

Quint.fr. – *Epistulae ad Quintum fratrem*

Rep. – *De re publica*

- Rull.** – *Pro Rullo*
Sen. – *De senectute*
Sest. – *Pro Sestio*
Top. – *Topica*
Tusc. – *Tusculanae disputationes*
Verr. – *In Verrem*
fr.I.18 – *Ciceronis fragmenta*
Colum. – Lucius Iunius Moderatus Columella, agronom (około połowy I w. po Chr.) – *De agri cultura*
Curt. – Quintus Curtius Rufus, historyk (I w. po Chr.) – *Historia Alexandri Magni*
Erasm. – Desiderius Erasmus Roterodamensis (1466-1536)
Forcellini s.v.lavo – *Totius Latinitatis Lexicon* consilio et cura J. Faciolati, opera et studio A. Forcellini, Schneebergae 1831.
Gell. – Aulus Gellius, gramatyk (2 połowa II w. po Chr.) – *Noctes Atticae*
Hor. – Quintus Horatius Flaccus, poeta (65-8 przed Chr.)
Epist. – *Epistulae*
Od. – *Carmina*
Iuv. – Decimus Iunius Iuvenalis, satyryk (2 połowa II w. po Chr.) – *Saturae*
Liv. – Titus Livius, historyk (59 przed – 17 po Chr.) – *Ab urbe condita*
Mart. – Marcus Valerius Martialis, poeta (2 połowa I w. po Chr.) – *Epigrammaton libri*
Naev. – Cnaeus Naevius, poeta (II w. przed Chr.) – *fragmenta*
Nep. – Cornelius Nepos, historyk (około połowy I w. przed Chr.)
Praef. – *Praefatio*
 1 – *Miltiades*
 2 – *Themistocles*
 3 – *Aristides*
 4 – *Pausanias*
 8 – *Thrasybulus*
 9 – *Conon*
 17 – *Agesilaus*
 18 – *Eumenes*
 19 – *Phocion*
 23 – *Hannibal*
 25 – *Atticus*
Ov. – Publius Ovidius Naso, poeta (43 przed – 17 po Chr.)
F. – *Fasti*
Tr. – *Tristia*
Phaedr. – Phaedrus, bajkopisarz (1 połowa I w. po Chr.) – *Fabulae*
Plaut. – Titus Maccius Plautus, komediopisarz (zm. w późnym wieku 184 przed Chr.)
Cist. – *Cistellaria*
Trin. – *Trinummus*
Plin. – Caius Plinius Caecilius Secundus (Minor) (61 wzgl. 62-113 po Chr.)
Ep. – *Epistulae*
Plin. – Caius Plinius Secundus (Maior), encyklopedysta (23 wzgl. 24-79 po Chr.)
N.H. – *Naturalis historia*
Prop. – Sextus Propertius, elegik (2 połowa I w. przed Chr.)
Q.Cic. – Quintus Tullius Cicero, brat mówcy (102-43 przed Chr.)
De petit.consulatus – *De petitione consulatus* (przy dziełach M.Cyceroni)
Quint. – Marcus Fabius Quintilianus, retor (2 połowa I w. po Chr.) – *Institutio oratoria*
Sall. – Caius Sallustius Crispus, historyk (86-36 przed Chr.)
Cat. – *De coniuratione Catilinae*
Iug. – *De bello Iugurthino*
Sen. – Lucius Annaeus Seneca, filozof (zm. 65 po Chr.)

- Benef.** – *De beneficiis*
Clem. – *De clementia*
Ep. – *Epistulae ad Lucilium*
Ira – *De ira*
N.Q. – *Naturales quaestiones*
Tran. – *De tranquillitate animi*
Syr. – Publius Syrus, autor mimów (około połowy I w. przed Chr.) – *Sententiae*
Tac. – Cornelius Tacitus, historyk (2 połowa I w. i początek II w. po Chr.)
Hist. – *Historiae*
Ter. – Publius Terentius Afer, komediopisarz (zm. młodo 159 przed Chr.)
Andr. – *Andria*
Phorm. – *Phormio*
Tib. – Albius Tibullus, elegik (zm. młodo 19 przed Chr.)
Val.Max. – Valerius Maximus, historyk (1 połowa I w. po Chr.) – *Factorum et dictorum memorabilium libri IX*
Varr.Sent. – *Varronis Sententiae*
Verg. – Publius Vergilius Maro, poeta (70-19 przed Chr.)
Aen. – *Aeneis*
Georg. – *Georgica*

BUŚ

BUS

Wydawnictwo Naukowe PWN SA
Wydanie pierwsze
Arkuszy drukarskich 7,0
Skład i łamanie: Fototype, Warszawa
Druk ukończono w październiku 2000 r.
Druk i oprawa: Drukarnia Wydawnictw Naukowych SA
Łódź, ul. Żwirki 2